

Internasjonal regnskapslovgivning og nasjonal tilpasning i Norge

En kritisk gjennomgang av IFRS for SMEs med fokus på
brukerbehov

HELENE JOHANSEN
KRISTINA ÅGEDAL

VEILEDER
Terje Heskestad

Universitetet i Agder, 2019
Handelshøyskolen
Institutt for økonomi

Master

Forord

Denne masteroppgaven er en obligatorisk del av masterutdanningen i regnskap og revisjon ved Handelshøyskolen ved Universitetet i Agder. Utredningen er skrevet av to studenter over siste semester av utdannelsen og oppgaven utgjør 30 studiepoeng.

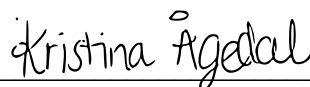
Utredningen tar for seg ulike aspekter ved IFRS for SMEs og foreslått lov om regnskapsplikt. Forskerne mener at temaet for oppgaven er dagsaktuelt ettersom de analyserte endringene kan gi en stor påvirkning for berørte regnskapsprodusenter og regnskapsbrukere i Norge. Videre er det stor interesse rundt oppgavens tema fra et mangfold av aktører, og dette emnet er skrevet mye om i media i denne perioden. Med utgangspunkt i den offentlige utredningen om lov om regnskapsplikt og forslag til standard basert på IFRS for SMEs ble interessen for denne typen utredning vekket hos oppgaveskriverne. I løpet av studieprogrammet har forfatterne tilegnet seg kunnskap og teori som bidrar til å danne mye av det teoretiske fundamentet som er benyttet i denne oppgaven. Utredningens teoretiske problemstilling er et produkt av interesse for internasjonale regnskapsstandarders påvirkning på norsk regulering.

Vi vil takke alle som har tatt seg tid til å bidra i denne utredningens forløp, særlig alle respondenter for at de har delt sine synspunkter i intervjuprosessen. Vi vil også takke våre medstudenter for fine år med et godt faglig og sosialt miljø. Aller viktigst ønsker vi å rette en stor takk til vår veileder Terje Heskestad. Viktige innspill, konstruktive tilbakemeldinger og lærerike diskusjoner har vært til stor hjelp og har bidratt til faglig tyngde i utredningen. Din entusiasme for utredningens tema har bidratt til at dette arbeidet har blitt interessant og lærerikt.

Avslutningsvis håper vi oppgaven byr på interessant lesing!

Helene Johansen

Kristina Ågedal

Kristiansand, mai 2019

Sammendrag

Denne utredningen skildrer regnskapsstandarden International Financial Reporting Standard for Small and Medium-sized Entities (IFRS for SMEs) som er tilpasset rapporteringsbehovene til små og middels store foretak. Denne standarden kan bli gjeldende for alle øvrige foretak i Norge. Videre omhandler utredningen de alminnelige prinsippene som foreslås implementert i ny lov om regnskapsplikt. Problemstillingen er å undersøke om IFRS for SMEs gir økt regnskapskvalitet og informasjonsverdi for regnskapsbrukerne. Den underbygges av tre forskningsspørsmål som omhandler brukernes informasjonsbehov, relevansen av internasjonal sammenlignbarhet og lovens påvirkning på brukernytte.

Denne oppgaven er utarbeidet for å gi et bidrag der hvor den offentlige utredningen er kritisert for å ha mangler. Oppgaven presenterer formålet og ulike tilnærminger til regnskapet og belyser ulike formål med regnskapet, modeller og perspektiver. Begrepene regnskapskvalitet, resultat kvalitet og informasjonsverdi blir beskrevet. Videre blir regnskapsspråkene GRS og IFRS for SMEs presentert, og IASBs konseptuelle rammeverk og veiledninger gjennomgått. Denne utredningen baseres på brukernytte og regnskapets brukere blir beskrevet.

I hoveddelen av oppgaven blir IFRS for SMEs gjennomgått. Utredningen er strukturert slik at forskjeller mellom regelverkene og diskusjoner rundt standarden blir presentert fortløpende. Analysen bygges opp av gjennomførte intervju og en forskjellsanalyse av reguleringene. Formålet med regnskapet, regnskaps- og resultat kvalitet, informasjonsverdi og de ulike regnskapsformålene blir i denne delen av oppgaven benyttet som referanseramme for analyse og diskusjon. Dette blir gjort for å underbygge påstander forfatterne har kommet frem til i arbeidet, slik at de to rammeverkene kan sammenlignes for en vurdering av regnskapskvalitet og informasjonsverdi.

Gjennom analysen finner forfatterne at IFRS for SMEs ikke fører til økt regnskapskvalitet og informasjonsverdi innenfor de teoretiske begrensningene av forskningen, som følge av at strukturen i Norge ikke tilsvarer den tiltenkte strukturen som IFRS for SMEs er utarbeidet etter. Videre slår forfatterne fast at det er problematisk at det ikke er klarhet i hva som kommer til å skje med norsk regnskapsregulering.

Innholdsfortegnelse

Forord	I
Sammendrag	II
Forkortelser	VI
Figuroversikt	VII
Tabelloversikt	VII
1 Innledning	1
1.1 Bakgrunn for valg av tema	1
1.2 Problemstilling	2
1.3 Disposisjon	5
2 Metode	6
2.1 Forskningsdesign	6
2.2 Kvalitativ og kvantitativ metode	7
2.3 Reliabilitet og validitet	8
2.4 Datainnsamling	9
2.4.1 Personlig intervju	9
2.4.2 Dokumentundersøkelse.....	11
2.5 Anvendt metode	12
2.5.1 Forventninger	13
2.6 Evaluering av forskningen	14
2.6.1 Potensielle svakheter.....	15
2.7 Avslutning	16
3 Regnskapets formål, tilnærminger og perspektiver	17
3.1 Regnskapets formål	17
3.1.1 Beslutnings og kontrollformål	18
3.2 Regnskapskvalitet	20
3.3 Resultatkvalitet	22
3.4 Informasjonsverdi	27
3.5 Regnskapsmodeller og perspektiver	28
3.5.2 Balanseorientering	28
3.5.1 Resultatorientering	29
3.5.3 Konsekvenser som følge av valg av perspektiv	30
3.6 Regnskapsperspektivets innvirkning på beslutnings- og kontrollformålet	31
3.7 Avslutning	33

4 Regnskapsregulering i Norge	34
4.1 Gjeldende regulering i Norge	34
4.1.1 God Regnskapsskikk.....	35
4.1.2 Grunnleggende prinsipper.....	36
4.1.3 Særregler for små foretak.....	37
4.1.4 Historikk og kontekst ved overgang fra GRS til IFRS for SMEs.....	37
4.2 IFRS og IASB.....	40
4.2.1 Bakgrunn for IASB.....	40
4.2.2 Det konseptuelle rammeverket	41
4.2.3 Veiledningshierarkiet.....	42
4.3 IFRS for SMEs.....	44
4.3.1 Utarbeidelse av IFRS for SMEs.....	44
4.3.2 IFRS for SMEs i Norge.....	46
4.3.3 Standardens oppbygning.....	46
4.4 Endringer.....	48
4.5 Avslutning.....	49
5 Regnskapets brukere	50
5.1 Generelt om brukere	50
5.2 IASBs definisjon av brukere.....	51
5.2.1 Primærbrukere.....	51
5.2.2 Kritikk mot avgrensningen	53
5.3 Brukeren i ny standard	53
5.4 Konsekvenser for regnskapsbrukerne	55
5.4.1 Sammenlignbarhet	56
5.5 Avslutning.....	57
6 Brukerhensyn ved endringen.....	58
6.1 Høringssvar	58
6.2 Respondenter.....	59
6.3 Brukernes informasjonsbehov.....	60
6.3.1 Brukermassens mangfold.....	61
6.3.2 Regnskapets formål.....	61
6.3.3 Brukernes informasjonsbehov	62
6.3.4 Beslutningsnyttig informasjon	65
6.4 Internasjonal sammenlignbarhet	66
6.4.1 Internasjonal utbredelse av IFRS for SMEs.....	67
6.4.2 Relevans for regnskapets bruker	69
6.4.3 Interesse for sammenlignbarhet	72
6.5 Brukernytte	76
6.5.1 Behov for oppdatering	77
6.5.2 Ressursbruk.....	78
6.5.3 Tospørsløsningen	79

6.5.4 Gjenkjennbarhet.....	79
6.5.5 Brukernes behov	80
6.5.6 Sammenlignbarhet på tvers av landegrensener.....	82
6.5.7 Dynamikk i reguleringen	83
6.5.8 Kostnad versus nytte.....	86
6.6 Avslutning.....	87
7 IFRS for SMEs som norsk regnskapsstandard.....	88
7.1 Begreper og prinsipper.....	88
7.1.1 GRP vs. alminnelige prinsipper	89
7.1.2 Kvalitative egenskaper	94
7.2 Fjerningsforpliktelser.....	96
7.3 Klassifisering av gjeld.....	97
7.4 Goodwill.....	99
7.5 Varige driftsmidler	100
7.6 Anleggskontrakter	102
7.7 Virkelig verdi	103
7.7.1 Andre inntekter og kostnader.....	105
7.7.2 Unoterte aksjer	105
7.7.3 Investerings eiendom	106
7.7.4 Biologiske eiendeler.....	108
7.7.5 Finansielle instrumenter.....	109
7.7.6 Pensjon.....	112
7.8 Utbyttebehandling	113
7.9 Offentlig tilskudd	114
7.10 Avslutning.....	116
8 Avslutning.....	117
8.1 Konklusjon	117
8.2 Anbefalinger til videre forskning	120
Kilder.....	122
Vedlegg 1: Intervjugal.....	128
Vedlegg 2: Kategorisering av respondenter	130
Vedlegg 3: Refleksjonsnotat 1.....	132
Vedlegg 4: Refleksjonsnotat 2.....	136

Forkortelser

EU Europeiske Union

EØS Europeiske Økonomiske Samarbeidsområde

FASB Financial Accounting Standards Board

GAAP Generally Accepted Accounting Principles

GRP Grunnleggende Regnskapsprinsipper

GRS God Regnskapsskikk

IAS International Accounting Standard

IASB International Accounting Standards Board

IASC International Accounting Standards Committee

IFRS International Financial Reporting Standard

NOU Norges Offentlige Utredninger

NRS Norsk RegnskapsStiftelse

OCI Other comprehensive income/andre inntekter og kostnader

SME Small and Medium-sized Entity

US GAAP United States Generally Accepted Accounting Principles

Figuroversikt

Figur 1: Internrentebaserte avskrivninger s. 25

Figur 2: Regnskapsregulering i Norge s. 38

Figur 3: IASBs veiledningshierarki s. 42

Figur 4: Rentabilitet over tid s. 64

Figur 5: IFRS for SMEs utbredelse s. 67

Figur 6: Import av varer etter antall ansatte i foretaket s. 70

Figur 7: Eksport av varer etter antall ansatte i foretaket s. 71

Figur 8: Foretak i Norge kategorisert etter antall ansatte s. 75

Figur 9: Virkelig verdi-hierarkiet s. 104

Figur 10: Sikringsbøkføring s. 109

Tabelloversikt

Tabell 1: Resultat ved 10 % avkastningskrav s. 26

Tabell 2: Resultat ved 7 % avkastningskrav s. 26

Tabell 3: Kategorisering av respondenter i intervju s. 58

Tabell 4: Gjennomførte intervju s. 60

Tabell 5: Modifiseringer i IFRS for SMEs hos nasjoner som har adoptert standarden s. 83

Tabell 6: GRP og alminnelige prinsipper s. 90

Tabell 7: Dokumentasjonskrav til sikring etter IFRS for SMEs s. 111

1 Innledning

Denne utredningen tar for seg forslaget om å implementere International Financial Reporting Standard (IFRS) for Small and Medium-sized Entities (SMEs) som regnskapsstandard for øvrige foretak i Norge. Dette kapittel presenterer kontekst for denne endringen, og bakgrunn for forskernes valg av tema. Videre presenteres oppgavens problemstilling og forskningsspørsmål. Det gis en beskrivelse av deres relevans i dag og av forskningens avgrensninger. Utredningens struktur presenteres avslutningsvis.

1.1 Bakgrunn for valg av tema

I september 2014 oppnevnte Finansdepartementet et regnskapslovutvalg som fikk i oppdrag å gjennomgå regnskapslovgivningen, og formålet til utvalget ble angitt å være modernisering og forenkling av regelverket i Norge. Hovedprioriteringen til dette utvalget var at forslaget til ny regnskapslov skulle være en tydelig og lojal implementering av det nye direktivet fra den Europeiske Union (EU). Arbeidet med ny lov har pågått over flere år og endringen har vært av stor interesse hos et mangfold av regnskapsbrukere.

Finansregnskapet er en viktig kilde til å spre informasjon om et selskaps økonomiske situasjon. Formålet med regnskapet er å redusere usikkerhet og informasjonsasymmetri for eksterne brukere av regnskapet når de skal fatte beslutninger, altså å bidra til større åpenhet (Baksaas & Stenheim, 2015). På tross av at det foreligger internasjonale føringer og at betydningsfulle aktører som International Accounting Standards Board (IASB) utformer standarder og retningslinjer for hvordan finansregnskapet skal utarbeides, produseres likevel store deler av regnskapslovgivning på et nasjonalt nivå. Dette kan medføre at regnskapsreguleringen varierer over landegrensene.

Høy regnskapskvalitet innebærer at et selskaps regnskapsførsel representerer den underliggende økonomiske realiteten til foretaket. Regnskapskvaliteten påvirkes av støy som kan forekomme i form av regnskapsregulering, predikasjonsfeil og systematiske valg av rapporteringsform (Palepu, Healy, & Peek, 2013). For brukerne er finansregnskapet relevant i forbindelse med beslutningstaking knyttet til vurderinger om investering og finansiering. Vesentlige avvik fra aktuelle regnskapsstandarder kan medføre at brukerne føres i feil retning og at beslutninger tas på grunnlag av feilinformasjon.

Flere av de største internasjonale skandalene har vært som følge av manipulering. Betydningen av at finansregnskapet gir et rettviseende bilde har fått et stort fokus blant mange som følge av at feil, misligheter og manipulering påvirker brukerne i stor grad. Skal regnskapene harmonisere internasjonalt er det derfor viktig at de ulike standardene blir anvendt og tolket på lik måte blant de ulike landene som implementerer IFRS. Internasjonalt sammenlignbare regnskaper er løftet frem som et viktig moment ved implementeringen av IFRS for SMEs i Norge. Dersom regnskap skal være internasjonalt sammenlignbare bør det ikke gjennomføres store nasjonale tilpasninger ettersom dette kan lede til ulik regnskapspraksis.

Økt grad av internasjonal sammenlignbarhet medfører ikke nødvendigvis at regnskapets brukernytte øker, og ved utarbeidelsen av regnskapslover og -standarder er det brukerens behov som bør være i fokus. Det er stor nasjonal uenighet knyttet til det nye lovforslaget, og både motstandere av og forkjempere for loven poengterer at omfanget av arbeidet ikke inneholder tilfredsstillende analyser av brukernes behov eller kostnader og effekter som vil følge av en eventuell implementering. Mange mener at brukernes behov bør være hovedfokus i forbindelse med utarbeidelse av ny lov og motsetter seg lovforslaget på bakgrunn av et manglende fokus på dette.

På tross av at lovutvalget har fokusert på forenkling av loven kan mange aktører oppfatte det som en endring som medfører større kompleksitet ved utarbeidelsen av regnskapet. Dette som følge av at mange regnskapsprodusenter ikke har nok kjennskap til IFRS. Forslaget til ny lov har fått motstand fra en del høringsinstanser og dette skyldes særlig at det hevdes at lovforslaget medfører kostnader for de regnskapspliktige ved utarbeidelsen av regnskapet og at disse kostnadene ikke veier opp mot nytten for regnskapsbrukerne.

1.2 Problemstilling

I lang tid har det vært en utvikling mot internasjonalisering av norsk regnskapspraksis, og i det siste tiåret har Norsk RegnskapsStiftelse (NRS) gjort det tydelig i sin strategi at det ønskes konvergens mot IFRS for foretak som ikke er børsnoterte. Norsk RegnskapsStandard 8 God regnskapsskikk for små foretak skal videreføres slik at foretak som er små ikke vil omfattes av denne utredningen. Lovutvalget uttalte i sin første utredning i 2015 at regnskapsfaget har en universell karakter og at Norge er best tjent med at norsk praksis harmoniserer med

internasjonale regnskapsstandarder. Et slikt perspektiv medfører at det over tid vil bli færre nasjonale tilpasninger i reguleringen. De små og mellomstore foretakene i Norge utgjør mer enn 99 % av alle bedrifter og står for omtrent halvparten av verdiskapningen i løpet av ett år (NHO, 2018). Det har derfor vært stor interesse rundt den foreslåtte lovendringen. Omfanget av litteratur som omtaler den nye regnskapsloven og de foreslåtte endringene er økende, men forfatterne kommer med et bidrag der hvor tidligere litteratur er begrenset.

Usikkerheten rundt lovendringene og konsekvensene som kan følge av konvergens mot IFRS og effekten dette kan ha for regnskapsbrukerne danner mye av grunnlaget til forfatternes interesse for dette tema. Et regnskap må inneholde informasjon som har konsekvenser for brukerne og ha høy informasjonsverdi. Dette begrepet omhandler at informasjonen i regnskapet er nyttig for brukerne og at den er tilgjengelig og har høy integritet. Vi ønsker derfor å analysere den foreslåtte reguleringen med en tilnærming som ser på hvem som er brukerne av norske regnskap og hvilken informasjon disse ønsker. En slik tilnærming kan komme med et bidrag der hvor lovutredningen har blitt kritisert for å være mangelfull. Utredningens hovedproblemstilling er derfor:

Gir implementeringen av IFRS for SMEs i norsk regnskapslov økt regnskapskvalitet og informasjonsverdi for brukerne?

For å konkretisere hovedproblemstillingen er det utarbeidet tre delproblemstillinger. Kvaliteten av regnskapet kan beskrives som at regnskapet må bestå av relevant informasjon og at informasjonen gir en rettvise presentasjon av de underliggende økonomiske realitetene til brukerne av regnskapet. For å besvare problemstillingen begrenser vi oss til brukeren. Dette vil omfatte blant annet investorer, offentlige myndigheter, långivere og andre kreditorer, andre brukere av regnskapet inkludert ansatte, ledelse og styre. Størrelsen og formen på et selskap vil påvirke informasjonsbehovet til brukerne. I Norge er det mange mindre selskaper som er regnskapspliktige, derfor er første forskningsspørsmål:

Er det forskjell på informasjonsbehovet til brukerne av regnskapene til norske SMEs og brukerne av regnskap utarbeidet etter IFRS?

Ved utarbeidelsen av den foreslåtte loven er det lagt vekt på internasjonal sammenlignbarhet av regnskap. Dette er løftet frem som en viktig retning å gå ved utarbeidelsen av norske regler, og det argumenteres i Norsk Offentlig Utredning (NOU) 2015:10 at det er fordelaktig for norske selskaper å produsere regnskap som kan være internasjonalt sammenlignbare. Det å legge seg på en slik linje kan medføre at gode nasjonale regnskapsløsninger bortfaller. Videre er det ikke opplagt at IFRS for SMEs vil medføre økt grad av internasjonal sammenlignbarhet. Vi ønsker å vurdere en slik endring i et brukerfokus, og forskningsspørsmål to er derfor:

På hvilken måte er internasjonal sammenlignbarhet relevant for brukerne av norske regnskap?

I forbindelse med lovutredningen har det vært mye fokus på å lage en ny lov og implementere IFRS for SMEs i norsk regnskapsregulering. Når denne foreslåtte endringen blir analysert i et brukerperspektiv vil det være viktig å vurdere om et slikt fokus faktisk er fordelaktig for de ulike interessentene som benytter seg av norske regnskap. Tredje forskningsspørsmål er derfor:

Vil den foreslåtte reguleringen gi økt brukernytte sammenlignet med nåværende regulering?

Ved å besvare disse forskningsspørsmålene forventer vi at observasjoner og betraktninger som fremkommer vil bidra til at vi opparbeider oss nok informasjon til å kunne besvare utredningens hovedproblemstilling.

Avgrensning og presisering

IFRS for SMEs er en kompleks standard som regulerer mange områder. Videre er lovforslaget omfattende, og de to delutredningene som er utarbeidet i forbindelse med forslaget til lov om regnskapsplikt inneholder mange endringer fra dagens regnskapslov. Denne oppgavens omfang og tiden som er til rådighet medfører at forfatterne er begrenset fra å vurdere hver enkelt endring som kan følge av ny regulering. Denne oppgaven fokuserer derfor på de vesentlige endringene som kan følge med ny lov om regnskapsplikt og IFRS for

SMEs som standard for øvrige foretak. Det presiseres også at forskjellsanalysen og funn i forskningen ikke kan generaliseres til andre land som ikke har implementert IFRS for SMEs.

1.3 Disposisjon

Denne analysen består av åtte kapitler. Etterfulgt av innledningen gis det en gjennomgang av oppgavens metodiske tilnærming, hvor de mest grunnleggende metodene for å gjennomføre denne analysen og besvare problemstillingen blir presentert.

For å belyse utredningens problemstilling følger en redegjørelse for ulike aspekter ved finansregnskapet. Kapittel 3 presenterer regnskapets formål, tilnærminger og perspektiver og begrepene regnskapskvalitet, resultatkvalitet og informasjonsverdi blir gjennomgått. I kapittel 4 gis en gjennomgang av dagens regulering og overgangen til IFRS for SMEs blir beskrevet. Videre presenteres endringer som følger ved implementering av IFRS for SMEs. Som følge av at denne oppgaven analyserer de foreslåtte endringene i et brukerfokus presenteres regnskapets brukere i kapittel 5.

Utredningens analyse og diskusjon er fordelt over kapittel 6 og 7. I kapittel 6 diskuteres oppgavens forskningsspørsmål, og funn i denne sammenheng er intervjuobjektene poeng om ulike tema som er diskutert. I kapittel 7 analyseres de mest vesentlige endringene som vil følge med ny regulering og dette knyttes opp mot teorien om regnskapets formål, tilnærminger og perspektiver. Endringene diskuteres for å vurdere hvilke regnskapsmessige løsninger som gir høyest grad av regnskapskvalitet og informasjonsverdi.

I siste kapittel blir utredningens konklusjon presentert, og det gis forslag til videre forskning.

2 Metode

For å forsikre oss om at vi benytter den mest aktuelle metodiske fremgangsmåten for å besvare hovedproblemstillingen og forskningsspørsmålene har vi fulgt modellen til Jacobsen (2015). Formålet med dette kapittel er å redegjøre for den metodiske tilnærmingen i analysen. Hvilken forskningsmetode som bør velges avhenger av problemstillingen og studienes formål og det påvirker også forskningens kvalitet. Hvilke metoder som er benyttet og hvilke valg som er gjort for innhenting av data blir beskrevet slik at leseren selv kan vurdere styrker og svakheter ved analysen. Fordeler og ulemper ved de valgte metodene vil bli presisert, og kvaliteten på analysen og innhentet informasjon presenteres avslutningsvis.

2.1 Forskningsdesign

Jacobsen (2015) påpeker at valg av forskningsdesign er avgjørende for forskningens gyldighet, på grunn av at de ulike metodene er tilpasset ulike typer forskningsspørsmål. For å besvare en problemstilling i en forskningsprosess må forskeren foreta en rekke undersøkelser, og følgelig vurdere og avgjøre hvordan disse skal gjennomføres. Dette beskrives som forskningsdesign (Johannessen, Christoffersen, & Tufte, 2011). Ghauri og Grønhaug (2010) beskriver tre hovedtyper av forskningsdesign, disse er eksplorativt, deskriptivt, og kausalt design.

Eksplorativt design kan anvendes når man ønsker å forklare eller å belyse det tema som studeres og kan benyttes når man har begrensede forkunnskaper om emnet. I slike tilfeller må det utføres omfattende forarbeider for å forstå hva som oppstår, vurdere omfanget av problemene og tilegne seg kjennskap med fenomenet i den aktuelle situasjonen. Basert på forarbeidet kan man vurdere om problemene ikke er interessante å arbeide videre med, eller om man må sette opp et mer nøyaktig design for videre og mer omfattende forskning. Dette baseres ofte på sekundærdata, som for eksempel analyse av litteratur og kvalitative fremgangsmåter til datainnsamling som uformelle diskusjoner med konsumenter, ansatte eller ledere. Det kan også baseres på mer formelle fremgangsmåter som intervjuer, fokusgrupper eller case-studier (Sekaran & Bougie, 2013).

Problemstillingen som besvares i denne oppgaven er kompleks og dette leder til behov for et fleksibelt forskningsdesign. Temaet for oppgaven er skrevet en del om, men det er ikke mye forskning rundt problemstillingen vi har valgt. Utredningens kompleksitet har medført et

behov for å være dynamiske i utarbeidelsen av denne oppgaven, derfor er et fleksibelt eksplorativt forskningsdesign en fornuftig tilnærming. Valg av dette designet åpner for muligheten til å bytte retning i løpet av utarbeidelsen av analysen.

2.2 Kvalitativ og kvantitativ metode

Metode betraktes som et redskap til å skaffe seg innsikt, og det er viktig å være åpen og velge den eller de metodene som egner seg best til å besvare problemstillingen. I

forskningsmetoden skilles det mellom kvalitativ og kvantitativ metode. Begrepene gjenspeiler spesifikke egenskaper hvor kvalitet henviser til beskaffenhet og kjennetegn eller egenskaper ved fenomener, mens kvantitet viser til mengde eller antall (Johannessen, Christoffersen, & Tuft, 2011). Kvantitativ metode henter mange av sine prosedyrer fra naturvitenskapelig metode, men kan tilpasses til at mennesker og menneskelige fenomener undersøkes.

Kvantitative data er målbare og det er derfor mulig å kategorisere de ulike data som innsamles til ulike verdier som gir forskjellige svar, slik som ved en skala fra 1-5 hvor 1 er helt enig og 5 er helt uenig (Jacobsen D. I., 2015).

Ved å begrense antall undersøkelsesobjekter kan man samle inn mer detaljert og nyansert informasjon om et emne, noe som betegnes som kvalitativ metode. I motsetning til kvantitative data kan ikke kvalitative data uttrykkes i form av mengdeenheter på grunn av at datamaterialet er av beskrivende art. Kvalitativ forskning brukes hovedsakelig til å opparbeide en dybdeforståelse av ulike emner eller for å forstå fenomener som det er lite kjennskap til (Marschan-Piekkari & Welch, 2004). Denne typen metode er særlig hensiktsmessig når en undersøker fenomener en ikke kjenner særlig godt eller fenomener som en ønsker å få en grundigere forståelse av. Den kvalitative metoden har blitt anvendt i denne oppgaven basert på at studien søker å granske den foreslåtte lovendringen og virkningen denne kan ha på selskapene og brukerne av deres regnskaper.

Kvalitative data har blitt innhentet ved gjennomføring av dybdeintervju. Dette klassifiseres som primærdata. Sekundærdata har blitt analysert i form av studie av eksisterende litteratur om emnet og lignende studier som har blitt gjennomført i andre land. Hørings svar til lovforslaget har blitt studert for å få innsyn i hvordan ulike brukere og interessenter stiller seg til de foreslåtte endringene. Det kvalitative studiet har derfor vært av observasjonsbasert art.

2.3 Reliabilitet og validitet

For å kunne evaluere egen forskning må reliabilitet og validitet av arbeidet vurderes.

Reliabilitet omhandler påliteligheten av den gjennomførte forskningen. Dette knytter seg til nøyaktigheten av undersøkelsens data, hvilke data som blir brukt, måten data innsamles på og hvordan data bearbeides. Validitet i kvalitative undersøkelser omhandler i hvilken grad forskerens fremgangsmåter og funn på en riktig måte reflekterer formålet med studien og representerer virkeligheten. For å sikre at man har høy validitet i forskningen er det viktig å vurdere teoretiske funn, ha en god begrepsmessig klarhet, og å vurdere de metodiske tilnærmingene til forskningen (Johannessen, Christoffersen, & Tufte, 2011).

Reliabilitet omhandler hvorvidt datainnsamlingsteknikkene og de analytiske prosedyrene ville gitt konsistente funn hvis de hadde blitt gjentatt ved en senere anledning eller av en annen forsker. Det finnes mange ulike trusler til forskningens reliabilitet og det er viktig å være metodisk nøyaktig i måten forskningen blir gjennomført på, for å unngå å true reliabiliteten av funnene og konklusjonene som trekkes. Et viktig aspekt for å sikre forskningens reliabilitet er å sikre at forskningsprosessen er klart gjennomtenkt og evaluert, og at den ikke inneholder logiske brister eller feilantakelser. Det er avgjørende å rapportere alle deler av forskningen på en transparent måte som tillater andre å dømme forskningen og gjenta forskningen om det er ønskelig. Selv om reliabilitet er en nøkkelfaktor for forskningens kvalitet er det i seg selv ikke nok til å sikre tilstrekkelig kvalitet på oppgaven. For å sikre kvaliteten i forskningen er det viktig å identifisere forskningens validitet (Saunders, Lewis, & Thornhill, 2012).

Validitet omhandler hvorvidt datainnsamlingsmetodene måler det de er tiltenkt å måle, og i hvilken utstrekning funnene virkelig omhandler det forskerne hevder at de er om.

Validitetsbegrepet kan skilles i to deler, intern og ekstern validitet. Intern validitet omhandler i hvilken grad funnet kan sies å følge av forskerens innblanding eller om funnene følger av feil i forskningsdesignet. Ekstern validitet refererer til om studiens forskningsfunn kan generaliseres til andre omstendigheter eller grupper (Saunders, Lewis, & Thornhill, 2012).

Det er ikke nok å beskrive validitet, denne må også demonstreres i oppgaven. Man må komme med konseptuelle definisjoner og bevise at det man hevder forekom faktisk har gjort det. Validitetspåstandene omhandler spørsmålet om hvorvidt leseren kan stole på det forskeren skriver (Ghauri & Grønhaug, 2010).

Ved bruk av dybdeintervju er en utfordring med forskningens reliabilitet at intervjuene ikke nødvendigvis er utformet for å kunne gjentas (identisk), siden de reflekterer realiteten på tidspunktet intervjuene ble utført i en situasjon som kan være utsatt for forandring.

Antakelsen bak slik forskning er at omstendighetene som skal undersøkes er komplekse og dynamiske. Som en følge av en eksplorativ og kvalitativ forskningsmetode med bruk av semi-strukturerte dybdeintervju i denne forskningen, er det lite sannsynlig at andre forskere kan gjenskape intervjuene. I semi-strukturerte dybdeintervjuer kan man oppnå et høyt nivå av validitet ved en varsom gjennomføring hvor spørsmålene tydeliggjøres og forklares, meningene undersøkes og svarene og temaene kan utforskes fra ulike innfallsvinkler (Saunders, Lewis, & Thornhill, 2012).

2.4 Datainnsamling

Denne oppgaven er basert på en gjennomgang av sekundærdata og dybdeintervjuer med et knippe kyndige intervjuobjekter. Måten data samles inn på vil påvirke forskningens validitet og det er viktig at datainnsamlingsmetoden passer til problemstillingen. Alle metoder er selektive i sin informasjonsinnsamling. Det vil si at noe informasjon systematisk kan falle ut og valg av metode vil derfor påvirke dataens pålitelighet. I kvalitativ forskning av høy kvalitet bør undersøkelser ved bruk av flere typer datainnsamlingsmetoder benyttes.

2.4.1 Personlig intervju

En del av datainnsamlingen i denne oppgaven gjennomføres ved å utføre åpne individuelle intervju. Denne intervjuformen egner seg best når det undersøkes relativt få enheter og en er interessert i hva det enkelte individ mener. Personlige og åpne intervju vil gi omfattende mengder data i form av notater eller lydbåndopptak. Det finnes ulike former for intervju og det er flere dimensjoner som står sentralt når en skal velge form; kostnader, tilgang, etablering av tillit og åpenhet, flyt og sammenheng i intervjuet, intervjuers kontroll over situasjonen, og intervju-effekten (hvor sterkt intervjuer påvirker objektet). Hovedparten av respondentene oppholder seg ikke i samme geografiske område som forskerne, noe som leder til at ulike former for intervju benyttes. Der hvor respondentene er tilgjengelig til å møtes fysisk gjennomføres intervju ansikt-til-ansikt. Fordelen med dette er at det er enklere å få god flyt i samtalen og det vil forekomme mindre distraksjoner enn med andre typer intervju. Man eliminerer også eventuelle tekniske problemer som kan forekomme der hvor intervju gjennomføres via eksempelvis telefon eller Skype (Jacobsen D. I., 2015).

Da intervju ansikt-til-ansikt kan være en kostnadsbelastende og tidkrevende metode vil telefonintervju benyttes der hvor respondentene ikke befinner seg i samme by som forskerne. Fordelene med telefonintervju er at en kan få en god flyt i intervjuene og det er enklere å få tilgang til respondentene. Ved å ha telefonintervju mister vi delvis kontroll over intervjusituasjonen, noe som kan reduseres ved å ha intervju med bildeoverføring for eksempel ved bruk av Skype. På grunn av at flere av respondentene har selskapsinterne Skype-konti ble det problematisk å gjennomføre Skype-intervju, og dette er årsaken til at intervju gjennomføres via telefon. Respondentene er profesjonelle aktører i regnskapsbransjen og er kjent med å gjennomføre møter per telefon, noe som leder til at gjennomføringen av telefonintervju vil oppfattes som en trygg situasjon. Det er utarbeidet en intervjuguide på forhånd som skal bidra til å styre intervjuene i den retning forskerne ønsker, og som skal sikre at innhold og tema for intervjuene vil være noenlunde likt selv om intervjusituasjonen er en fri samtale. Intervjumalen blir tilsendt respondentene på forhånd slik at disse er forberedt på hva de skal svare på før intervjuet gjennomføres. Alle intervju vil bli tatt opp slik at forskerne kan fokusere på å være tilstede i intervjusituasjonen og følgelig skrive referat av intervjuene i ettertid.

Utvelgelsen av intervjuobjekter er gjort på bakgrunn av innsendte høringsvar til NOU 2015:10 og alle høringsvar er analysert og kodet av begge forskerne. Respondentene som er valgt ut fra høringsvarene er fra revisjonsselskaper, regnskapsprodusenter og academia. Utvelgelsen er basert på høringsvar som er velbegrunnede og detaljerte, og det er søkt å få respondenter som er både positive og negative til foreslåtte endringer med bakgrunn i hvordan de respektive instansene stiller seg i høringsvarene. Utvelgelsen av akademikere er gjort basert på høringsvar og deres utdanningsinstitusjons forbindelse til lovarbeidet og den foreslåtte loven. Det var Norges Handelshøyskole (NHH) og Handelshøyskolen Bedriftsøkonomisk Institutt (BI) som i størst grad fikk frem sine synspunkter i høringsvarene og derfor er akademikere herfra intervjuet. Når det gjelder handelshøyskolene i Stavanger, Agder eller Tromsø, var det ingen av disse nevnte som deltok i høringsrunden. Akademikere tilknyttet disse utdanningsinstitusjonene var derfor ikke en del av populasjonen.

Utvelgelsen av respondentene er gjort for å få et representativt utvalg med bakgrunn i høringsvarene og for å få et nyansert bilde av ulike holdninger til den foreslåtte loven. Respondentene fra revisjonsselskapene utvelges på bakgrunn av hvilke selskaper som

tradisjonelt sett har hatt sterke regnskapsavdelinger, og at de har begitt seg inn på diskusjonen av regnskapsloven. Utvelgelsen har videre basert seg på hvilke hørings svar som fremstår som de viktigste i form av størst mengde argumenter, omfang, detaljfokus, og faglig begrunnelse for argumentene. Respondentene med de klareste synspunktene fremstod som mest aktuelle å intervju da det indikerer at de har satt seg nøye inn i de potensielle endringene, samt at de kan komme med gode faglig begrunnede innspill til de momenter som undersøkes i denne forskningen.

En del av utvelgelsen av respondenter har blitt gjort ved bruk av snøballmetoden. Her har vi gjennom intervjuene fått ideer og tips til hvilke intervjuobjekter som kan være interessante og relevante i form av at de kan mye om fenomenet som undersøkes. Dette er en metode som krever at man analyserer hvert enkelt intervju før man går videre, noe som er gjort for alle intervju som er gjennomført i forbindelse med denne oppgaven (Jacobsen D. I., 2015).

Det er også gjennomført to intervjuer hvor målet var å få innsikt i den foreslåtte loven og den eksisterende loven, slik at forskerne kunne få størst mulig grunnlag til å uttale seg om endringer som kan følge av implementering av IFRS for SMEs i Norge. Det er gjennomført intervju med et av medlemmene i regnskapslovutvalget av 2014 for å få innsikt i holdninger og tanker som følger av den foreslåtte loven. Videre er det gjennomført intervju med et av medlemmene i regnskapslovutvalget av 1990 som utarbeidet regnskapsloven vi har i dag. Dette intervjuet ble gjennomført for å få innsikt i hvilke tanker og holdninger som lå bak arbeidet den gang, og for å få innsikt i hvilke åpninger som lå til grunn for endringer i gjeldende lov.

2.4.2 Dokumentundersøkelse

Deler av denne forskningen vil gjennomføres ved dokumentundersøkelse, som er spesielt egnet om en ønsker informasjon om hva mennesker faktisk har sagt og gjort. Dokumenter er ofte objektive og vil ligne på en form for observasjon. Når primærdata ikke er mulig å innhente anvendes dokumenter i tilfeller hvor det ønskes synspunkter på og fortolkninger av et fenomen. Norske samfunnsaktører ble invitert til å kommentere på to høringsnotater vedrørende utarbeidelsen av en regnskapslov som åpner for bruk av IFRS for SMEs i Norge. Alle disse svarene er offentlig tilgjengelig på regjeringens nettside og har blitt anvendt til å analysere hvordan interessenter stiller seg til dette forslaget. De innsendte hørings svarene har

blitt analysert og kodet av begge forskere, og eventuelle uenigheter har blitt avklart, slik at forskningen har et rettviseende bilde av respondentenes synspunkter.

Sekundærdata må hentes av kilder som er produsert av andre enn forskeren og ofte er dataen produsert med en helt annen hensikt enn det forskeren har. Det kan oppstå en risiko for et misforhold mellom informasjonen som benyttes og det forskerne ønsker å benytte informasjonen til. I dette tilfellet er svarene utarbeidet for å påvirke lovgivningen i Norge, og følgelig er hensikten med disse ikke samsvarende med forskernes hensikt men dokumentene er likevel relevante i en slik analyse. Dokumentundersøkelse benytter seg av informasjon som er lite spontan og det at dataen er nedfelt skriftlig medfører at den er reflektert og gjennomtenkt (Jacobsen D. I., 2015).

2.5 Anvendt metode

Som nevnt ønsker vi i denne analysen å få en dypere forståelse av hvilke effekter implementeringen av IFRS for SMEs vil ha for norske selskap og deres regnskapsbrukere. Dette har ført til at oppgaven er utarbeidet med en teoretisk tilnærming. I utgangspunktet ønsket vi å se på effekten denne endringen kan ha på brukerne av regnskapet, samt å undersøke forslaget relevans for regnskapets brukere.

Ettersom det er svakheter med alle datainnsamlingsmetodene som kan benyttes ved kvalitativ forskning er det benyttet flere metoder for å kunne opparbeide oss et mer helhetlig bilde av temaet forskningen omhandler. Ulike metoder kan benyttes for å utfylle og kontrollere hverandre. Vi kan bruke individuelle intervjuer til å undersøke om vi finner samme informasjon som i sekundærdataen som er analysert. Dette kan medføre at forskningen bidrar til et mer detaljert bilde av virkeligheten og at det er større sannsynlighet for at dette er rettviseende og virkelig (Jacobsen D. I., 2015).

Ved gjennomføring av individuelle intervjuer er det viktig å avgrense populasjonen og sikre at respondentene er kyndige på emnet. Utvalget av enheter kan ha stor betydning for undersøkelsens pålitelighet og troverdighet. Da individuelle intervju er tidkrevende og omfattende arbeid er det naturlig å sette en øvre grense av antall respondenter. Ved utvelgelsen har forskerne fokusert på å få en variasjon blant respondentene, samt å velge ut respondenter som ser ut til å kunne bidra med mye og god informasjon om forskningens tema.

Med hensyn til antall respondenter har forskerne sett hen til doktoravhandlingen til Røsok (2016). Denne doktorgradsavhandlingen har en god struktur og oppbygning, og særlig måten intervjuene har blitt anvendt i analysen har vært førende for denne oppgaven. Avhandlingen har vært inspirerende til denne oppgavens metodikk som en følge av at forskerne ser på liknende problemstillinger innenfor liknende tema.

For å sikre en bredde og variasjon i utvalget baserte vi utvelgelsen av intervjuobjektene på synspunkter fra høringssvarene. Da respondentene er innenfor samme fagfelt og de sitter på samme type kunnskap kunne det være risiko for et utvalg som ble for homogent. På grunn av dette valgte vi å forespørre respondenter fra organisasjoner som sto for ulike synspunkter i høringssvarene slik at vi kunne sikre et mangfold blant objektene. Videre ble utvalget utvidet i løpet av forskningsprosessen som følge av at det fremkom for mange lignende synspunkter.

Det har vært nødvendig å opparbeide seg mye kunnskap om flere emner innenfor regnskapsteori og om IFRS for SMEs for å kunne besvare oppgavens problemstilling. På tross av at vi som studenter på regnskap og revisjon har hatt fag om internasjonale standarder og regnskapsteori har det vært et behov for å heve vår kompetanse. Det har blitt benyttet sekundærdata ved innhenting av informasjon og opparbeidelsen av ytterligere kunnskap. Konseptuelle rammeverk og IFRS for SMEs har blitt gjennomgått. Det er innhentet regnskapsteoretisk informasjon i form av akademisk litteratur, eksempelvis om formålet med regnskapet og brukernes informasjonsbehov med fokus på hvem som er brukerne av norske regnskap. Det er også gjennomgått litteratur om historien for norsk regnskapslov. Artikler som er benyttet er hentet fra seriøse tidsskrifter, og artikler og fagbøker som er benyttet er i stor grad skrevet av anerkjent akademikere og praktikere innenfor emnet om regnskapsteori.

2.5.1 Forventninger

Før gjennomføringen av denne forskningsprosessen har forfatterne opparbeidet seg en forventning om hvilke funn som gjøres i analysen. Denne forventningen bygger til dels på forkunnskaper forfatterne tilegnet seg i diverse regnskapsteoretiske fag vi har hatt i løpet av mastergraden. Vi forventer å finne at det er forskjeller i informasjonsbehovet til regnskapsbrukerne av SME-regnskap og IFRS-regnskap. Videre forventer vi å finne at det er lite relevant med internasjonal sammenlignbarhet for brukerne av norske regnskap, og at den foreslått loven ikke nødvendigvis vil bidra til å øke brukernytten sammenlignet med

nåværende regulering. Dette leder til en forventning om at IFRS for SMEs ikke vil øke regnskapskvaliteten og informasjonsverdien til brukerne.

2.6 Evaluering av forskningen

Det finnes flere faktorer som kan medføre svakheter ved og begrensninger av denne forskningen. Denne utredningen er av en teoretisk tilnærming, og det er vanskelig å underbygge teoretiske funn med empiri. En norsk standard basert på IFRS for SMEs er som kjent ikke implementert i Norge, og det er derfor ikke mulig å verifisere eventuelle funn eller påstander som følger av denne forskningen med bakgrunn i praksis. Det er potensielt slik at anvendt praksis kan avvike fra regnskapsmessige løsninger som drøftes senere i denne oppgaven.

Videre kan forskningen begrenses av en skjevhet i utvalget av respondenter. Utvelgelsen av respondentene ble gjort for å få et mangfoldig og representativt utvalg av intervjuobjekter. Likevel foreligger en risiko for at respondentene kan være samstemte og mindre representative for problemstillingene som studeres i denne forskningen enn hva som var forventet. En kritikk som kan rettes mot utvelgelsen av respondenter er hvorfor vi har valgt de respondentene som er utvalgt. Her kunne det være aktuelt å intervju alle respondenter innenfor ulike respondentkategorier. Se vedlegg 2 for ulike kategorier. Forskerne har vurdert at det er mest aktuelt å intervju respondenter som har regnskapskompetanse, men det kan medføre en begrensning i forskningen at det ikke benyttes et større mangfold av respondenter. Fagområdet er snevert på grunn av at det er få norske SMEs som kjenner til IFRS for SMEs, og det er utfordrende å finne respondenter som er kyndige på et nivå som kan bidra med nyttige innspill. Det har kommet frem like synspunkter på deler av temaene i intervjuene, og dette kan være en begrensning ved denne forskningen. Det var forventet at respondentene skulle ha ulike ståsteder på størsteparten av spørsmålene i intervjuene, men på deler av spørsmålene var mange synspunkter sammenfallende.

En annen begrensning ved denne forskningen er at det er benyttet mye sekundærdata. En potensiell svakhet med bruk av sekundærdata er at kildene som benyttes kan være utdaterte. Det er eksempelvis mulig at respondentene har endret ståsted fra høringssvarene ble innsendt i 2015 til intervjuer ble gjennomført i 2019. Det har skjedd lite med hensyn til lovforslaget og norsk standard basert på IFRS for SMEs slik at sekundærdata på området er ikke «fersk».

Forskerne har ved å gjennomføre intervjuer forsøkt å vurdere hvor relevant sekundærdataen er, og på den måten vurdert høringssvarene til at de fortsatt representerer holdninger og meninger vedrørende det tema forskningen omhandler. En annen begrensning med denne forskningen er at det er mye usikkerhet rundt hva som vil skje med foreslått lov og standard. Det finnes mange dokumenter og artikler om dette og det er ikke opplagt hvilke kilder som er de «riktige» å forholde seg til.

2.6.1 Potensielle svakheter

Denne studien har en rekke begrensninger. Høringssvarene til de to utredningene som fulgte av dette lovforslaget er en viktig datakilde for denne analysen, men det kan være at disse svarene ikke er representative for interessenter som ikke har deltatt i høringsrunden. Dette kan medføre at forskningens validitet blir svekket. Analyse av offentlig tilgjengelig informasjon vil være uunngåelig selektiv. Begrensninger i forfatterens kunnskaper kan også medføre at ikke alle dokumentene som analyseres tolkes riktig. Ved bruk av sekundærdata kan denne dataen være manipulert for å passe inn til den opprinnelige datainnsamlerens behov, og denne blir presentert ferdig transformert fremfor som rådata. Dette medfører at det har vært viktig for forfatterne å vurdere ulike informasjonskilder som å sikre at informasjonen av høy reliabilitet, slik at det ikke benyttes kilder som ikke kan tilpasses denne forskningen. Ved innsamling av primærdata har forskeren en viss kontroll over forholdene som kan påvirke påliteligheten, og derfor kan forskerne reflektere over hva som i så fall vil påvirke dataens pålitelighet.

Potensielle svakheter ved utvelgelsen av intervjuobjektene kan være at intervjuobjektene ikke gir et representativt bilde av faktiske synspunkter hos populasjonen. Objektene er valgt ut basert på hva selskapene de arbeider i uttrykker i høringssvarene kombinert med deres kompetanse på emnet, men dette sikrer ikke at intervjuobjektene har samme synspunkter som selskapene de arbeider i. Denne utfordringen har forskerne forsøkt å jevne ut med intervju av respondenter som klart representerer begge ståsteder i denne debatten.

Denne oppgaven kan være utsatt for at forskernes perspektiv på de potensielle endringene påvirker hvilke kilder som velges ut og hvordan disse tolkes, samt at kildekritikken forskerne utøver kan være begrenset. Dette kan påvirke troverdigheten og relevansen til kildene som anvendes i denne forskningen (Grønmo, 2015).

2.7 Avslutning

Dette kapittel har presentert oppgavens fleksible eksplorative design og ulike metodiske tilnærminger. Utredningens kvalitative forskningsmetode er forklart, og datainnsamlingsmetoder som er benyttet i forskningen presentert. Anvendt metode i oppgaven er beskrevet slik at leseren kan vurdere om dette er fornuftig. Avslutningsvis er forskningen evaluert og potensielle svakheter presentert.

3 Regnskapets formål, tilnærminger og perspektiver

Dette kapittel inneholder en gjennomgang av formålene og de ulike tilnærmingene til finansregnskapet. Hva som er regnskapets formål er knyttet til hvem som er de identifiserte brukerne av regnskapet. Dette leder til at hva som er ansett som nyttig informasjon avhenger av hvem som behøver informasjonen og hvilken informasjon de ulike brukerne trenger. Siden regnskapets opprinnelse er det utviklet flere regnskapsmodeller som skal bidra til å utarbeide relevant informasjon til brukerne av regnskapet, og disse skiller seg fra hverandre ved at de er utviklet på bakgrunn av ulike forutsetninger, kvalitetskrav og prinsipper for regnskapet.

Regnskapets formål presenteres først i dette kapittel, hvor det gis en beskrivelse av kontrollformålet og beslutningsformålet. Videre vil begrepene regnskapskvalitet, resultat kvalitet og informasjonsverdi forklares, og regnskapets modeller og perspektiver beskrives ved resultat- og balanseorientering. Avslutningsvis i dette kapittel beskrives hvilke effekter de ulike regnskapsorienteringene har på beslutnings- og kontrollformålet.

3.1 Regnskapets formål

Hovedformålet med finansregnskapet er å gi brukerne beslutningsrelevant og nyttig finansiell informasjon om foretaket, både med hensyn til kontroll- og beslutningsformål (Kvifte & Johnsen, 2015). Stenheim, Sundkvist og Opsahl (2017) beskriver at formålet med regnskapet kan inndeles i tre elementer: regnskapet skal bidra til å redusere asymmetrisk informasjon, gi beslutningsnyttig informasjon, og gi informasjon om økonomisk resultat og økonomiske verdier. Disse elementene beskrives og forklares i det videre.

Regnskapets formål er nært knyttet til relasjonene som etableres mellom et foretak og deres interessenter. Ved etablering og oppfølging av relasjoner mellom foretak og interessenter spiller regnskapet en vesentlig rolle, og regnskapsbrukere har behov for informasjon for å ta stilling til fordeling av egne ressurser. Dette behovet kan i noen grad tilfredsstilles ved at det utarbeides og publiseres regnskapsinformasjon slik at regnskapet kan bidra til en mer effektiv ressursallokering. På denne måten kan man forstå regnskapskvalitet ut fra evnen regnskapet har til å redusere asymmetrisk informasjon (Stenheim, Sundkvist, & Opsahl, 2017).

Hovedformålet etter dagens regnskapslovgivning er å gi et effektivt bidrag til at norske regnskaper skal avspeile foretakenes reelle økonomiske stilling og resultat etter sunne

bedriftsøkonomiske prinsipper (NOU 1995:30). Resultatmåling og kontrollformål er i fokus i den gjeldende regnskapsloven ettersom de grunnleggende prinsippene loven bygger på er resultatorienterte. Samtidig har regnskapet under God Regnskapsskikk (GRS) som mål å bidra med beslutningsnyttig informasjon i form av at regnskapet skal gi tilgjengelig, anvendelig og sammenlignbar informasjon til de ulike regnskapsbrukerne. Regnskapet skal bidra til å redusere informasjonsasymmetri mellom ledelsen og foretakets øvrige interessenter (Baksaas & Stenheim, 2015).

3.1.1 Beslutnings og kontrollformål

For å utvikle regnskapsstandarder må man kunne fastsette formålet med disse. Denne prosessen kan i enkelte tilfeller skje i strid med gjeldende oppfatninger av hva som er «riktig» i stedet for at praksisens «riktighet» vurderes på bakgrunn av om den er allment akseptert. Målsetningen om hva som er hovedformålet med regnskapet kan fungere som et primært redskap for det standardsettende organet, og kan indirekte få anvendelse i regnskapsprodusentenes vurderinger (Kvifte & Johnsen, 2015). IASB uttaler at hovedformålet med regnskapet er å gi beslutningsnyttig finansiell informasjon til brukerne. Målsetningen kommer til uttrykk gjennom flere formålsparagrafer i IASBs konseptuelle rammeverk. Alle kapitlene omhandler beslutningsnyttig informasjon og det kan identifiseres to hovedkategorier av formål i rammeverket. De to hovedkategoriene er henholdsvis beslutningsformålet og kontrollformålet.

Ved fokus på å underbygge brukernes økonomiske beslutninger med relevant informasjon er det beslutningsformålet som er målsetningen. Beslutningsformål er typisk forbundet med verdsettelses- og investeringsanalyser. Regnskapet skal gi potensielle investorer informasjon som skal bidra i vurderinger av om foretakene er lønnsomme investeringsprosjekt (Beaver, 1998). Dette formålet beskrives ofte som en fremadskuende målsetning og for at dette skal ivaretas må regnskapet være egnet til å gi informasjon om fremtiden. Regnskapet skal bidra med informasjon som er nyttig for verdsetting, men det er ikke ment til å presentere et fullstendig verdiesimat på foretaket. Regnskapsbrukerne må ved hjelp av regnskapsinformasjon på eget initiativ utarbeide et verdsettelsesestimater, hvor regnskapsinformasjon gir input til denne beregningen (Baksaas & Stenheim, 2015).

Kontrollformålet relateres til evaluering av hvordan selskapets økonomiske ressurser er blitt forvaltet i løpet av en gitt periode. Eiere og kapitaltilbydere vil ha stor interesse av å kunne følge opp hvorvidt selskapets ledelse har vært i stand til å oppnå kravene til avkastning på ressursene som er stilt til disposisjon (Tofteland, 2014). Der hvor det er fokus på kontrollformålet gir finansregnskapet informasjon til kapitaltilbydere og eiere som tilrettelegger for deres evaluering av ledelsens kontroll av foretaket (Beaver, 1998). Kontrollformålet omtales stort sett som en tilbakeskuende målsetting. Produksjon av informasjon som er relevant til kontrollformålet er effektiv for vurderinger av forventet økonomisk inntekt. Dette er på grunn av at ledelsen tar beslutninger som påvirker både investorer og eksterne eiere, og at disse beslutningene påvirker interessentenes forventninger om økonomisk inntekt. Som følge av dette kan informasjon som produseres for kontrollformålet også kan være relevant for beslutningsformålet (Gjesdal, 1981). Med norsk selskapsstruktur hos SMEs vil kontrollformålet være fremtredende på grunn av at det er mindre omfang av eksterne investorer enn hos børsnoterte foretak.

Historisk sett har det vært uenighet om hvorvidt beslutnings- og kontrollformålet kan ivaretas i ett og samme regelverk. Det har blant annet blitt argumentert med at problemstrukturene i de to formålene er ulike og det bør derfor skilles mellom dem. Ved utarbeidelsen av nye standarder er diskusjonen om prioriteringen av de to hovedmålsettingene sentral. I Financial Accounting Standards Board (FASB) og IASBs rammeverkprosjekt fra 2002 fremkommer det i første høringsutkast at de forutsetter at kontrollformålet ivaretas gjennom beslutningsformålet. Denne forutsetningen ble kritisert av flere aktører, og NRS hevdet at det er mulig at beslutningsformålet ikke produserer regnskapsinformasjon som er i konflikt med kontrollformålet, men at det kan være kontrollinformasjon som ignoreres dersom kontrollformålet ikke blir prioritert (Kvifte & Johnsen, 2015). For å vurdere hvilket av formålene som bør være i fokus må man ta utgangspunkt i hvem som er regnskapets brukere og hva de ønsker å bruke dette til. Dette betyr at det ikke er et universelt fasitsvar på hvilket formål regnskapet skal ha. For å arbeide mot en rasjonell utvikling av regnskapsprinsippene er det derfor nødvendig med en eksplisitt fastsatt målsetning.

I enkelte tilfeller kan en prioritering av beslutningsformålet på bekostning av kontrollformålet føre til at det mangler kontrollrelevant informasjon i regnskapet. Denne problemstillingen kan illustreres gjennom følgende eksempel. For beslutningsformålet vil informasjon som

reflekterer forventede fremtidige kontantstrømmer være sentral. I petroleumsbransjen spiller virkelig verdi på olje en vesentlig rolle i utarbeidelsen av beslutningsnyttig informasjon. Resultat og balanse vil dermed reflektere forventningene til fremtidige kontantstrømmer og høye oljepriser vil øke resultat og egenkapital. Slik informasjon vil i begrenset grad være nyttig når eierne skal evaluere ledelsens prestasjoner og de beslutninger og prioriteringer som er gjort i løpet av regnskapsåret. Det er åpenbart at gjeldende prisnivå på selskapets produkter også vil påvirke en slik analyse, men da i form av realiserte inntekter og ikke forventede fremtidige kontantstrømmer (Kvifte & Johnsen, 2015).

3.2 Regnskapskvalitet

Stenheim, Sundkvist og Opsahl (2017) beskriver at regnskapskvalitet er et begrep som er viktig for alle som produserer regnskapsinformasjon og bruker regnskaper, og at det foreligger et felles ønske om høyt nivå av regnskapskvalitet. Det finnes ingen allment akseptert definisjon av regnskapskvalitet og i litteraturen finner man minst tre ulike forståelser av hva dette begrepet betyr. Regnskapskvalitet omfatter rapportering av beslutningsnyttig informasjon, fravær av regnskapsmessig støy og rapportering av økonomiske realiteter. På generell basis vil økt regnskapskvalitet lede til at brukere tar mer informerte og kvalitetsmessig bedre beslutninger. Regnskapsmessig støy inkluderer blant annet at resultatene som fremstilles i regnskapet ikke gjenspeiler de økonomiske resultatene. Det kan derfor argumenteres for at et regnskap med lav kvalitet ikke vil gi et rettvisende bilde av foretaket (Stenheim, Sundkvist, & Opsahl, 2017). Følgelig vil ikke brukerne av regnskapet kunne fatte gode beslutninger på grunnlag av regnskapsinformasjonen når det foreligger regnskapsmessig støy.

I en reguleringsammenheng forstås begrepet regnskapskvalitet ut fra formålet om beslutningsnyttig informasjon. Regnskapsinformasjonen anses som beslutningsnyttig dersom den er i stand til å utgjøre en positiv forskjell i forbindelse med beslutningstaking. Regnskapsmessig støy vil lede til at beslutningsnyttien er lavere enn om regnskapet var fritt for støy. En del regnskapslitteratur anvender en tilnærming til regnskapskvalitet som er knyttet til at formålet med regnskapet er å gjenspeile de underliggende økonomiske realitetene. En slik forståelse kan være i konflikt med forståelsen av regnskapskvalitet når formålet er beslutningsnytte. Dersom det foreligger regnskapsmessig støy, men regnskapsbrukeren klarer å avdekke denne og dens opphav, kan regnskapet likevel ha

beslutningsnytte så lenge regnskapsbrukeren tar bedre beslutningen ved å bruke informasjonen enn ved å ikke bruke den (Stenheim, Sundkvist, & Opsahl, 2017).

Det finnes tre potensielle kilder til støy og bias i regnskapsinformasjonen. Disse potensielle kildene er rigiditet i regnskapsregulering, tilfeldige estimatfeil, og systematiske rapporteringsvalg som ledelsen tar for å oppnå spesifikke objektiver. Støy fra regnskapsregulering følger av at det ofte er utfordrende å begrense ledelsens valgmuligheter uten å redusere mengden innhold som gir viktig informasjon i et selskaps regnskap. Estimatfeil innebærer feil som følger av at ledelsen ikke nøyaktig kan forutse fremtidige konsekvenser av transaksjoner som gjøres i dag. For eksempel kan estimater av tap på kundefordringer være utfordrende, og dersom disse estimatene er uriktige medfører dette støy i regnskapet. Selskapets ledelse kan introdusere bias inn i regnskapet gjennom ulike regnskapsbeslutninger. Det er mange ulike insentiver til å fatte beslutninger som leder til at man når ulike mål. Eksempler på dette er lånebetingelser fra banker, bonusordninger hvor lønn avhenger av selskapets rapporterte resultat, skattemotiverte beslutninger, markedsmotiverte beslutninger dersom det foreligger informasjonsasymmetri som er til selskapets fordel, beslutninger som tas for å påvirke oppfattelsen til viktige interessenter, og konkurransemotiverte beslutninger hvor selskaper kan unnlate å gi ut informasjon som gir dem konkurransefortrinn. Alle disse beslutningene som ledelsen må fatte kan bidra til å øke støyen i et regnskap og dette kan føre til at regnskapskvaliteten reduseres (Palepu, Healy, & Peek, 2013).

Penman (2013) beskriver at regnskapskvaliteten er høy dersom regnskapet presenterer korrekt informasjon om den underliggende økonomien og har god predikasjonsverdi for fremtidig økonomisk inntjening. Følgelig vil ikke god regnskapskvalitet bety at vi skal kunne beregne selskapets økonomiske verdi. For at regnskapsinformasjon skal være beslutningsnyttig må den tilfredsstillende noen grunnleggende kvaliteter. Den må være forståelig, relevant for beslutningen som tas, troverdig, og vesentlig for beslutningen. Forståelighet innebærer at informasjonen presenteres på en måte som tillater en relativt kompetent regnskapsbruker å nyttiggjøre og forstå innholdet. Relevant regnskapsinformasjon er informasjon som kan bidra til bedre beslutninger. Troverdighet medfører at regnskapsbrukeren må ha tillit til at informasjonen gir en rettvise representasjon av de faktiske forholdene, altså at informasjonen måler det den utgir seg for å måle. Informasjon er vesentlig for en beslutning

dersom dens fravær vil påvirke beslutningene som tas av regnskapsbrukerne (Baksaas & Stenheim, 2015).

Regnskapsinformasjon blir ofte benyttet av eksterne brukere som input i ulike verdsettelsesmodeller, hvor formålet er å verdsette investeringer eller selskap. Her er fokuset på at inputen i modellen må inneha disse kvalitetene for at verdsettelsen skal bli gjennomført på en god måte, og en må klare å utelukke informasjonen som ikke er av høy kvalitet. Regnskapsinformasjonen må også gi korrekte signaler om selskapets utvikling. For å avgjøre hva som er beslutningsnyttig regnskapsinformasjon må man identifisere hvem som er brukere av regnskapet og deres ulike informasjonsbehov. Med hensyn til oppgavens hovedproblemstilling vil brukerne av norske regnskap være hovedfokus og det vil senere i oppgaven fokuseres på å identifisere hvem disse er.

3.3 Resultatkvalitet

Begrepet resultatkvalitet vil i denne oppgaven fokuseres mot målingen av det regnskapsmessige resultatet. En slik avgrensning vil klargjøre skillet mellom resultatkvalitet og regnskapskvalitet. Videre kan de ulike reguleringenes påvirkning på det regnskapsmessige resultatet føre til at kvaliteten på resultatregnskapene oppfattes som forskjellige av regnskapets brukere. Resultatkvaliteten vil følgelig være en komponent av regnskapskvaliteten. Resultatkvalitet kan defineres som graden rapportert resultat faktisk representerer «Hicksiansk» inntekt (Schipper & Vincent, 2003). Hicksiansk inntekt representerer mengden som kan konsumeres (altså betales som dividende) i løpet av en periode, som etterlater selskapet i samme økonomiske situasjon i slutten av perioden som begynnelsen av perioden. Dette begrepet representerer endringen i netto økonomiske eiendeler som ikke stammer fra transaksjoner med et foretaks eiere (Hicks, 1946). Denne definisjonen er generell og nøytral med hensyn til hvem som er brukerne av den økonomiske inntekten, samt med hensyn til bruken av beløpet. Underliggende denne definisjonen kan en si at resultatkvaliteten avhenger av avstanden mellom rapportert regnskapsmessig resultat og økonomisk inntekt. Økonomisk inntekt representerer endringen i verdi mellom to perioder.

Resultater med god prognosekvalitet er en forutsetning for å beregne selskapets økonomiske verdi slik at resultatkvaliteten også knyttes til resultatets prediktive egenskaper. Det er altså slik at resultatkvaliteten vil være høy når årsrapportens informasjon om periodens resultat gir

et godt grunnlag for å predikere fremtidige resultater, slik at selskapets økonomiske verdi kan estimeres på en pålitelig måte (Langli, 2016).

Ved å analysere regnskapsmessig resultat i et informasjonsperspektiv kan en av rollene til resultatet være å påvirke investorers inntrykk av et foretaks evne til å utbetale fremtidige dividender. I situasjoner med imperfekte og ukomplette markeder kan en bruke nåværende og historiske resultater til å predikere fremtidige resultater. Hendelser som medfører økt eller redusert resultat kan kalles sjokk til resultatserien, og påvirkningskraften til disse sjokkene avhenger av hvilken grad disse forventes å ha en innvirkning på fremtidige resultatstørrelser. En kan ut fra dette illustrere begrepet resultatkvalitet ved å splitte det rapporterte resultatet (RR) i to komponenter (Beaver, 1998):

$$RR_t = RR_p + RR_{ip}$$

RR_t representerer regnskapsmessig resultat i periode t. Dersom effekter som oppstår i år t forventes å være vedvarende i fremtiden, vil de betegnes som permanente (RR_p). Et eksempel på permanente resultateffekter kan være inntekter i en stabil konkurransesituasjon hvor det ikke oppstår hendelser som radikalt vil endre denne situasjonen. Der hvor de regnskapsmessige effektene som oppstår i år t forventes å være forbigående vil de betegnes som ikke permanente (RR_{ip}). Et eksempel på forbigående resultateffekter kan være tap eller gevinst ved avhending av virksomheter eller resultatføring av en inntekt eller kostnad når akkumulerte effekter av å skifte regnskapsprinsipp ikke føres mot egenkapitalen (Langli, 2016). Det kan oppstå resultateffekter som har komponenter som er både vedvarende og forbigående, og disse vil da skilles fra hverandre ved en analyse av resultatkvalitet.

Fra dette resonnementet vil høy resultatkvalitet forutsette at rapportert resultat skal gi pålitelig og relevant informasjon som er nyttig i beslutningssammenhenger. Likevel kan det være utfordrende å identifisere hvilke regnskapsstørrelser som er permanente eller ikke permanente som følge av at noen regnskapsstørrelser lettere kan antas å være forbigående enn andre. Et eksempel på dette er restruktureringskostnader som gjerne presenteres som en engangshendelse som ikke skal påvirke beregning av fremtidige resultater. På tross av at noter og annen tilleggsinformasjon kan indikere at dette er engangshendelser kan det likevel være rimelig å anta at en viss størrelse av disse er gjentakende. Det er utfordrende å identifisere

hvilke resultatkomponenter som er vedvarende, og en må ta hensyn til blant annet markedsutsikter og sammenlignbare selskaper for å kunne estimere beløp som synes å være permanente. Dette kan medføre at verdsettelse utført av ulike personer neppe vil komme på identiske beløp.

Et regnskapsmessig resultat med høy resultat kvalitet reflekterer selskapets nåværende økonomiske inntekt, er en god indikator for fremtidig økonomisk inntekt, og er et nyttig sentralmål (summary measure) for å vurdere foretakets verdi. Resultat kvaliteten er høy når den økonomiske inntekten nøyaktig annuitiserer den underliggende verdien av selskapet, dette refereres til som permanente resultat effekter fra illustrasjonen ovenfor. En kan vurdere resultat kvaliteten som høy dersom egenkapitalavkastningen er et godt mål på internrenten av selskapets aktuelle prosjekter (Dechow & Schrand, 2004). Egenkapitalavkastning er et nøkkeltall som viser forholdet mellom en bedrifts årsresultat og bedriftens egenkapital. Resultat kvaliteten kan variere mellom selskaper som en funksjon av ulike regnskapsmessige valg selv om det ikke forekommer regnskapsmanipulasjon. Inntektsbegrepet avhenger av estimer og subjektive vurderinger, og noen typer selskap krever større innslag av estimer og vurderinger enn andre. Dersom en har store periodiseringer kan dette indikere en stor underliggende volatilitet i et selskaps drift og lav resultat kvalitet, selv om selskapet følger nasjonale Generally Accepted Accounting Principles (GAAP) og ikke opptrer opportunistisk (Dechow & Schrand, 2004).

Om en setter disse ulike definisjonene opp mot hverandre vil høy resultat kvalitet avhenge av at inntekten til et selskap skal representere netto nåverdi for perioden. Som Dechow & Schrand beskriver resultat kvaliteten følger altså at ulike metoder for regnskapsføring kan medføre ulikt nivå av resultat kvalitet selv om man opptrer innenfor rammene av nasjonal GAAP. Ser en for eksempel på valg av avskrivning kan ulike metoder lede til ulike resultater. Regnskapslovutvalget av 1990 poengterte i sin utredning til gjeldende regnskapslov at valg av avskrivningsplan må ses i sammenheng med den fremtidige økonomiske inntjeningen eiendelen genererer. Etter IFRS begrunnes avskrivninger i eiendelens verdiforringelse for produksjon av varer og tjenester. Ser en på formålet med avskrivninger som å rapportere lønnsomheten i hver enkelt regnskapsperiode vil valgt avskrivningsmetode påvirke resultat kvaliteten, ettersom avskrivningskostnaden slår ut i resultatet for hver regnskapsperiode. Johnsen & Kvaal (1999) konkluderer i denne sammenhengen med at

regnskapsmessig rentabilitet ideelt sett skal være lik investeringens internrente slik at fordelingen av investeringsutgiften burde baseres i forventet fremtidig inntjening. En slik avskrivningsplan tilsvarer internrentebaserte avskrivninger.

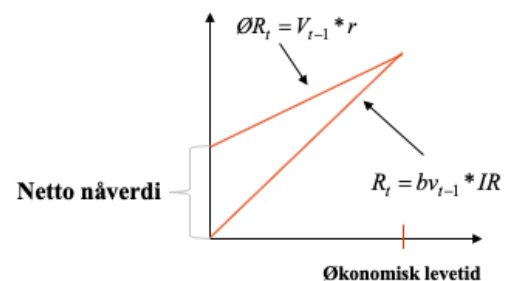
Dersom en benytter internrentebaserte avskrivninger vil investeringsutgiften fordeles slik at rentabiliteten blir lik internrenten. Internrenten til en investering er den renten som diskonterer en eiendels fremtidige kontantstrøm til en nåverdi som tilsvarer eiendelens anskaffelseskost (Beaver, 1998). Avskrivningene i en periode (a_t) vil bestemmes av periodens kontantstrøm (x_t) redusert med balanseført verdi i begynnelsen av perioden (bv_{t-1}) multiplisert med internrenten (IR).

$$a_t = x_t - bv_{t-1} * IR$$

Resultatet (R_t) og rentabiliteten vil da være gitt ved:

$$R_t = bv_{t-1} * IR$$

$$R_t / bv_{t-1} = IR$$

Figur 1: internrentebaserte avskrivninger

I Figur 1 er ØR_t det økonomiske resultatet for perioden, V_{t-1} er verdien ved inngangen av perioden og r er avkastningskravet. En ser at over tid vil R_t og ØR_t falle sammen, men avviket mellom disse frem til den økonomiske levetiden ender kan påvirke resultat kvaliteten i de enkelte regnskapsperiodene. For å oppnå høy resultat kvalitet er det for en slik investering ønsket at netto nåverdi (den Hicksianske inntekten) ved investeringen skal tilsvare det rapporterte resultatet til investeringen (Schipper & Vincent, 2003). Har man en investering som gir kontantstrømmen (- 1 000, 600, 550) kan man se at lineære avskrivninger er sammenfallende med internrentebaserte avskrivninger hvis, og bare hvis, kontantstrømmen faller konstant:

$\Delta x_t = a * IR$. Med to ulike avkastningskrav kan man da få to ulike utfall:

Gitt avkastningskrav 10 % (marginalt inv.)	1	2
Kontantstrøm	600	550
Internrentebaserte avskrivninger	500	500
Regnskapsmessig resultat	100	50
Residualinntekt	-	-
Rentabilitet	10 %	10 %
IB Eiendel	1 000	500

Tabell 1: Resultat ved 10 % avkastningskrav

Gitt avkastningskrav 7 % (ikke marginalt)	1	2
Kontantstrøm	600	550
Internrentebaserte avskrivninger	500	500
Regnskapsmessig resultat	100	50
Residualinntekt	30	15
Rentabilitet	10 %	10 %
IB Eiendel	1 000	500

Tabell 2: Resultat ved 7 % avkastningskrav

Dersom en i dette tilfellet benytter avkastningskrav på 7 % leder dette til en residualinntekt i begge perioder. Dette betyr at investeringens netto nåverdi inntektsføres over prosjektets levetid. I dette tilfellet kan en si at avskrivningsmetoden måler økonomisk resultat feilaktig. Dette er som følge av at denne tilnærmingen medfører at netto nåverdi ikke tilsvarer økonomisk resultat for perioden. I situasjonen hvor avkastningskravet tilsvarer investeringens internrente kan en se at de lineære avskrivningene vil medføre at regnskapsmessig resultat tilsvarer den reelle økonomiske inntekten til eiendelen. Ved analyse av resultat kvaliteten i dette tilfellet kan en hevde at resultat kvaliteten vil være høyere der hvor lineære avskrivninger medfører at internrenten til eiendelen tilsvarer avkastningskravet til foretaket. Slike analyser kan gjøres for ulike regnskapsmessige løsninger hos ulike foretak. Der hvor resultat kvaliteten er høy vil regnskapsmessig resultat være skikket til å forutse fremtidige resultat størrelser.

Fra de ulike definisjonene ovenfor ser vi at resultat kvalitet er et begrep som er viktig i regnskaps litteraturen, og et begrep som blir omtalt av mange ulike akademikere og som forklares på ulike måter. Når vi knytter de ulike definisjonene av resultat kvalitet sammen ser vi likevel at det essensielle ved begrepet er at målingen av det regnskapsmessige resultatet skal gjøres på en slik måte at det i så stor grad som mulig representerer inntekten og det reelle økonomiske resultatet til et foretak, og at regnskapsmessig resultat kan gi en indikasjon på fremtidig inntjening.

3.4 Informasjonsverdi

Denne oppgaven søker å belyse om en overgang til en standard basert på IFRS for SMEs gir økt regnskapskvalitet og informasjonsverdi. For å kunne knytte standardene opp mot hverandre og sammenligne hva som vil gi best informasjonsverdi må følgelig begrepet forklares. Regnskapets informasjonsverdi har blitt beskrevet som et uttrykk for dets verdirelevans (Stenheim & Blakstad, 2007). En slik forståelse kan være aktuell i større grad når det kommer til verdsettelse og forskerne søker en bredere definisjon av begrepet i denne sammenheng.

Palepu, Healy, & Peek (2013) skriver at informasjonskvalitet påvirkes av flere faktorer. Periodisering fører til at transaksjoner regnskapsføres på bakgrunn av forventede innbetalinger til selskapet. Periodiseringer er utformet for å gi mer sammenstilt informasjon om selskapets drift i perioden, men medfører estimer og subjektive vurderinger. Informasjonskvalitet påvirkes av regnskapsregulering og regnskapsstandarder som legger retningslinjer for hvordan periodiseringer skal regnskapsføres, for eksempel hvordan tap på fordringer skal beregnes. Ulik regnskapsregulering på disse emnene kan føre til ulik informasjonskvalitet i regnskapet. Ledelsens rapporteringsstrategi påvirker også informasjonskvaliteten på grunn av at det ikke er optimalt å ha så restriktiv regnskapsregulering at ledelsen mister fleksibilitet i sine valgalternativer. Dette medfører at ledelsens ulike valg for regnskapet kan føre støy inn i regnskapet, og de ulike valgene har en viktig innvirkning på finansregnskapets informasjonskvalitet. Ulike krav til revisjon, ansvar og håndhevelse av lover påvirker informasjonskvaliteten. Dersom et selskap ikke er pålagt å bruke revisor kan dette føre til at informasjonskvaliteten i regnskapet er lavere enn om selskapet hadde hatt revisjon av regnskapet (Palepu, Healy, & Peek, 2013).

Beaver (1998) beskriver at informasjonsverdien til regnskapet avhenger av i hvilken grad regnskapsstørrelsene antas å være vedvarende. Dette medfører at et regnskap med høy resultat-kvalitet kan anses som en viktig komponent av regnskapets informasjonsverdi. For denne forskningen vil begrepet informasjonsverdi, i tillegg til Beavers forklaring, beskrive at informasjonen i regnskapet er nyttig for brukerne, at den er tilgjengelig og at den har høy integritet. Høy informasjonsverdi omfatter at informasjonen i regnskapet er beslutningsrelevant for både eksterne og interne brukere, og at informasjonen er fri for støy og bias eller misligheter. Videre må informasjonen være rettvise og de ulike

regnskapsmessige valgene som er tatt må være valgene som fører til at regnskapet beskriver den økonomiske realiteten for selskapet på best måte. Dette vil altså lede til at et regnskap med høy informasjonsverdi gir et rettvisende bilde av selskapets reelle økonomiske inntjening.

3.5 Regnskapsmodeller og perspektiver

Det er utformet flere ulike totalmodeller for regnskapet og disse baserer seg på en rekke kvalitetskrav, forutsetninger og prinsipper. Finansregnskapet kan studeres fra to prinsipielt ulike perspektiver, balanseorientering og resultatorientering. Disse orienteringene skilles i all hovedsak ved ulike kriterier for regnskapsføring og måling. Dette skillet er regnskapsteoretisk sett viktig. Forståelsen av hvordan verdi skapes i et foretak kan komme bedre frem i resultatregnskapet enn i balansen. Dette er fordi balansen kun formidler et øyeblikksbilde: en oversikt over eiendeler, gjeld, og egenkapital ved regnskapsårets slutt. Resultatregnskapet kan gi bedre innsikt i verdiskapningsprosessen på grunn av at det viser hvilke inntekter og kostnader selskapet har. I både resultat- og balanseorienterte regnskapsmodeller er det en enighet om at resultatregnskapet ofte gir mest relevant informasjon, men forskjellen mellom disse er hvordan man kommer frem til resultatregnskapet (Langli, 2016). IFRS baserer seg på et konseptuelt rammeverk som karakteriseres som en miks mellom balanse- og resultatorientert, men balansen er i størst fokus på grunn av at det er de balanseorienterte definisjonene som styrer regnskapsførsel og periodiseringer.

3.5.2 Balanseorientering

Et balanseorientert perspektiv tar utgangspunkt i at måling av eiendeler og gjeld er det som er avgjørende, og faller under en verdibasert regnskapsmodell. For at eiendeler og gjeld skal kunne innregnes i balansen må regnskapspostene oppfylle noen kriterier som bygger på definisjoner av egenkapital og gjeld. Disse definisjonene er et overstyrende kriterium for regnskapsføring, slik at hendelser som ikke oppfyller kriteriene vil bli resultatført (Kristoffersen, 2008). De balanseorienterte innregningsprinsippene er rådende internasjonalt og IFRS for SMEs er en standard som i det vesentlige er balanseorientert (Stenheim & Schwenke, 2016). I denne standarden kommer fokuset på balansen tydelig fram ved at det først defineres eiendeler og gjeld, og deretter defineres inntekter og kostnader ved å referere til eiendels- og gjeldsdefinisjonene.

En eiendel defineres som en ressurs som er kontrollert av enheten, og dette må være et resultat av en tidligere hendelse som forventes å føre med seg en strøm av fremtidige økonomiske fordeler til foretaket. En forpliktelse defineres som en eksisterende plikt som følge av en tidligere hendelse som vil resultere i en strøm av ressurser ut av foretaket som omfatter økonomiske fordeler. I balanseorienteringen er det ikke slik at resultatmåling ikke er sentralt, men dersom periodiseringsprinsipper gir balansestørrelser som ikke oppfyller definisjonene av eiendeler og gjeld kan ikke periodisering gjennomføres (Kvifte, Tofteland, & Bernhoft, 2014).

3.5.1 Resultatorientering

Et resultatorientert perspektiv tar utgangspunkt i nøyaktig og meningsfylt måling av resultatet og har et transaksjonsbasert fokus. I et resultatorientert perspektiv styrer ikke definisjonene av eiendeler og gjeld hvorvidt regnskapsposter kan balanseføres, men korrekt resultatmåling er basert på et fokus på periodisering av kostnader og inntekter. Ved resultatorientering kan balansen anses som en brobygger mellom ulike regnskapsperioder, og hovedformålet er å samle opp avsluttede transaksjoner for resultatføring i en senere periode slik at balansen kan ses på som en parkeringsplass for fremtidige resultatstørrelser (Kristoffersen, 2008). En meningsfylt resultatmåling vil normalt sett etter resultatorienteringen innebære at den regnskapsmessige rentabiliteten tilsvarer internrenten til investeringen (Kvifte, Tofteland, & Bernhoft, 2014). Under resultatorienteringen blir balansen betraktet av mange som et redskap for utsatt kostnadsføring som følge av fokus på resultatregnskapet (Kvifte & Johnsen, 2015).

Ved resultatorientering er det periodiseringen som kontrollerer balansepostene og sammenstilling av periodens inntekter og kostnader er prioritert. Inntektene og kostnadene er det viktigste i et slikt perspektiv og det er derfor ikke behov for definisjoner av eiendeler og gjeld (Langli, 2016). God regnskapsskikk følger en resultatorientert modell hvor de grunnleggende prinsippene er resultatorienterte: prinsipp for innregning og måling av inntekter (opptjeningsprinsippet) og kostnader (sammenstillingsprinsippet) (Stenheim & Schwenke, 2016). Først identifiseres hvilke inntekter som er opptjent, deretter hvilke kostnader som har gått med for å generere disse (Langli, 2016). Videre bestemmer transaksjonsprinsippet at regnskapsføring av disse beløpene skal gjøres på transaksjonens tidspunkt til verdien av vederlaget.

3.5.3 Konsekvenser som følge av valg av perspektiv

Vurderingen av historisk kost eller virkelig verdi som måleattributt må skje ut fra regnskapets formål og de grunnleggende kvalitetskravene til regnskapet. Kontrollformålet medfører større fokus på verifiserbarhet og derfor har historisk kost blitt ansett som mer hensiktsmessig ved dette formålet. Historisk kost vil bidra til mindre relevant men mer pålitelig informasjon. Virkelig verdi er som regel mindre verifiserbar siden den ofte estimeres ved bruk av ikke-observerbar informasjon, men kan likevel være troverdig og vil i mange beslutningssituasjoner være mer relevant. Virkelig verdi gir oppdatert verdsettelsesinformasjon og er derfor forventet å være mer relevant for beslutningsformålet enn historisk kost. Noen hevder at et historisk kostregnskap er uten relevans for beslutningsformålet, men regnskapsmessig resultat kan brukes til å predikere fremtidige resultater og kontantstrøm og dermed kunne brukes til verdsettelse og beslutning (Baksaas & Stenheim, 2015).

På tross av et større fokus på balanse etter balanseorienteringen er det ikke slik at viktigheten av resultatmålingen representerer en uenighet mellom perspektivene. Forskjellen mellom perspektivene kan forenklet beskrives som de balanseorienterte eiendels- og gjeldsdefinisjonene, og begrensningen av de balanseorienterte definisjonene finnes ikke i resultatorienteringen (Kvifte & Johnsen, 2015).

Ved balanse- og resultatorientering kan man i en del tilfeller havne på forskjellige regnskapsmessige løsninger, og de ulike løsningene kan påvirke regnskapskvalitet og informasjonsverdi. Resultatet kan bli påvirket av balansedefinisjonene som følge av at en ikke kan balanseføre poster som burde periodiseres dersom de ikke oppfyller kravene for balanseføring. Har man for eksempel utsatt skatt kan dette balanseføres etter resultatorientert GRS, men dette kan ikke balanseføres etter balanseorientert IFRS for SMEs. Utsatt skatt er en forskyvning av foretakets skatteforpliktelse, og over tid vil foretaket være forpliktet til å betale denne forpliktelsen. Ved å balanseføre denne forpliktelsen kan foretaket altså vise sine interessenter at det foreligger en utsatt skatteposisjon som vil påvirke foretaket i fremtiden. Ved en overgang fra GRS til IFRS for SMEs kan derfor balansen og resultatet til et selskap med utsatt skatt bli svekket. Når utsatt skatt ikke kan balanseføres vil dette etter IFRS for SMEs resultatføres, på tross av at det ikke er en reell kostnad i inneværende periode.

3.6 Regnskapsperspektivets innvirkning på beslutnings- og kontrollformålet

I regnskapslitteraturen har beslutnings- og kontrollformålet ofte blitt ansett som konkurrerende formål som i liten grad kan bli ivaretatt ved hjelp av den samme informasjonen. Evaluering av ledelsens valg og disposisjoner for å analysere økonomiske resultater vil være i fokus under kontrollformålet. Subjektiv informasjon kan være nyttig for beslutningsformålet, men nytten kan være begrenset for kontrollformålet da kravet til rapportering av verifiserbar informasjon i dette tilfellet veier tyngre enn kravet til relevant informasjon (Stenheim & Madsen, 2014). Kontrollformålet er mest forenelig med historisk kost som måleattributt, og følgelig vil resultatmålingen belyses best i et resultatorientert regnskapsperspektiv.

Beslutningsformålet skal blant annet oppfylle regnskapsbrukernes informasjonsbehov knyttet til beslutning om potensielle investeringer og vil ikke være like sensitivt til svingninger i verddivurderinger. Beslutningsformålet ivaretas best ved en vurdering av virkelig verdi, og på bakgrunn av at de balanseorienterte regelverkene åpner opp for en mer verdibasert modell kan dette formålet i større grad bli ivaretatt i et balanseorientert regelverk. IASB vektlegger at valg av måleattributter må sikre beslutningsnyttig informasjon, at informasjonen må være relevant og troverdig, og at nytten ved informasjonen må stå i forhold til kostnaden ved å fremskaffe informasjonen. Ifølge IASB er det ikke hensiktsmessig å ha ett felles måleattributt for alle eiendeler og forpliktelser. Spørsmålet om måleattributter er derfor et spørsmål om når ulike metoder skal benyttes på de ulike balansepostene og som følge av regnskapets formål bør dette utledes på bakgrunn av brukernes behov. Krav om bruk av bare ett måleattributt, for eksempel historisk kost, vil gjøre det enklere å forstå hva som ligger bak resultatet og balansen, men vil neppe ivareta kravet om relevant, troverdig og beslutningsnyttig informasjon.

Ved å fokusere på ett av formålene på bekostning av det andre kan dette lede til at informasjonsbehovet til enkelte av brukerne ikke blir dekket. Dette kan medføre ulik vektning av grunnleggende kvalitetskrav og måleattributter. Historisk kost vil i større grad tilfredsstille kontrollformålets krav til verifiserbar informasjon, mens virkelig verdi i større grad tilfredsstiller beslutningsformålets krav til relevans. Dette kan illustreres med et eksempel med virkelig verdi på et utviklingsprosjekt. Et estimat på virkelig verdi på prosjektet vil representere relevant informasjon ved vurdering av foretakets verdi, men på grunn av

manglende verifiserbarhet vil virkelig verdi sannsynligvis ikke kunne brukes til å vurdere om ledelsen har tatt et fornuftig valg ved oppstart av prosjektet (Stenheim & Madsen, 2014).

Beslutningsformålet knytter seg i stor grad til behovene til de eksterne interessentene og er viktig for de regnskapsbrukerne som ikke har tilgang til intern informasjon utover det som presenteres i regnskapene. På tross av at virkelig verdi er mer relevant ved beslutningsformålet kan det se ut til at tilhengerne av virkelig verdi undervurderer insentivene ledelsen og regnskapsprodusentene kan ha til å utnytte sin posisjon til å påvirke regnskapet i sin favør. Bruk av virkelig verdi når det ikke finnes tilstrekkelig velfungerende markeder kan gi ledelsen anledning til å føre brukerne bak lyset gjennom opportunistisk rapportering. Dersom markedene ikke er effektive vil estimat på virkelig verdi åpne opp for større grad av subjektive vurderinger knyttet til verdsettelsen av eiendelene og estimat på virkelig verdi vil være mindre pålitelig enn ved tilfeller der det finnes et velfungerende marked. Større innslag av subjektivitet i estimatene fører til lavere relevans når formålet er investering, på grunn av at pålitelige regnskapstall verdsettes høyere enn subjektive verdiesestimater (Heskestad & Tofteland, 2016).

En prioritering av et av disse to formålene representerer en viktig beslutning. Vektlegging av kontrollformålet medfører en vektlegging av verifiserbar og objektiv informasjon. Vektlegger en derimot beslutningsformålet kan dette lede til at subjektive antakelser om fremtiden i større grad reflekteres i regnskapet (Baksaas & Stenheim, 2015). Når en tar hensyn til beslutnings- og kontrollformålet er det også viktig å hensynta hva som er selskapets planer med for eksempel balanseførte eiendeler. Virkelig verdi vil i mindre grad være relevant for et selskap dersom formålet med eiendelene er bruk i daglig drift og det ikke er lagt opp til å selge disse i den overskuelige fremtid. Skal selskapet bruke eiendelene i daglig drift vil ikke virkelig verdi være relevant for regnskapets brukere, da verdien ikke vil bidra til fremtidig innstrøm av likvider som følge av et salg. Historisk kost vil derimot i mindre grad gi relevant informasjon om en finansiell eiendel, for eksempel en børsnotert aksje eller opsjon.

Regnskapsbrukere er forventet å etterspørre informasjon som sier noe om foretakets evne til å generere kontantstrøm. På bakgrunn av dette har IASB forsøkt å etablere kriterier for valg av måleattributt for eiendeler og forpliktelser. Valg av måleattributt for en eiendel bør være basert på hvilken måte eiendelen er ment å generere fremtidig kontantstrøm. En eiendel kan

generere en fremtidig kontantstrøm på mange måter, for eksempel gjennom foretakets operasjonelle drift. For eiendeler som utelukkende brukes for eksempel til innkjøp, produksjon, markedsføring og distribusjon vil endring i virkelig verdi på eiendelene ikke nødvendigvis gi informasjon som er relevant. Dersom hensikten med en eiendel er å selge den videre eller ved utleie, vil den aktuelle eiendelen generere en kontantstrøm direkte gjennom salg. Her vil bruk av virkelig verdi være mest relevant (Baksaas & Stenheim, 2015).

Dersom et selskaps eiendeler er verdsatt til virkelig verdi i et volatilt marked med store verdisvingninger kan det være relevant for eksempelvis aksjeinvestorer som søker en avkastning på investerte beløp. I slike tilfeller vil virkelig verdi som måleattributt også være relevant når det kommer til å evaluere ledelsens prestasjoner som følge av at det er ledelsens ansvar å forvalte porteføljer på en økonomisk fornuftig måte. Derimot om selskapet ikke handler i aktive markeder, og holder sine eiendeler for permanent bruk vil virkelig verdi være mindre relevant for kontrollformålet. Følgelig vil ikke verdibaserte regnskapsmodeller underbygge kontrollformålet, men kun komme til anvendelse i beslutningsformålet. Ved verdsettelse til virkelig verdi kan det også være vanskelig å etterprøve den estimerte verdien. Har man til eksempel et selskap som driver med eiendomsforvaltning kan en portefølje av ulike bygg medføre synergieffekter slik at totalverdien av porteføljen overstiger verdien av de enkelte bygg. En slik verdsettelse kan da være utfordrende for regnskapsprodusenten samtidig som det kan medføre utfordringer for regnskapets brukere når det kommer til å forstå verdiene i balansen.

3.7 Avslutning

I dette kapittel har vi belyst flere regnskapsmodeller og tilnærminger til regnskapet. Disse må sees i sammenheng med hva som er regnskapets formål og hvem som er identifisert som regnskapets brukere. Hva som vil være formålet med regnskapet må knyttes tett opp mot hvem som er regnskapets brukere og hvilket informasjonsbehov disse har.

Informasjonsverdien av regnskapet påvirkes av valgte regnskapsmodeller og hvilke tilnærminger man har til regnskapet. En viktig del av informasjonsverdien til regnskapet er resultat kvaliteten og regnskapskvaliteten. Disse er beskrevet i dette kapittel, og vil knyttes opp mot GRS og IFRS for SMEs senere i oppgaven.

4 Regnskapsregulering i Norge

I dette kapittel vil vi presentere regnskapsspråkene GRS og IFRS for SMEs. GRS er gjeldende i dag og denne oppgaven skal undersøke om en overgang til IFRS for SMEs vil være hensiktsmessig i et brukerperspektiv. Regnskapsreguleringen i Norge blir presentert, og det gis kontekst for overgangen til IFRS for SMEs. Videre presenteres IFRS, IASB og det konseptuelle rammeverket og veiledningshierarkiet. Avslutningsvis presenteres de største endringene som følger ved implementering av IFRS for SMEs. For å kunne drøfte GRS og IFRS for SMEs opp mot utredningens problemstilling er det viktig at vi beskriver disse.

4.1 Gjeldende regulering i Norge

Den gjeldende norske regnskapsloven setter rammene for utarbeidelsen av årsregnskapet og omtales som en rammelov. Dette refererer til at loven er basert på et sett med grunnleggende prinsipper og at anvendelsen av disse utvikles gjennom både standardsetting og praksis. Standardsetteren i Norge er den private stiftelsen NRS, og når det er utviklet en regnskapsstandard eller en utbredt bransjepraksis har etablert seg anses standarden og praksisen å være god regnskapsskikk såfremt disse er innenfor rammene av GRP. De grunnleggende regnskapsprinsippene i norsk regnskapsregulering representerer et rammeverk for regnskapsføring og dette har vært en rettesnor i utviklingen av GRS. GRP er resultatorientert, noe som betyr at det sentrale er å oppnå en meningsfylt resultatmåling (Kvifte, Tofteland, & Bernhoft, 2014). Utgangspunktet er at regnskapet skal reflektere et foretaks inntjening på en relevant og pålitelig måte og som et prinsipielt utgangspunkt vil internrentemetoden komme til anvendelse (Kvifte & Johnsen, 2015).

Utredningen fra NOU 1995:30 danner grunnlaget for gjeldende regnskapslov og er et av de viktigste bidragene til regnskapslitteraturen i Norge, særlig med hensyn til de overordnede prinsipielle spørsmålene. Regnskapsloven av 1998 bærer tydelig preg av at regnskapsprinsipper stod sentralt i utredningen. De grunnleggende prinsippene fremstår som et eksplisitt regelverk som følge av presiseringen av deres innhold i selve lovteksten (Johnsen & Kvaal, 1999). Den norske rammeloven er primært begrenset til regnskapsføring og derfor er ikke det norske rammeverket like omfattende som de konseptuelle rammeverkene som tar utgangspunkt i målsetning om beslutningsnyttig informasjon og utledede kvalitetskrav. Dette kan forklares ved at de ledende standardsetterne anvender en normativ og deduktiv innfallsvinkel, og det norske rammeverket er ikke utarbeidet innenfor tilsvarende ramme.

Den normative teorien tar utgangspunkt i en referanseramme og beskriver hvordan regnskapet bør utformes basert på denne. I normative rammeverk vil nye problemstillinger i større grad finne sin løsning i eksisterende rammeverk og brukernes informasjonsbehov danner sammen med kvalitetskravene og definisjonene grunnlag for utviklingen av anbefalte regnskapsmessige løsninger. De normative teoriene knyttes ofte opp til deduktiv metode som ved hjelp av prinsipper kommer frem til logiske løsninger. Den deskriptive teorien forsøker å forklare sammenhenger som faktisk eksisterer. De er erfaringsbaserte og utviklingen av disse rammeverkene starter med observasjon av gjeldende praksis. En svakhet er at det er usikkert om det er gjeldende praksis eller rammeverket som skal korrigeres når det oppstår konflikter mellom disse. I utviklingen av god regnskapsskikk er regnskapspraksis en svært viktig faktor, og følgelig er det norske rammeverket av en mer deskriptiv form enn de konseptuelle rammeverkene. Vektleggingen av god regnskapsskikk illustrerer dette (Kvifte & Johnsen, 2015).

En rammelov forutsetter et aktivt standardsettende organ. Dette er på grunn av at lovforarbeider gir veiledning om momenter som ikke er uttrykkelig presisert i loven, men disse er sjeldent helt konkrete og avgrensede. Slike problemstillinger løses i praksis ved at det over tid etablerer seg en anerkjent og ensartet praksis eller at det standardsettende organet kan gi veiledning, altså at standardsetter er aktivt med på å løse aktuelle problemstillinger. Alle tre kildene for fortolkning av regnskapsmessige problemstillinger er relevante etter GRS. Det standardsettende organet i Norge har over tid etablert seg som den viktigste kilden både i forarbeidene i originalloven og endringsloven har lovgiveren eksplisitt forutsatt at NRS skal utvikle GRS (Kvifte, Tofteland, & Bernhoft, 2014).

4.1.1 God Regnskapsskikk

Begrepet GRS har rettslig status og regnes som en rettslig standard. En rettslig standard kjennetegnes ved at rekkevidden og innholdet i liten grad kan fastsettes direkte ut fra lovforarbeider eller lovtekst, og forutsetter at nærmere innhold vil bli formet gjennom praksis, teori, og eventuelt andre områder det er naturlig å hensynta. GRS beskrives som et dynamisk begrep noe som viser til at utviklingen både økonomisk, teoretisk og praktisk, kan påvirke innholdet i GRS slik at hva som er å anse som god skikk kan forandres over tid (Kvifte, Tofteland, & Bernhoft, 2014). Enkelte har hevdet at det norske rammeverket mangler en overordnet målsetning og tilhørende kvalitetskrav, slik som finnes i IFRS, men innholdet i

GRP er et resultat av lang erfaring med anvendelse av prinsippene. Tidligere erfaringer fra børsnoterte selskaper har vært spesielt viktig og det har følgelig vært et implisitt fokus på brukerne. Målsettingen om formålstjenlig resultatmåling er et resultat av brukernes fokus på resultatregnskapet og resultatstørrelser (Kvifte, Tofteland, & Bernhoft, 2014).

4.1.2 Grunnleggende prinsipper

De grunnleggende prinsippene i norsk regnskapsskikk er nedfelt i regnskapslovens kapittel 4. Det er ti prinsipper som norske regnskapsførere følger i utarbeidelsen av regnskapet og disse bidrar til konkrete løsninger på problemstillinger som kan oppstå ved utarbeidelsen av et regnskap. Transaksjonsprinsippet sier at transaksjoner skal regnskapsføres til verdien av vederlaget på transaksjonstidspunktet. Dette betyr at vederlaget som regnskapsføres er den pris som har blitt betalt for et produkt eller en tjeneste, og transaksjonstidspunktet er når risiko og kontroll er overdratt fra selger til kjøper. Opptjeningsprinsippet sier at inntekt skal resultatføres når den er opptjent. Dette prinsippet er en regel om periodisering av inntekter slik at inntekter som ikke er opptjent på transaksjonstidspunktet må utsettes når det kommer til regnskapsføring, og inntekter som er opptjent før transaksjonstidspunktet må fremskytes når det kommer til inntektsføring i regnskapet. Sammenstillingsprinsippet sier at utgifter skal kostnadsføres i samme periode som tilhørende inntekt. Dette prinsippet gir regler om periodisering av kostnader og det er bestemt at de kostnader som påløper for å skape en inntekt skal resultatføres i samme periode som tilhørende inntekt. Forsiktighetsprinsippet bestemmer at urealisert tap skal resultatføres. Dette prinsippet kommer også til syne i de norske verdsettingsreglene hvor laveste verdis prinsipp gjelder.

Prinsippet om sikring bestemmer at gevinst og tap skal resultatføres i samme periode ved sikring. Dette er en periodiseringsbestemmelse som sier at gevinster og tap på posisjoner som sikrer hverandre skal komme frem i resultatet i samme periode. Dersom det foreligger usikkerhet på størrelser skal det brukes beste estimat på bakgrunn av informasjon som er tilgjengelig når årsregnskapet avlegges. Regnskapsestimater omfatter periodiseringer, avskrivninger, avsetninger og diskonteringer. Kongruensprinsippet sier at alle kostnader og inntekter skal resultatføres slik at alle endringer i egenkapital som ikke følger av kapitalinnskudd og uttak skal være ført over resultatregnskapet. Et selskaps årsregnskap skal utarbeides etter ensartede prinsipper og prinsippanvendelsen skal være konsistent over tid. Årsregnskapet må utarbeides under en forutsetning om fortsatt drift så lenge det ikke er

sannsynlig at virksomheten blir avvirket, hvor fortsatt drift og avvikling er gjensidig utelukkende alternativer. Utarbeidelse av årsregnskapet skal foretas i samsvar med god regnskapsskikk. Dette betyr at registrering av regnskapsopplysninger og utarbeidelsen av årsregnskapet må gjøres i samsvar med grunnleggende regnskapsprinsipper, regnskapslovens øvrige bestemmelser og allment akseptert praksis.

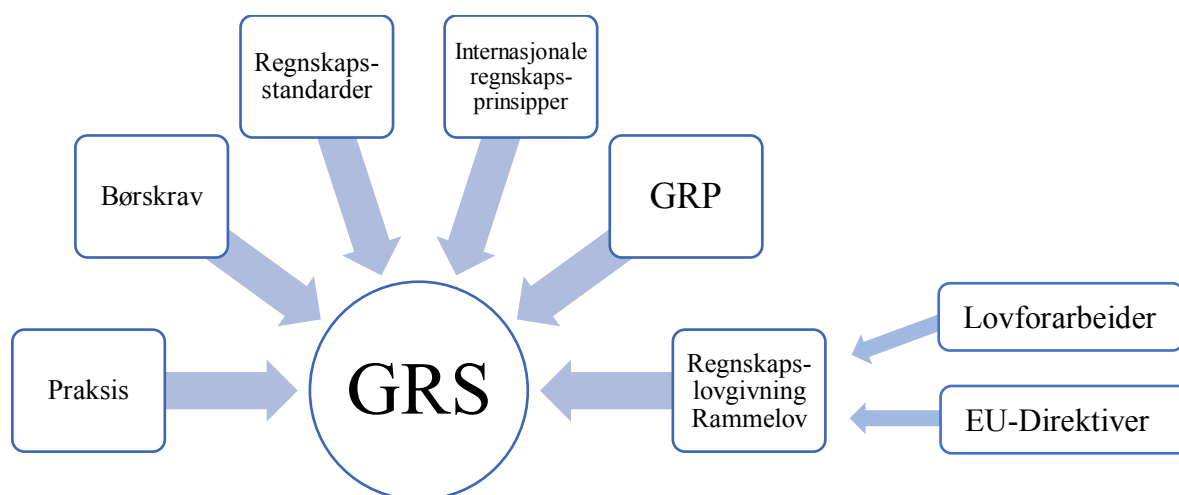
4.1.3 Særregler for små foretak

Et banebrytende element i regnskapsloven av 1998 var etableringen av særregler for små foretak. Målsetningen ved å innføre unntaksregler for små foretak var å redusere utgifter for foretakene knyttet til utarbeidelse av årsregnskap. Definisjonen av små foretak er etter loven ved bruk av tre terskelverdier: salgssinntekt på 70 MNOK, balansesum på 35 MNOK og gjennomsnittlig antall ansatte i regnskapsåret på 50 årsverk, hvor to av tre terskelverdier ikke kan overskrides på balansedagen. Krav til finansiell rapportering fra små foretak var gitt mindre særskilt omtale ved utviklingen av GRS. Da det ikke forelå særskilte regler tidligere utarbeidet små foretak regnskap med samme krav som store børsnoterte konsern. Det fremkom derfor i regnskapslovutvalgets mandat at det skulle utredes om det var større behov for differensiering i regelverket enn det som fulgte av daværende regnskapslov. Det ble utviklet et sett med unntaksregler for små foretak og dette danner grunnlag for gjeldende regnskapslov og NRS 8 *God regnskapsskikk for små foretak* (Kvifte & Brandsås, 2010). Formålet med denne standarden var å ha en supplerende og fortolkende funksjon til de grunnleggende regnskapsprinsippene og regnskapslovens bestemmelser for øvrig. Forenklingsreglene som følger av denne standarden vil teoretisk sett kunne gi løsninger som avviker fra bedre løsninger og GRS generelt, men basert på en kost-nyttevurdering vil selskapene likevel rapportere pålitelig og relevant informasjon for brukerne (Norsk Regnskapsstiftelse, 2018). Dette er en standard som beholdes om IFRS for SMEs implementeres i Norge, og det er fokus også videre på å ivareta forenklingshensynet for de minste foretakene.

4.1.4 Historikk og kontekst ved overgang fra GRS til IFRS for SMEs

Internasjonalisering har vært sentralt ved utviklingen av norsk regnskapspraksis i minst to tiår, og utgjør i dag en grunnstein i regnskapsloven (Bernhoft, 2016). Særlig United States Generally Accepted Accounting Principles (US GAAP) og IFRS har blitt vurdert ved utarbeidelsen av standarder og bestemmelser i Norge (Kvifte, Tofteland, & Bernhoft, 2014).

NRS ble stiftet i 1989 med hovedformål om å utarbeide og publisere regnskapsstandarder. Allerede på slutten av 1990-tallet valgte NRS å utvikle norske standarder med utgangspunkt i tilsvarende International Accounting Standards (IAS) eller IFRS på området (Kvifte & Brandsås, 2010). IAS ble utviklet av International Accounting Standards Committee (IASC), og er forgjengeren til IFRS. IASB ble stiftet i 2001, og etter etableringen av denne instansen har flere og flere IAS blitt erstattet med nye IFRS på de samme områdene.

Figur 2: Regnskapsregulering i Norge. Hentet fra: (Kvifte, Tofteland, & Bernhoft, 2014, s. 15)

God Regnskapsskikk er en norm som blir påvirket av mange ulike faktorer og de mest sentrale er presentert i Figur 2. Som medlem i det Europeiske Økonomiske Samarbeidsområde (EØS) må Norge tilpasse regnskapsreguleringen til EU-Direktiver på området. Det første selskapsdirektivet i EU ble vedtatt allerede i 1968 (Sundby, 2005), og i 1995 vedtok EU-kommisjonen et strateginotat som iverksatte harmonisering av europeisk regnskapsrett mot internasjonale standarder. Det var et ønske om en snarlig løsning og IASC var eneste organisasjon som hadde et komplett prospekt klart innen det ønskede tidsrommet (EU-Kommisjonen, 2018). Det ble et regelsett hvor bruk av alternative løsninger ble mindre aktuelt, derfor ble det også naturlig å ta hensyn til IFRS i utviklingen av god regnskapsskikk i Norge (Kvifte, Tofteland, & Bernhoft, 2014). Utviklingen mot IFRS er i samsvar med føringer gitt av storting og regjering de siste tiårene (se bl.a. Innst. O. nr. 61 (1997–98) og Ot.prp. nr. 39 (2004–2005)). Våren 2014 sendte NRS ut et høringsutkast som skulle erstatte eksisterende standarder i Norge. Denne standarden baserte seg på IFRS for SMEs hvor det var innarbeidet en rekke avvik blant annet på grunn av at enkelte bestemmelser var i konflikt med regnskapsloven.

Norsk regnskapsregulering har blitt påvirket av IFRS over lang tid og det finnes flere eksempler på regulering i dag som følger IFRS men som trolig bryter med GRP. Et eksempel er restruktureringskostnader hvor det er brudd på sammenstillingsprinsippet å ikke gjøre en avsetning for disse, men det er ingen transaksjoner som er med på å bekrefte en slik avsetning. Avsetning av restruktureringskostnader er ikke noe som oppfyller gjeldsdefinisjonen etter IFRS. Restruktureringskostnader vil følge av en virksomhetsoverdragelse og vil ha fremtidige kostnader, men det kan ikke sies at dette er en eksisterende plikt. Restrukturering er noe som overtakende selskap velger å gjøre for å effektivisere, men dette er ikke noe foretaket er forpliktet til. Her kan man se at IFRS på dette området ikke følger de balanseorienterte definisjonene, men gir en løsning som er motstridende disse. Her er det IFRS-standarder som representerer en regulert overstyring fra det konseptuelle rammeverket. At norsk regulering likevel følger denne løsningen representerer et tydelig ønske om å legge seg på en IFRS-tro linje på tross av at løsningene som følger av dette ikke direkte er i tråd med GRS og GRP som vi har i Norge i dag. Dette i seg selv er ikke nødvendigvis problematisk, men en må vurdere hva som har vært begrunnelsen for slike valg.

NRS vedtok et strateginotat i oktober 2005 og denne strategien ble nærmere konkretisert både i 2006, 2008 og 2012. Her ble det konkludert med at standarder for gruppen øvrige foretak skal konvergere mot IFRS for SMEs. Gruppen øvrige foretak omfatter selskapene i Norge som ikke er små og som ikke er børsnoterte. Selskap som har noterte gjeldspapirer på Oslo Børs må rapportere etter IFRS og faller ikke under gruppen av foretak som potensielt må følge foreslått standard. To overordnede målsetninger har vært ansett som sentrale ved arbeidet med standardene; forenkling og et ønske om å fjerne ubegrunnede avvik fra IFRS for SMEs, hvor forenklingsmålsettingen har forrang. Likevel har NRS lagt seg på en mer IFRS-tro linje selv om dette regelsettet ikke er tilpasset rammevilkårene eller informasjonsbehovet til aktuelle brukere (Kvifte, Tofteland, & Bernhoft, 2014). I 2014 utnevnte Kongen i statsråd regnskapslovutvalget som hadde i oppdrag å gjennomgå regnskapsloven. Her var det sentralt å tilpasse seg til de nye EU-direktivene, men utvalget ble også forespurt å «se på om det innenfor de rammer direktivet tillater, i større utstrekning enn i dag skal kreves eller åpnes for løsninger som følger av internasjonale regnskapsstandarder» (NOU 2015:10, s. 10).

Lovutvalget la frem sin utredning i to delrapporter som Finansdepartementet sendte på høring

som henholdsvis NOU 2015:10 og NOU 2016:11. I NOU 2015:10 foreslo lovutvalget å legge til rette for implementeringen av IFRS for SMEs i norsk regnskapsregulering.

4.2 IFRS og IASB

Formålet med regnskapsspråket IFRS er at regnskapet skal gi brukerne beslutningsnyttig informasjon og språket består av et sett av regnskapsstandarder, veiledninger og autorative fortolkninger. Det konseptuelle rammeverket er fundamentet for disse standardene og er hovedsakelig ment som en veiledning til standardsetteren IASB ved utledning av regnskapsmessige løsninger. Et konseptuelt rammeverk er kun veiledende og IASB kan derfor fravike rammeverket dersom det finnes nødvendig. Et rammeverk under IASB representerer en rettesnor og angir derfor ikke en absolutt grense for hvilke regnskapsmessige løsninger som skal aksepteres og ikke. En motsetning til dette er de grunnleggende prinsippene i regnskapslovens kapittel 4. Prinsippene er absolutte og skal følges med mindre det er angitt eksplisitt at de kan fravikes. Det deskriptive rammeverket i regnskapsloven har derfor høyere juridisk autoritet enn rammeverket til IASB når det gjelder å skille mellom akseptable og ikke-akseptable løsninger (Baksaas & Stenheim, 2015).

Det konseptuelle rammeverket danner grunnlaget for IFRS for SMEs, og som følge av at norsk regnskapsregulering søker å konvergere mot IFRS er det derfor relevant å gjennomgå dette. De internasjonale konseptuelle rammeverkene er balanseorienterte. Det betyr ikke at resultatmåling ikke er sentralt, men i den grad periodiseringsprinsippene gir balansestørrelser som ikke oppfyller definisjonene, kan periodiseringen ikke gjennomføres. Formålet har vært å få frem en periodisk resultatmåling som reflekterer at det knytter seg fremtidige utgifter til periodens inntekter til tross for at utgifter ikke er påløpt i perioden (Kvifte, Tofteland, & Bernhoft, 2014).

4.2.1 Bakgrunn for IASB

IASB er en privat stiftelse uten økonomisk formål som ble etablert i 2001 med utgangspunkt i forgjengeren IASC som ble stiftet i 1973. Stiftelsen består av en uavhengig gruppe eksperter med praktisk erfaring i å utarbeide regnskapsstandarder, i å utarbeide, revidere eller å bruke finansregnskap, og med erfaring i regnskapsutdanning. Gruppen består av eksperter fra et bredt geografisk spekter. Styret er under oversyn av IFRS Foundation, som ble etablert for å utarbeide et sett med regnskapsstandarder som er forståelige, mulig å håndheve, av høy

kvalitet, og globalt akseptert. Stiftelsens målsetting er at IFRS skal bli et globalt anerkjent og brukt regnskapsspråk. IASB utga den første IFRS-standarden i 2003, og i 2004 annonserte styret prosjektet for å utarbeide en standard som var tilpasset små og mellomstore foretak. IFRS for SMEs ble ferdigstilt og publisert i 2009. Denne standarden ble revidert i 2015 og blant annet Storbritannia og Sverige har benyttet denne standarden som utgangspunkt for å utarbeide egne nasjonale standarder (The IFRS Foundation, 2017).

4.2.2 Det konseptuelle rammeverket

Et konseptuelt rammeverk er på mange måter bindeleddet mellom regnskapsteorien, regnskapsreguleringen og regnskapsproduksjonen. Det kan beskrives som en veiledning for valg av regnskapsmessige løsninger og har først og fremst som formål å være en støtte ved utvikling og fastsetting av regnskapsmessig regulering. I rammeverket til IASB beskrives det at hovedmålsettingen til finansregnskapet er å kommunisere finansiell informasjon til brukerne. Informasjonen er utvalgt på bakgrunn av nytteverdien for brukerne med hensyn til økonomiske beslutninger. Dette målet anses som oppfylt når informasjonen som rapporteres er nyttig for å fatte økonomiske beslutninger, nyttig i å vurdere fremtidig kontantstrøm, og når informasjonen omhandler foretakets ressurser, herunder krav og endringer i disse (Godfrey, Hodgson, Tarca, Hamilton, & Holmes, 2010).

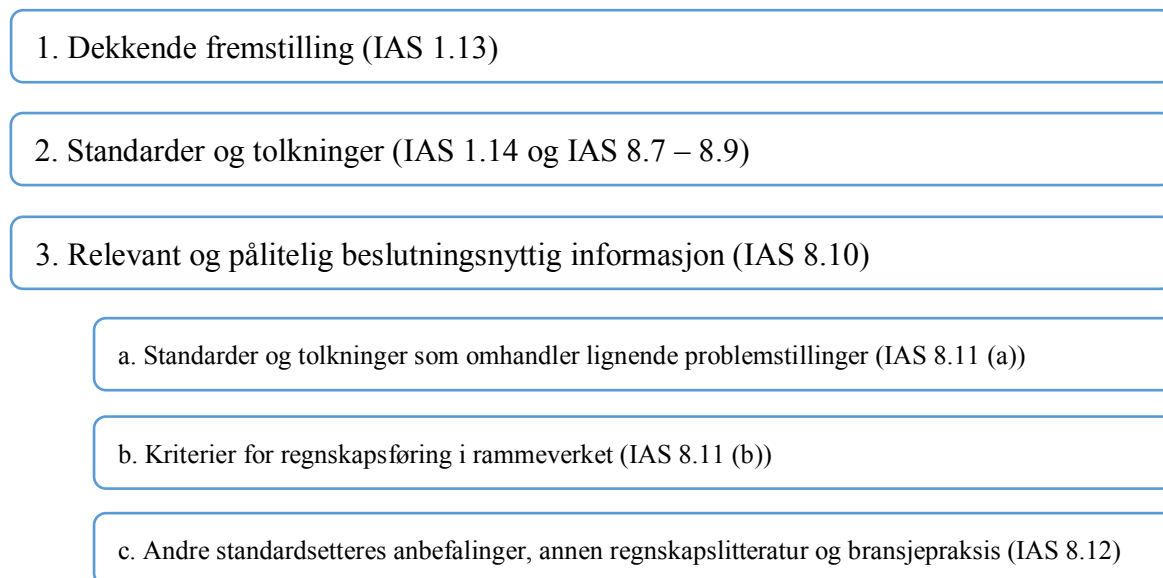
Det konseptuelle rammeverket har som målsetting å bidra med en strukturert regnskapsteori. På de høyeste teoretiske nivåene i rammeverket beskrives objektivet til og omfanget av finansiell rapportering. På de neste nivåene identifiseres og defineres de kvalitative karakteristikkene av finansiell informasjon og grunnelementene i regnskapet. På de laveste operasjonelle nivåene omhandler rammeverket prinsipper og regler for måling og regnskapsføring av de grunnleggende elementene, og hvilken type informasjon som skal bli presentert i finansregnskapet (Godfrey, Hodgson, Tarca, Hamilton, & Holmes, 2010). Rammeverket er først og fremst en rettesnor for standardsetterne, men regnskapsprodusentene skal benytte seg av dette dersom de står ovenfor et problem som ikke er regulert i standard eller fortolkning (Baksaas & Stenheim, 2015).

Dersom det ikke foreligger en fortolkning eller standard som gjelder en problemstilling må regnskapsprodusenten basert på en skjønnsmessig vurdering anvende en regnskapsmessig løsning som gir relevant og pålitelig beslutningsnyttig informasjon til regnskapsbrukerne. Ved

bruk av skjønn må regnskapsprodusenten vektlegge veiledning i standarder og fortolkninger for lignende problemstillinger og kriteriene for måling og regnskapsføring i det konseptuelle rammeverket (Kvifte, Tofteland, & Bernhoft, 2014). Regnskapsprodusenten kan benytte andre standardsetters uttalelser og anbefalinger ved vurdering av hva som er relevant og pålitelig beslutningsnyttig informasjon, så lenge disse kildene ikke leder til løsninger som er i konflikt med det konseptuelle rammeverket (Kvifte & Johnsen, 2015).

4.2.3 Veiledningshierarkiet

Det er i utgangspunktet ikke noe krav utenfor regnskapsstandardenes virkeområde til å anvende de konseptuelle rammeverkene. IAS 8 regulerer prinsippendringer, estimatendringer og feilkorrigeringer, og inneholder et veiledningshierarki som kommer til anvendelse dersom en problemstilling ikke er regulert i egen standard eller fortolkning (Kvifte, Tofteland, & Bernhoft, 2014). Gjennom veiledningshierarkiet får rammeverkene en viss autoritet for å løse regnskapsmessige problemstillinger som ikke eksplisitt er regulert. Veiledningshierarkiet presenteres i detalj nedenfor. Det er til tider uklart hvordan retningslinjene i rammeverkene skal tolkes og anvendes i mangel av regnskapsstandarder eller andre autoritative uttalelser og IASB forutsetter at det konseptuelle rammeverket alltid overstyres av regnskapsstandarder og fortolkninger (Kvifte & Johnsen, 2015). Hierarkiet kan illustreres som følger:

Figur 3: IASBs veiledningshierarki. Hentet fra: (Kvifte & Johnsen, 2015, s. 48)

I første nivå i veiledningshierarkiet skal et regnskap som er utarbeidet etter IFRS alltid være egnet til å gi en dekkende fremstilling. Det betyr at en regnskapsprodusent må overstyre krav i regnskapsstandard eller fortolkning dersom anvendelsen av disse medfører et regnskap som ikke oppfyller kravet i det øverste nivået i veiledningshierarkiet. Det fremkommer ikke en klar definisjon av hva som anses som en dekkende fremstilling i IAS 1 eller noen annen regnskapsstandard, men det fremgår av IAS 1.15 at bruk av kriteriene for måling og regnskapsføring er en forutsetning for at et regnskap skal gi en dekkende fremstilling. En slik forutsetning kan ikke forstås bokstavelig da dette ville medføre at alle standarder som ikke representerer en presis anvendelse av disse kriteriene må overstyres. Et eksempel på dette er IAS 12 resultatskatt som ville vært en tom bestemmelse siden hverken utsatte skattefordeler eller skatteforpliktelser tilfredsstiller de balanseorienterte definisjonene i det konseptuelle rammeverket. En må derfor kunne forutsette at anvendelse av standarder og fortolkninger bidrar til en dekkende fremstilling med unntak av helt spesielle problemstillinger (Kvifte, Tofteland, & Bernhoft, 2014).

Andre nivå i veiledningshierarkiet er at standarder og fortolkninger skal anvendes for å løse ulike problemstillinger. Det er her viktig å merke seg at det skal tas i betraktning eventuelle implementeringsveiledninger som følger av vedlegg til regnskapsstandarden selv om det ikke utgjør en del av standarden. Denne presiseringen fremstår mer som en formalitet og i praksis ser det ut til at veiledninger som er vedlagt standardene i de fleste tilfeller anses å ha høy autoritet.

Nivå tre om relevant og pålitelig beslutningsnyttig informasjon sier at dette er nødvendig for å ivareta formålet med regnskapet, og derfor er det her utdypet i underpunkter hva som skal legges til grunn. I enkelte tilfeller er det uklart hvordan en skal forholde seg til problemstillinger som faller utenfor standardens virkeområde fordi enkelte bransjer er ekskludert fra det aktuelle virkeområdet (nivå 3a). På dette nivået skal en løse uklarheter basert på tolkninger eller løsninger på lignende områder. Etersom rammeverket bare gir generelle retningslinjer for regnskapsføring vil nivå 3b i de fleste tilfeller kun gi en implisitt veiledning til løsning. På siste nivå likestilles andre standardsetters anbefalinger og uttalelser, annen regnskapslitteratur og utbredt bransjepraksis for veiledning. Forutsetningen for å anvende en løsning som er basert på andre standardsetters regelverk er at disse må være utledet av et lignende konseptuelt rammeverk. Det er ikke nødvendigvis et krav at de må være

balanseorienterte, men det må utvilsomt være en løsning som ikke er i konflikt med kriteriene for regnskapsføring og de balanseorienterte definisjonene i nivå 3b (Kvifte & Johnsen, 2015).

4.3 IFRS for SMEs

IASB så et behov for en standard som kunne anvendes for små og mellomstore foretak, ettersom IFRS er et omfattende rammeverk som behandler mange problemstillinger som mindre foretak stort sett ikke trenger å forholde seg til. IFRS for SMEs ble derfor utarbeidet for å dekke behovet og evnene til små og middels store selskap og behovene brukerne av regnskapene til små og middels store selskaper har (The IFRS Foundation, 2017).

4.3.1 Utarbeidelse av IFRS for SMEs

IASB publiserte IFRS for SMEs den 09. juli 2009. Denne standarden ble utarbeidet ved å basere seg på de grunnleggende konseptene fra det konseptuelle rammeverket og prinsippene og veiledningene fra IFRS. IFRS for SMEs er utformet for å møte rapporteringsbehovene til organisasjoner som ikke er av allmenn interesse og som i hovedsak ikke publiserer finansiell informasjon til bruk for eksterne aktører. Med utgangspunkt i IFRS ble det gjort tilpasninger basert på hva som er brukernes behov, ettersom brukeren av regnskap etter IFRS og IFRS for SMEs kan være avvikende. Ved utarbeidelsen av standarden for SMEs ble det gjort modifikasjoner fra IFRS basert på en kost-nyttevurdering for å tilpasses informasjonsetterspørselen til brukerne av disse regnskapene (Bohušová & Blašková, 2012).

I en studie av PwC fra 2006 som ble gjennomført i forbindelse med utarbeidelsen av IFRS for SMEs er det funn som tilsier at å implementere standarden kan medføre mange fordeler for SMEs. Implementeringen kan forbedre sammenlignbarheten av finansiell informasjon for SMEs både på et nasjonalt og internasjonalt nivå, det kan forenkle prosessen med internasjonale virksomhets sammenslutninger og i tillegg forenkle muligheten til å inngå samarbeidsavtaler med utenlandske virksomheter. Videre kan det ha positiv effekt på kredittvurderingen til selskaper og det kan styrke SMEs relasjon til kredittinstitusjoner. En implementering av den internasjonale standarden kan i tillegg medføre at den finansielle situasjonen til SMEs blir forbedret (Bohušová & Blašková, 2012).

Ved utarbeidelse av IFRS for SMEs ble gjort en rekke forenklinger. Emner som ble ansett å være irrelevante eller uaktuelle for små og middels store selskaper ble utelatt og mengden

rapporteringskrav ble kraftig redusert (International Accounting Standards Board, 2009). Det har vært en lang og omfattende prosess å utarbeide en internasjonal regnskapsstandard, og internasjonal deltakelse har blitt vektlagt i dette arbeidet. Standarden har ved utviklingen vært gjennom flere runder med diskusjonsnotat og høringsutkast som ble oversatt til fem ulike språk (IFRS Foundation, 2019). Økt deltakelse blant internasjonale aktører medførte at IASB har blitt utsatt for betydelig press og lobbyvirksomhet med hensyn til standardens innhold, omfang og utforming (Aastveit, Berner, & Dyrkorn, 2009). IASB gjennomførte en rekke felttester for å vurdere relevansen av en regnskapsstandard i et utvalg SMEs i en rekke land. Felttestene ble gjennomført i 116 selskaper (hver med totalt 50 ansatte) i 20 land. Det ble identifisert noen utfordringer ved standarden i forbindelse med testene, for eksempel behovet for bruk av virkelig verdi som primærmetode ved regnskapsårets slutt på grunn av markedssvingninger, behovet for å forenkle den presenterte informasjonen og behovet for å anvende løsninger i IFRS på enkelte regnskapsområder der IFRS for SMEs er mindre utviklet.

IASB har ved utarbeidelsen av standarden unnlatt å adressere enkelte regnskapsmessige problemstillinger som blir redegjort for i IFRS fordi de mener at typiske SMEs sannsynligvis ikke vil støte på slike transaksjoner. Opplysningskravene (noter) som er pålagt i IFRS er betydelig redusert i IFRS for SMEs på grunnlag av de identifiserte brukernes informasjonsbehov (Bohušová & Blašková, 2012). IASB beskriver standarden på følgende måte (International Accounting Standards Board, 2016, s. 2):

«The International Financial Reporting Standard (IFRS) for Small and Medium-sized Entities (SMEs) is a set of high quality financial reporting principles that is tailored for the capabilities of smaller businesses and for the needs of those who use small company financial statements.»

IASBs utgangspunkt er at typiske små og mellomstore selskaper er foretak med om lag 50 ansatte. Denne størrelsen er kvantifisert for å hjelpe standardsetter med å avgjøre hva slags transaksjoner, hendelser og betingelser som skal bli eksplisitt adressert i IFRS for SMEs. Likevel er standarden tiltenkt å kunne implementeres i over 100 land og derfor er ikke dette ansett som en absolutt definisjon på hva IASB mener at et SME er. Det er ikke mulig å utvikle kvantifiserbare størrelser som vil være anvendelige over lang tid i mange av landene

som benytter IFRS for SMEs. Det er opp til hver jurisdiksjon å foreskrive størrelseskriterier i hvert enkelt land for å avgjøre hvilke selskap som bør være pålagt eller ha anledning til å benytte IFRS for SMEs (Bohušová & Blašková, 2012).

4.3.2 IFRS for SMEs i Norge

Etter IFRS for SMEs ble utgitt nedsatte NRS en arbeidsgruppe som skulle kartlegge om standarden var egnet for bruk i Norge. Arbeidsgruppen utarbeidet et notat den 1. oktober 2010 og det ble konkludert med at IFRS for SMEs lot seg implementere i Norge. Departementet ble da oppfordret til å igangsette arbeid med dette (Norsk RegnskapsStiftelse, 2010). I 2012 ble det besluttet av NRS å utarbeide en ny norsk regnskapsstandard basert på IFRS for SMEs. Intensjonen var at denne standarden skulle erstatte gjeldende regnskapsstandarder for øvrige foretak. Det var som et utgangspunkt planlagt å utarbeide en standard basert på IFRS for SMEs med nødvendige tilpasninger for at standarden skulle fungere under gjeldende regnskapslov. Denne standarden ble sendt på høring i april 2014, men avvendes som følge av at det ikke er kjent hva som skjer med gjeldende regnskapslov (Norsk RegnskapsStiftelse, 2014). IFRS for SMEs er tiltenkt å være et «stand alone»-dokument, som betyr at standarden skal stå på egne ben. Lovforslaget som ble utredet i NOU 2015:10 og NOU 2016:11 tilrettelegger for implementering av en norsk regnskapsstandard basert på IFRS for SMEs, ikke at standarden er uavhengig av loven. «Stand alone» medfører at det skal være mulig å finne all veiledning og løsning man trenger i standarden og det skal ikke være behov for å søke veiledning hos andre kilder, men regnskapsprodusentene må likevel forholde seg til loven i bunn.

4.3.3 Standardens oppbygning

Standarden starter med beskrivelse av virkeområde, begreper, prinsipper og presentasjon av finansregnskapet. Etter dette følger detaljregulering for ulike regnskaps- og balanseposter og regnskapsmessige problemstillinger. Forskjellene som vil følge av en overgang fra GRS til IFRS for SMEs vil beskrives i neste delkapittel. Virkeområdet er i standarden begrenset til regnskapspliktige som er nevnt i regnskapslovens § 1-2, dvs. øvrige foretak. Kapittel to inneholder begreper og alminnelige prinsipper og beskrives som rammen rundt denne standarden. Denne rammen kan sammenlignes med det konseptuelle rammeverket og veiledningshierarkiet i IFRS. Videre beskriver dette kapittel formålet med finansregnskapet,

og presenterer en rekke kvalitetskrav en må forholde seg til ved rapportering etter denne standarden.

Kvalitetskravene omfatter en rekke kvalitative egenskaper ved informasjon som presenteres i finansregnskapet. Informasjonen skal være forståelig, relevant, troverdig og vesentlig. Her forstås begrepene tilsvarende som i kapittel 3. Transaksjoner, hendelser og forhold som presenteres må føres etter deres innhold fremfor juridisk form. Foretakene må utøve forsiktighet ved vurdering av estimater dersom det foreligger usikre forhold.

Finansregnskapet må inneholde fullstendig informasjon hvor utelatelser ikke må gjøres dersom det kan påvirke regnskapets relevans. Dette kravet begrenses av en vesentlighets- og kostnadsvurdering. Regnskapets brukere må være i stand til å sammenligne finansregnskapet over tid, samt å sammenligne finansregnskapene til forskjellige foretak. Dette innebærer at regnskapet må være konsistent og at det må opplyses om anvendte regnskapsprinsipper og eventuelle endringer av disse. Informasjonen må være rettidig for å være relevant. Dette innebærer at informasjonen framskaffes innen rimelig tid. Ved utarbeidelsen av finansregnskapet må selskapene vurdere kostnaden av å fremskaffe informasjon opp mot nytteverdien informasjonen medbringer.

Dersom det oppstår problemstillinger som ikke er regulert i standarden må foretakene som rapporterer etter IFRS for SMEs utøve skjønn i avleggelsen av regnskapet. Skjønnnet må brukes på en måte som fører til at informasjonen i regnskapet er pålitelig og relevant for brukernes økonomiske beslutninger. Finansregnskapet er pålitelig når det representerer foretakets finansielle stilling, inntjening og kontantstrømmer på en korrekt måte. Videre skal det gjenspeile økonomisk innhold fremfor juridisk form og være nøytralt, forsiktig og fullstendig. Ved utøvelsen av skjønnnet må ledelsen anvende ulike kilder i en bestemt rekkefølge. Foretakene kan søke å løse problemstillinger etter krav og veiledning i standarden for lignende problemstillinger eller benytte seg av definisjoner, kriterier og prinsipper som er beskrevet i standardens kapittel to. I IFRS for SMEs er det en mulighet å se til hvordan IFRS behandler problemstillinger som ikke er behandlet i IFRS for SMEs, men dette alternativet er foreslått fjernet i den foreslåtte norske standarden. Dette begrunnes i at IFRS for SMEs skal anses å være et «stand alone»-dokument og at det ikke er krav til å benytte seg av IFRS, kun en mulighet. Det er ikke kjent om dette vil videreføres med ny standard som utarbeides ut fra ny regnskapslov.

4.4 Endringer

Ved implementeringen av IFRS for SMEs i Norge vil det forekomme en del endringer for regnskapsprodusentene. Disse endringene presenteres kort i dette delkapittel og alle vesentlige endringer bli diskutert i detalj i kapittel 7.

En sentral endring er anledningen til å benytte virkelig verdi på investeringseiendommer, aksjeinvesteringer og biologiske eiendeler. Dette kan føre til en økt grad av svingninger i selskapenes resultater. For mange av disse eiendelene finnes det ikke effektive markedspriser, noe som fører til at det kreves større verdsettelseskompetanse hos regnskapsprodusentene. Dette kan også medføre økte kostnader og at tallene i regnskapet blir mindre pålitelige (Ernst & Young AS, 2013). En endring som følge av overgangen til IFRS for SMEs er at poster som er klassifisert som egenkapital under GRS omklassifiseres som gjeld. Dette er eksempelvis for andelsinnskudd i samvirkeforetak, som i dag er klassifisert som egenkapital og som gjeld under IFRS for SMEs. Enkelte eiendeler som i dag er balanseført oppfyller ikke eiendels- og gjeldsdefinisjonene etter nye regler. Balansedefinisjonene kan også medføre at enkelte avsetninger ikke kan gjennomføres, for eksempel vil avsetning av fjerningsforpliktelser påvirkes.

Alle disse endringene påvirker ulike nøkkeltall for selskapene som må endre sin regnskapspraksis, for eksempel forholdet mellom egenkapital og gjeld. Som presisert ovenfor vil IFRS for SMEs medføre en større bruk av skjønn i regnskapsføringen. Den foreslåtte standarden inneholder lite veiledning, og muligheten til å benytte løsninger i IFRS er foreslått fjernet. Dette kan lede til at regnskapsprodusentene opplever at det blir mer krevende å tolke reglene. Bruk av virkelig verdi kan fravikes dersom verdsettelse er for vanskelig tilgjengelig, under et såkalt «undue cost or effort»-unntak. Dette betyr at selskapene må legge skjønn til grunn for å vurdere om de kan benytte seg av dette unntaket. Det må også benyttes skjønn dersom det ikke foreligger aktive markedspriser en kan basere verdsettelse på. En utstrakt bruk av skjønn kan derfor føre til ulike regnskapsmessige løsninger der praksisen under dagens GRS er ensartet (Ernst & Young AS, 2013).

Implementering av den foreslåtte standarden medfører økte notekrav sammenlignet med dagens GRS. I dag er det slik at norske regnskaper bruker mye standardnoter hentet fra maler og en innføring av notekravene i IFRS for SMEs om for eksempel beskrivelse av anvendelse

av regnskapsprinsipper og estimatusikkerheter kan heve kvaliteten på norske regnskaper. Dog krever dette en økt ressursbruk for å lage gode og utfyllende noter. Likevel er ikke økt notekrav løftet frem som en utfordring eller problematisert i en særlig grad av respondentene som sendte hørings svar til NOU 2015:10 eller NOU 2016:11. Endringene som medfølger implementeringen av en ny standard, og at få av de øvrige foretakene i Norge sannsynligvis har erfaring med IFRS, kan lede til at omleggingen medfører at foretakene må bruke tid og ressurser på kompetanseheving. Implementeringen kan også føre til at selskapene må øke kostnads- og ressursbruk på annet enn verdiskapning (Ernst & Young AS, 2013).

4.5 Avslutning

Dette kapittel har presentert dagens GRS, IASB, det konseptuelle rammeverket og veiledningshierarkiet i IFRS. Videre har IFRS for SMEs blitt beskrevet og satt i kontekst med en beskrivelse av konvergeringen mot denne i Norge. Avslutningsvis er det beskrevet hvilke endringer som følger av en eventuell implementering av foreslått regnskapsstandard, og disse endringene vil bli analysert og diskutert i kapittel 7.

5 Regnskapets brukere

For å kunne drøfte oppgavens problemstilling i et brukerperspektiv er det sentralt at brukerne blir identifisert. I dette kapittel søker vi å identifisere hvem som er brukerne av norske regnskap, samt å se om det er forskjeller mellom brukerne av norske regnskap og brukerne av IFRS-regnskap. Vi starter med en generell introduksjon til regnskapets brukere og vil utover i kapittelet identifisere brukerne av IFRS-regnskapet og brukeren som er identifisert i NOU 2015:10 og ny standard. Avslutningsvis vil vi presentere hvilke effekter implementering av IFRS for SMEs i Norge kan ha for regnskapsbrukerne.

5.1 Generelt om brukere

For å oppnå målsetningen om beslutningsnyttig informasjon må brukerne av regnskapet være identifisert. Regnskapslovsutvalget som utarbeidet den gjeldende regnskapsloven uttrykte i sitt høringsnotat fra 1995 at de grunnleggende regnskapsprinsippene burde utledes av de formål regnskapet skal tjene, nemlig å gi regnskapsbrukerne informasjon som kan være nyttig når de skal foreta økonomiske beslutninger. Innenfor store deler av regnskapslitteraturen synes det å være enighet om at brukernes informasjonsbehov skal være utgangspunkt for utledningen av regnskapsregler. Informasjonsbehovet til brukeren så derfor ut til å være det naturlige utgangspunktet for den norske regnskapsreformen i 1990-årene (NOU 1995:30).

Brukerbegrepet er brukt gjennomgående i høringsutkastet til den foreslåtte regnskapsstandard basert på IFRS for SMEs samt i utredningene til den foreslåtte loven. Det er derfor viktig å identifisere hvem som er regnskapets bruker siden brukernytten knyttes opp mot flere av de kvalitative egenskapene som er beskrevet i denne standarden. Brukerbegrepet i NOU 2015:10 er mye basert på definisjoner hentet fra IASB og IFRS, og derfor må relevant teori og litteratur benyttes for å avgrense begrepet slik at dette kan knyttes opp mot forskningens problemstillinger.

Det kan skilles mellom to hovedkategorier av brukere avhengig av hvem som mottar regnskapsrapportene. Eksterne beslutningstakere får informasjon gjennom års- og delårsrapporter, mens interne beslutningstakere får informasjon hyppigere enn eksterne beslutningstakere og får gjerne mer detaljert informasjon. Interne beslutningstakere må ta andre beslutninger enn de eksterne og kan ha behov for en jevnere strøm av informasjon. Det er et skille mellom disse beslutningstakernes mulighet til å få detaljkunnskap om bedriften, og

de eksterne har ikke rett til en like stor grad av innsikt som de interne beslutningstakerne. Dette fører til at de eksterne brukerne derfor er mer avhengige av finansregnskapet og informasjonen som presenteres der (Langli, 2016). I Norge er selskapsstrukturen preget av at det ofte er overlapp mellom ledelse og eiere, og at de eksterne brukerne ofte kun er kreditorer.

Eksterne beslutningstakere beskrives som en heterogen gruppe med ulike behov for informasjon. Regnskapsreglene som spesifiserer hvilken informasjon finansregnskapet skal inneholde er derfor opptatt av å identifisere ulike brukergrupper og ta hensyn til de ulike informasjonsbehovene disse har. En kan se på bedriftene som et knutepunkt for ulike kontrakter for å få innsikt i hvorfor regnskapsinformasjon er av betydning for de ulike brukergruppene. Verdiskapningen i bedriften fordeles mellom ulike interessegrupper og informasjonen i regnskapet kan bidra til å påvirke hvordan verdiskapningen blir fordelt. Det er reelle økonomiske konsekvenser knyttet til hvor stor verdiskapningen eller resultatet er og hvordan dette skal fordeles. Dette gjør at regnskapsinformasjonen er en etterspurt vare hos brukerne (Langli, 2016).

5.2 IASBs definisjon av brukere

For å kunne vurdere brukernytten av regnskapsinformasjon må man ved utarbeidelsen av regnskapsstandarder ha kjennskap til hvem brukeren er. Som beskrevet ovenfor er det et stort omfang av ulike interessegrupper som er brukere av regnskapet. Dette fører til at de som utarbeider regnskapsregulering må gjøre noen avgrensninger slik at kostnaden ved regnskapsproduksjon er rimelig i forhold til graden av brukernytte. Vektlegging av investorer og långivere som primærbrukere har fått støtte fra flere hold, spesielt blant de ledende regnskapsstandardsetterne (Baksaas & Stenheim, 2015).

5.2.1 Primærbrukere

IASB anerkjenner de ulike brukerbehovene, men likevel forutsettes det i rammeverket at et fellestrekk blant brukerne er behovet for informasjon om forventede fremtidige kontantstrømmer. I diskusjonsnotatet om det konseptuelle rammeverket fra 2006 identifiserte IASB en del potensielle brukergrupper som målgrupper, herunder investorer, kreditorer, leverandører, ansatte, kunder, offentlige myndigheter, og allmennheten. Investorer, långivere og deres rådgivere er spesielt vektlagt som primær brukergruppe. Dette fokuset er begrunnet ut fra disse målgruppenes interesse i regnskap og den manglende tilgangen de har til annen

finansiell informasjon. IASB argumenterer med at en slik avgrensning begrenser beslutningsspekteret og omfanget av spesielle informasjonsbehov som blir ivaretatt av regnskapet, og at sannsynligheten for at regnskapet kan møte de avgrensede behovene øker (NOU 2015:10). Dette kan medføre at behovene til brukergruppene som ikke er i avgrensningen ikke møtes i like stor grad.

Avgrensningen til primærbruker som er gjort av IASB har vært gjenstand for kritikk fra flere hold. Det har vært hevdet at IASB har undervurdert ansvaret sitt ovenfor samfunnet, og at nytteverdien av målsetningen begrenses når det brede spekteret av informasjonsbehov som kommer fra de ulike brukergruppene ikke ivaretas. Flere hevder også at de ulike brukergruppenes avvikende behov for informasjon ikke er forenelig med et konseptuelt rammeverk. IASB hevder at alle brukergruppene er opptatte av kontantstrøminformasjon men et slikt syn er ikke selvsagt (Kvifte & Johnsen, 2015). Det å avgrense regnskapsbrukere er ikke nok når det kommer til standardsetting, det forutsettes også at det er et visst nivå av regnskapsfaglig kompetanse hos brukerne. IASB legger til grunn i sitt rammeverk at regnskapsbrukerne i noen grad er regnskapsfaglig avanserte (Baksaas & Stenheim, 2015).

I IASBs diskusjonsnotat ble det forklart at leverandører, ansatte og kunder ikke er kreditorer på linje med finansielle långivere. Disse kan ha andre typer krav og forventninger til foretaket enn de som har med finansielle prestasjoner å gjøre. Det betyr ikke at det regnskap som er egnet for å betjene investorer og kreditors interesser antas å være irrelevant for leverandører, ansatte eller kunder. Deres informasjonsbehov antas ofte å bli ivaretatt av et regnskap rettet mot investorer og kreditorer. Dette tankesettet har en klar prioritering av regnskapets beslutningsformål på bekostning av dets kontrollformål. Standpunktet i diskusjonsnotatet om at beslutningsformålet har prioritet reflekterer et syn om at kontrollformålet ikke behøver sikres gjennom standardsetting på grunn av at foretaket vil ha en egeninteresse i at nødvendig informasjon tilflyter de som bruker regnskapet for dette formålet. Det ble også argumentert for at den informasjon som er nødvendig for å ivareta et kontrollformål i noen grad vil være tilfredsstillt ved den informasjonen som kreves for beslutningsformål (NOU 2015:10).

Selv om regnskapshistorikerne har ulike fremstillinger av hva som har vært det første regnskapet og når det ble utarbeidet er det enighet om at utviklingen av regnskapspraksis fra tidenes morgen har vært formålsdrevet (NOU 1995:30). Formålene har vært å bestemme

hvem som har utarbeidet regnskap, hvem som har nytte av regnskap og hva slags utforming regnskapet fikk. I dokumentene som er ment til å danne basis for henholdsvis IFRS og US GAAP står brukerorientering sentralt. Kvalitative krav til regnskapet utledes for brukernes behov og prinsipper som anvendes i standardene bygger på disse kvalitative kravene. Det er imidlertid viktig å ha i mente at IFRS og US GAAP i første rekke retter seg mot børsnoterte foretak, slik at brukerorienteringen som beskrives i de konseptuelle rammeverkene ikke nødvendigvis er dekkende for regnskap fra en bredere krets av regnskapspliktige (NOU 1995:30).

5.2.2 Kritikk mot avgrensningen

IASB legger til grunn at brukere av regnskapet har innsikt i regnskapsregler og økonomiske aktiviteter, samt at de bruker tid på å analysere informasjonen på en grundig måte. Dersom brukerne ikke har kompetansen de forutsettes å ha kan regnskapet bidra til forvirring. Det kommer i mange tilfeller kritikk mot avgrensningen av primærbrukere i IFRS (Kvifte S. S., 2014). Det er altså slik at IFRS ikke nødvendigvis egner seg der hvor regnskapsbrukerne ikke kan forventes å ha så høy kompetanse som antatt. Kvifte (2014) presiserer at IFRS neppe er egnet for det norske næringslivet utenfor børs. Dette begrunnes i at regnskapsbrukerne av mindre foretak i liten grad har regnskapsanalyse som hovedoppgave og at regnskapet brukes for eksempel fra bankene for å vurdere om selskapene skal få lån eller om betingelser er overholdt, og fra ledelse og eiere for å vurdere selskapets prestasjoner i løpet av et år. IASB har forsøkt å imøtekomme dette gapet ved å utarbeide standarden IFRS for SMEs og denne standarden presenterer en utvidet brukerkrets sammenlignet med avgrensningen i IFRS.

5.3 Brukeren i ny standard

Det har vært fokus på å identifisere hvem som er brukeren av regnskapet både i lovutredningen for ny regnskapslov og i forbindelse med utarbeidelsen av en ny norsk regnskapsstandard basert på IFRS for SMEs. Det anerkjennes at brukergruppene av et regnskap utarbeidet etter IFRS vil være avvikende fra brukergruppene av et regnskap utarbeidet etter den nye foreslåtte standarden. IFRS for SMEs fokuserer på informasjonsbehovet til långivere, kreditorer, og andre brukere av finansregnskapene til små og mellomstore foretak. Standarden tar høyde for kostnadene og evnene til små og mellomstore foretak når det kommer til å utarbeide finansiell informasjon (The IFRS Foundation, 2017). Eksempler på «andre brukere» som nevnes i IFRS for SMEs er blant

annet aksjonærer, ansatte, eiere som ikke er i ledelsen, kredittopplysningsforetak, og allmennheten. Eierne som sitter i ledelsen har tilgang til nødvendig informasjon og er derfor ikke definert som sentral bruker av regnskapet i denne forbindelse. Etter GRS finnes ingen klar angivelse av hvilke brukergrupper som er de mest sentrale, men dette er gitt større fokus i utarbeidelsen av ny standard (Norsk RegnskapsStiftelse, 2014). SME-begrepet brukes i standarden uten hensyn til hvorvidt enhetene har eksterne interessenter eller ikke, og begrepet omfatter særdeles små foretak etter IFRS. For den norske standarden basert på IFRS for SMEs vil ikke dette i like stor grad være relevant da NRS 8 for små foretak vil gjelde for de aller minste selskapene i Norge.

Under beskrivelsen av formålet med regnskapet i forslaget til ny regnskapsstandard for øvrige foretak beskriver arbeidsgruppen at finansregnskapet må gi informasjon som er nyttig for en bred gruppe av brukere med ulike informasjonsbehov (Norsk RegnskapsStiftelse, 2014). Det som kjennetegner regnskapets interessenter er at de sitter med ressurser som selskapet har behov for i form av kapital, kompetanse, arbeidskraft, varer eller tjenester. Regnskapet blir en informasjonskilde som skal bidra til fornuftig ressursallokering. Omfanget av potensielle brukere synes å være nærmest ubegrenset. En utfordring knyttet til dette er at behovet for regnskapsinformasjon varierer mellom gruppene av brukerne. Interessentene kan deles inn i ulike typer brukergrupper: kapitaltilbydere, andre interessegrupper med formell avtale, og interessegrupper uten formell avtale (Baksaas & Stenheim, 2015).

Regnskapsregulering er i stor grad utarbeidet med fokus på å gi brukernyttig informasjon, og for å vurdere nytten må man identifisere brukerne. For at informasjonen skal gi brukernytte må den i tillegg til å være dagsaktuell, være tilgjengelig og inneha visse kvaliteter. Dette er forsøkt operasjonalisert gjennom de kvalitative egenskapene forståelighet, relevans, pålitelighet og sammenlignbarhet. Disse egenskapene er begrenset av kost-nytte og informasjonsvesentlighet (Norsk RegnskapsStiftelse, 2014). Ved utarbeidelsen av ny standard er det lagt vekt på at regnskapet skal være brukernyttig og det er presisert at brukeren av disse regnskapene kan være mindre kompetent enn det som forventes til IFRS-regnskap. Det er likevel ikke lagt stor vekt på å eksplisitt identifisere alle de potensielle brukergruppene eller deres eksplisitte informasjonsbehov, men det er vektlagt at det alltid vil være enkelte behov som er felles for alle brukergruppene.

5.4 Konsekvenser for regnskapsbrukerne

Den foreslåtte endringen vil påvirke ulike brukergrupper på ulike måter og det er viktig å søke å identifisere så mange konsekvenser som mulig. IFRS for SMEs kan medføre konsekvenser for blant annet eiere og andre finansieringskilder, kunder, og ansatte. Det stilles større krav til brukernes regnskapsforståelse dersom finansregnskapet skal brukes på samme måte som etter GRS.

Endringen som følge av implementering av IFRS for SMEs i Norge kan medføre flere konsekvenser for eiere og andre interessenter. Standarden har strengere regulering når det kommer til inntektsføring av utbytte og utdeling av overskudd i konsern kan bli forskjøvet. Som påpekt i kapittel 4 kan den nye standarden påvirke klassifisering av egenkapital og gjeld og medføre flere skjønsmessige vurderinger. Disse forskjellene kan påvirke fastsettelsen av lånevilkår og ved en overgang fra gammelt til nytt regelverk bør både regnskapsprodusenter og banker kjenne til de regnskapsmessige effektene, herunder hvordan gjeldende låneavtaler blir påvirket. Långivere må videre tilpasse beslutningssystemene for kredittvurdering slik at de er rimelige under nye regler. Endringen kan også føre til at eksisterende låneavtaler må oppdateres og at lånebetingelser må endres (Ernst & Young AS, 2013).

Regnskapsbrukere er en sammensatt gruppe og dette fører til at nyttevurderingen og konsekvensene vil variere. Økt innslag av virkelig verdi og skjønsmessige vurderinger kan påvirke brukernes vurdering av regnskapet. Regnskapet kan oppfattes som mindre pålitelig som følge av større bruk av estimater og skjønn. Dette kan føre til at balansen kan oppfattes som mer relevant, men det kan påvirke resultatet som er en regnskapsstørrelse mange brukere er opptatt av. Dette fører til et økt behov for gode og detaljerte noteopplysninger i finansregnskapet (Ernst & Young AS, 2013). Behovet for økte noteopplysninger kan også medføre at arbeidet med utarbeidelsen av finansregnskapet blir mer omfattende samtidig som det krever mye fra regnskapets brukere. Dette vil være særlig krevende for regnskapsbrukere som per i dag ikke har et forhold til IFRS som følge av at de må lære seg de nye reglene. For utenlandske regnskapsbrukere vil det antakeligvis bli lettere å forstå norske finansregnskap ved en overgang til IFRS for SMEs, forutsatt at IFRS er et kjent regnskapsspråk i gjeldende land.

5.4.1 Sammenlignbarhet

Et argument som er løftet frem i diskusjonen om hvorfor vi skal implementere IFRS for SMEs i Norge er at det vil føre til økt sammenlignbarhet. I analysen vil vi se på om økt sammenlignbarhet er relevant for regnskapsbrukerne, men her vil vi presentere hva arbeidsgruppen sier om sammenlignbarhet i sitt notat. Det er hovedsakelig tre nivåer av sammenlignbarhet. Dette er sammenlignbarhet mellom norske foretak, over landegrensener og mot IFRS.

For sammenlignbarhet mellom norske foretak avhenger implementeringen av IFRS for SMEs av at tolkningen av reglene er konsistent. I den foreslåtte standarden er det ingen krav om at produsentene må gå til IFRS for tolkning av bestemmelser eller for å finne løsninger på problemstillinger som ikke er regulert. Det er uklart om regnskapsprodusenter som ikke har forkunnskaper om IFRS vil gå til IFRS for fortolkning eller ikke. Dersom det velges andre kilder for fortolkning kan dette føre til at det blir ulik praksis og ulike løsninger på de samme regnskapsmessige problemstillingene, avhengig av produsentenes forkunnskaper om IFRS. Dette vil bidra til å svekke sammenlignbarheten mellom norske foretak i forhold til dagens praksis (Norsk RegnskapsStiftelse, 2014).

Med hensyn til sammenlignbarhet over landegrensener er publisering av spørsmål og svar fra IASBs side et viktig bidrag for lik tolkning av bestemmelsene. Dersom regnskapsprodusentene i ulike land benytter disse veiledningene vil det føre til økt sammenlignbarhet på tvers av landegrensene. Likevel er det mye forskning som taler for at regnskapsprodusentene vil søke å løse ulike problemstillinger slik som de tradisjonelt har blitt løst etter nasjonale regler (Nobes, 2011). Dette kan føre til at norske foretak løser problemstillinger på andre måter enn foretak i andre land basert på tidligere praksis. Hvis IFRS for SMEs tolkes ulikt i forskjellige land vil dette derfor føre til at graden av sammenlignbarhet ikke blir så stor som tiltenkt (Norsk RegnskapsStiftelse, 2014).

Den foreslåtte standarden er basert på samme rammeverk som IFRS og dette kan være et positivt bidrag til brukernytten dersom brukerne forholder seg til både regnskap avlagt etter IFRS og IFRS for SMEs. Likevel skal IFRS for SMEs være et «stand alone»-dokument noe som kan føre til at identiske bestemmelser i IFRS og IFRS for SMEs tolkes forskjellig. Dersom dette skjer kan det bli mer utfordrende for brukerne når de må forholde seg til at ulike

regnskapsprodusenter tolker identiske bestemmelser ulikt. IFRS for SMEs er tilpasset en annen brukergruppe enn IFRS slik at kost-nyttevurderinger kan avvike mellom de to rammeverkene. Det kan oppstå et stort etterslep mellom endringer i IFRS og implementering av endringene i IFRS for SMEs som kan føre til at regnskapsbrukerne derfor må forholde seg til ulike løsninger av samme problemstillinger. På tross av at begge regnskapsspråkene baserer seg på de samme prinsippene kan det derfor føre til at sammenlignbarhet mellom regnskap utarbeidet etter IFRS og IFRS for SMEs ikke blir så stor som man i utgangspunktet har ønsket (Norsk RegnskapsStiftelse, 2014).

5.5 Avslutning

Når en skal se brukernytte og sammenlignbarhet i sammenheng med den foreslåtte loven og implementering av IFRS for SMEs, er identifisering av regnskapets brukere en sentral del. Brukernytten har blitt argumentert for i utredningen for denne loven, og endring av tilnærming og perspektiv i norsk regnskapslov må være hensiktsmessig for de faktiske regnskapsbrukerne. Videre bør behovet og ønsket om internasjonalt sammenlignbare regnskaper begrunnes i brukernytte og det har derfor vært et stort fokus på å identifisere regnskapsbrukeren i dette kapittel slik at det kan knyttes opp mot de foreslåtte endringene videre i denne oppgaven.

6 Brukerhensyn ved endringen

I denne utredningen er det gjennomført ti dybdeintervju med regnskapsprodusenter, akademikere og revisorer. I dette kapittel vil vi presentere og analysere funn som følger av disse intervjuene. Intervjumalen finnes i vedlegg 1. Dette kapittel starter med en presentasjon av høringssvarene som danner grunnlag for utvelgelsen av respondenter, og er deretter delt i tre hovedpunkter for analyse og diskusjon som baserer seg på oppgavens forskningsspørsmål. Avslutningsvis presenteres en kort oppsummering av hovedfunn i denne del av utredningen.

6.1 Høringssvar

Finansdepartementet mottok 50 høringssvar til delutredningen i NOU 2015:10 som ble sendt på høring i forbindelse med utarbeidelsen av forslaget til ny lov om regnskapsplikt.

Høringssvarene og lovutvalgets utredning er tilgjengelige på www.regjeringen.no.

Høringssvarene har blitt analysert for å finne ut hvordan respondentene stiller seg til forslaget om å åpne for IFRS for SMEs i norsk regnskapsregulering. Tabell 3 grupperer høringssvarene til NOU 2015:10 inn i kategorier av høringsinstanser og viser totalt antall og gjennomsnittlig antall sider av svarene i hver kategori. Regnskaps- og revisjonsselskaper skilte seg klart ut som de respondentene som hadde lengst svar. Tabellen presenterer antall respondenter kategorisert av forfatterne som 'A' og antall sider i høringssvarene som 'S'. Gjennomsnittlig antall sider per respondent presenteres under kolonnen 'S/A'.

Kategori	A	S	S/A
Akademia	3	24	8
Andre	1	3	3
Brukere og brukerorganer	10	40	4
Offentlig myndighet	17	30	2
Regnskapsprodusenter og interesseorganisasjoner	10	38	4
Revisjonsselskaper og regnskapsorganer	9	110	12
Sum	50	245	5

Tabell 3: Antall respondenter og antall sider i innsendte høringssvar

Forskerne har gruppert respondentene i kategorier som er brukt i ulike studier av høringssvar til regnskapsstandarder, se for eksempel (Røsok, 2016); (Quagli & Paoloni, 2012); (Schiebel, 2008). Det er ikke opplagt hvilke kategorier respondentene passer under. Høringssvarene kan representere ulike perspektiver og vektlegge forskjellige deler av utredningen, samt at noen respondenter fokuserer på hvordan reguleringen ideelt sett skal være i teorien mens noen

respondenter fokuserer på hvordan det praktisk er best for dem selv. Begge forskere har kategorisert og ulikheter er avklart slik at kategoriseringen skal representere de ulike respondentene på best mulig måte. Høringssvarene er kodet etter om respondenten er positiv, negativ, tvilende, eller ikke kommenterer på implementeringen av IFRS for SMEs. Der hvor respondenten i utgangspunktet stiller seg positiv, men likevel uttrykker skepsis til enkelte momenter eller mulige konsekvenser kategoriseres den som tvilende. Kategoriseringen presenteres i vedlegg 2.

6.2 Respondenter

I kapittel 2 har det blitt presentert kort hvilke intervjuobjekter som har vært med i utvalget for dette forskningsprosjektet. I dette avsnittet vil disse respondentene presenteres i større detalj. Da enkelte respondenter har forespurt å holdes anonyme vil alle respondentene anonymiseres. Utvalget av respondenter består av kunnskapsrike individer som er akademikere, regnskapsprodusenter, eller arbeider innenfor regnskaps- og revisjonsbransjen. Utvelgelsen av intervjuobjektene ble basert på posisjoner tatt i høringssvar innsendt til NOU 2015:10. Forfatterne søkte å bygge opp et utvalg av respondenter som er både for og mot å åpne for en standard basert på IFRS for SMEs, slik at utvalget kan være representativt for populasjonen. Intervjuobjektene har blitt utvalgt basert på deres deltakelse i utarbeidelse av høringssvar, deres kompetanse eller anbefalinger fra andre. I utvalget har vi en person som har vært medlem av regnskapslovutvalget og en person som har bidratt med utarbeidelsen av inneværende regnskapslov. Disse ble inkludert for å få et mer nyansert perspektiv på en del av spørsmålene og for å få en mer utdypende begrunnelse for prioriteringene og endringene som er foreslått.

Selskapene de regnskaps- og revisjonskyndige tilhører er store aktører på markedet for regnskap og revisjon. Vi har intervjuet respondenter fra selskaper som stiller seg både positive og negative til de foreslåtte endringene. En av respondentene arbeider i et selskap som er kategorisert som regnskapsprodusent. De akademiske aktørene som har blitt intervjuet kommer fra de mest anerkjente skolene for økonomi i Norge, og respondentene har lang erfaring innenfor fagfeltet for denne oppgaven. De akademiske respondentene har en sterk tilknytning til praksis og arbeider i interaksjon med næringslivet. Intervjuene har vært gjennomført via telefon eller som personintervju og varighet har vært mellom 40 og 110 minutter.

Dato	Varighet	Type	Rolle/Stilling
05.02.2019	50 min	Telefonintervju	Akademiker
06.02.2019	70 min	Telefonintervju	Revisjonsselskap
11.02.2019	40 min	Telefonintervju	Interesseorganisasjon for revisorer
13.02.2019	90 min	Personintervju	Revisjonsselskap
14.02.2019	65 min	Telefonintervju	Akademiker
13.03.2019	40 min	Telefonintervju	Revisjonsselskap
15.03.2019	50 min	Personintervju	Regnskapsprodusent
21.03.2019	60 min	Telefonintervju	Akademiker
10.04.2019	110 min	Telefonintervju	Akademiker
09.05.2019	40 min	Telefonintervju	Akademiker

Tabell 4: Gjennomførte intervju presentert etter dato, varighet, type og respondentens stilling.

Funn fra disse intervjuene vil benyttes i analyse og diskusjon av utredningens tre forskningsspørsmål. Ulike poeng fra intervjuene beskrives og diskuteres i de neste tre delkapitlene.

6.3 Brukernes informasjonsbehov

Når vi søker å identifisere om det er forskjell på informasjonsbehovet til brukerne av regnskap som faller under den nye standarden og brukerne av regnskap som er utarbeidet etter IFRS, er det viktig å identifisere hvem som er brukerne for å kunne identifisere deres behov. Denne delen av forskningen vil knyttes opp mot brukerkapittelet og mot teorier som er presentert tidligere. For å underbygge påstander vil funn fra intervjuene brukes i denne delen av analysen.

I Norge er det kun foretak som er notert på børs eller som har verdipapirer som er notert på børs som er pålagt å bruke IFRS. Det er en valgadgang til å bruke forenklet IFRS eller IFRS og alle regnskapsprodusenter har muligheten til å bruke IFRS. Lovutvalget har i sin utredning poengtert at man har mye kunnskap om hvordan regnskapene til børsnoterte foretak blir anvendt av brukerne, for eksempel i aksjemarkedet og av profesjonelle långivere, men at det finnes lite informasjon om hvordan regnskapene til ikke-børsnoterte selskaper brukes. Utvalget løfter videre frem at det ser ut til at disse regnskapene blir brukt som grunnlag for beslutninger. Vi har spurt respondentene om hvem som er brukerne av regnskapet til unoterte selskaper og vil på bakgrunn av dette analysere hvilken informasjon ulike brukere ønsker. Majoriteten av norske foretak er ikke notert på børs, og det er mange foretak som må benytte

den foreslåtte standarden. Tall fra Oslo børs viser at det var 187 norske foretak notert på børs eller med noterte verdipapirer i februar 2019, til sammenligning var det 358 750 selskaper som var regnskapspliktige i Norge i 2018. Det er følgelig viktig å ta stilling til om brukerne av disse regnskapene har et informasjonsbehov som fører til at IFRS for SMEs gir økt nytte sammenlignet med GRS.

6.3.1 Brukermassens mangfold

Mange av respondentene har løftet frem at de unoterte foretakene i Norge har brukergrupper med lite mangfold. Det blir poengtert at mange norske foretak har få eksterne brukere og at disse typisk vil være banker. Alle respondentene trekker frem at brukere av regnskapet er kreditorer, investorer og skattemyndighetene. Utover dette poengteres at det ikke er noen opplagte brukergrupper som skiller seg ut slik som disse gruppene og at det kan bli spekulasjon ettersom det finnes lite forskning på dette området:

På en måte er det litt intuitivt, brukeren er jo banken, eier og skattemyndighetene. Revisjonsplikten blir jo hevet hele veien ... som da sier at det ikke er så viktig å få verifisert denne regnskapsinformasjonen på grunn av at det er få brukere som fatter sine beslutninger på informasjonen uansett (revisjonsselskap).

Man vet at brukergruppen består jo av banker og det består jo av de som skal investere i selskapet ... Så kan man jo tenke seg at i alle fall den litt sofistikerte ansatte med litt regnskapskompetanse bruker regnskapet. Jeg tror ikke det er normalen, men det er i alle fall en potensiell bruker (revisjonsselskap).

6.3.2 Regnskapets formål

I regnskapsteorien løftes brukernes informasjonsbehov frem som en faktor som påvirkes av om brukerne er interne eller eksterne i form av beslutnings- og kontrollformålet. Som påpekt tidligere har IASB blitt kritisert for å hevde at kontrollformålet kan ivaretas gjennom beslutningsformålet. Ifølge respondentene i analysen er ikke dette skillet så tydelig for unoterte foretak i praksis og det poengteres at både beslutnings- og kontrollformålet kan ivaretas i et og samme regelverk. Dette er en følge av påstandene om at det ikke er en stor eller kompleks brukergruppe for unoterte norske foretak:

For små og mellomstore virksomheter kan både beslutnings- og kontrollformålet ivaretas i samme regelverk. Det sentrale er informasjon som viser om virksomheten har gitt tilfredsstillende avkastning på investert kapital (akademiker).

Det vil alltid være et kompromiss, og derfor må brukeren av regnskapet alltid analysere det for sitt formål (revisjonsselskap).

6.3.3 Brukernes informasjonsbehov

Noen av respondentene løfter frem at fokuset på finansregnskapet som eneste informasjonskilde er overdrevet. Det poengteres at en bruker kan søke etter andre kilder for informasjon og gjennomføre egne analyser før en beslutning fattes. Eksempler på andre informasjonskilder kan være en-til-en-møter, analytikerpresentasjoner, prospekter, delårsrapporter, mediedekning og intervjuer. Dette er spesielt aktuelt dersom det er beslutningsformålet som er i fokus:

Eksterne brukere får også ofte informasjon fra andre kilder enn finansregnskapet. Det offisielle regnskapet er en av flere informasjonskanaler (akademiker).

Det løftes frem at informasjonsbehovet for brukerne av regnskap fra unoterte foretak er mindre komplekst enn behovet til de som bruker regnskapene fra børsnoterte foretak. Videre poengteres at det kan være et redusert informasjonsbehov for denne brukergruppen som følge av at den er begrenset. Med hensyn til hvilken informasjon disse regnskapsbrukerne ønsker løftes informasjon om lønnsomhet frem av flere av respondentene:

Jeg tror det de først og fremst er på jakt etter er informasjon om lønnsomhet. Det får man egentlig best ut av et historisk kost regnskap (akademiker).

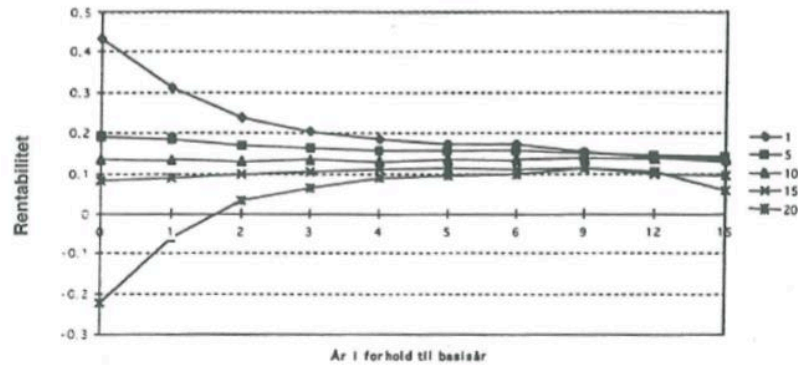
Inntjeningsinformasjon er sentralt. Informasjon om historisk inntjening som grunnlag for å si noe fornuftig om fremtidig inntjening (akademiker).

Inntjeningsinformasjon fremstår som relevant for brukerne av regnskapet uavhengig av om selskapet er notert på børs eller ikke. For en bank er inntjening relevant for å vurdere om et foretak kan betjene lån, for eiere og investorer er inntjening viktig for å si noe om mulig

avkastning og fremtidig drift, og for skattemyndighetene er inntjeningen relevant for å si noe om skattepliktig inntekt for foretakene. Eventuelle andre brukere som for eksempel ansatte eller lokalsamfunnet vil også være interesserte i inntjeningsinformasjon da dette kan gi en pekepinn på fremtidsutsiktene til foretaket og indikere om selskapet er i en positiv eller negativ økonomisk situasjon. Som nevnt i kapittel 3 fremkommer det av forarbeidene til regnskapsloven slik den står i dag at hovedformålet med regnskapet er å måle resultat gjennom sammenstilling for å gi grunnlag til å kunne vurdere selskapets inntjeningssevne. En slik forståelse vil falle sammen med hva mange av intervjuobjektene mener er informasjonsbehovet til regnskapsbrukerne for unoterte norske selskap. Denne forståelsen indikerer at resultat kvaliteten i regnskapet er viktig. Kan avkastningskravet til virksomheten sammenstilles med internrenten til virksomhetens investeringer vil inntjeningsinformasjon presenteres på en god måte og resultatmålingen vil bli av et høyt nivå:

Rent teoretisk gir virkelig verdi en rentabilitet som tilsvarer avkastningskravet, mens historisk kost kombinert med kontantstrømtilpasset periodisering gir en rentabilitet som tilsvarer avkastningen, dvs. internrenten. Bruk av virkelig verdi i regnskapsføringen passer derfor dårlig dersom målet er å måle avkastningen på investert kapital (akademiker).

For regnskapsbrukeren kan investeringsbeslutningene avvike mellom noterte og unoterte foretak. Flere som anskaffer aksjer i et børsnotert selskap har kortsiktig avkastning som formål ved beslutningen, i motsetning til en unotert aksje der formålet ofte er en langsiktig investering. For investeringer i unoterte foretak er markedene mindre åpne enn for børsnoterte aksjer. Dette fører til at det blir færre «tilfeldige» investorer ettersom foretakene må bekrefte nye eiere. Dette kan medføre at investeringer holdt i unoterte virksomheter har et mer langsiktig perspektiv enn trading på børsen. Her etterspør man en annen type informasjon og man har ikke behov for like hyppig oppdatering av informasjon. Videre kan dette føre til at kontrollformålet er av høyere prioritet for brukerne av regnskapet til unoterte virksomheter. Penman (1991) undersøker at foretaks rentabilitetsutvikling over tid bidrar som indikator på lønnsomhet i et foretak:

Figur 4: Rentabilitet over tid, hentet fra: (Gjesdal & Johnsen, 1999, s. 118)

Figur 4 presenterer at rentabilitet vil utjevnes over tid slik at foretak med høy rentabilitet vil få lavere rentabilitet over tid og foretak med lav rentabilitet vil få høyere rentabilitet over tid. En regnskapsbruker kan altså benytte foretakenes rentabilitet til å predikere fremtidig inntjening. Måling av rentabilitet for å indikere fremtidig inntjening vil kun være relevant ved historisk kost. Virkelig verdi vil ved et slik formål bidra til å skape støy i regnskapet. For regnskapsbrukere som er opptatte av inntjeningsinformasjon og har et langsiktig perspektiv ved en investering eller tilknytning til et foretak, kan virkelig verdi medføre forstyrrelser i regnskapet som reduserer dets relevans. Det har blitt poengtert at langsiktig perspektiv kan føre til at investorer søker å evaluere ledelsen slik at man kan vurdere om det føres en bærekraftig drift av virksomheten. Videre at kontrollformålet kan omfatte mer langsiktige beslutninger og investeringer fremfor en vurdering om man skal kjøpe eller selge akkurat nå:

For disse foretakene er det i hovedsak ledelsesoppfølging finansregnskapet blir brukt til, derfor bør det være mest fokus på å ivareta kontrollformålet (regnskapsprodusent).

Disse argumentene kan også knyttes opp mot graden av resultat kvalitet i regnskapet for eksempel ved talleksempelen i Figur 1. Her kommer det frem at resultat kvaliteten med en internrentebasert avskrivningsplan påvirkes av avkastningskravet til virksomheten. Ved et avkastningskrav som er lavere enn internrenten vil det føre til en positiv residualinntekt, det vil si at driften er lønnsom. Ved innslag av virkelig verdi i regnskapet kan endringer i balanseført verdi fra år til år føre til svingninger i resultatet, og rentabiliteten vil tilsvare avkastningskravet fremfor internrenten slik som ved historisk kost. Dette fører til at det er vanskelig å måle inntjeningen fra driften ved bruk av virkelig verdi og at det kan bli større innslag av midlertidige resultatstørrelser som kan redusere resultatets predikasjonskraft.

Dersom regnskapsbrukerne av finansregnskapet til unoterte virksomheter søker inntjeningsinformasjon kan derfor regnskapet bli vanskelig å navigere i ved innslag av virkelig verdi. Det kan også medføre at det vil gjennomføres flere egne beregninger og vurderinger enn ved historisk kost.

Hovedlinjen fra intervjuene på dette området er at brukergruppene hos regnskap utarbeidet etter IFRS og GRS er ulike, hovedsakelig i form av at brukergruppen hos de unoterte norske foretakene er mindre kompleks, og at det ikke er et like stort informasjonsbehov som hos regnskapsbrukerne hos selskap som bruker IFRS. Det løftes frem at brukergruppen er mindre sammensatt i form av at de opplagte brukerne er banker, kreditorer, eiere og skattemyndighetene. Flere poengterer også at det ikke nødvendigvis må være forskjell på hvem som er ledelse og eiere:

I små og mellomstore norske bedrifter er det ofte overlapping mellom eiere og ledelse (akademiker).

6.3.4 Beslutningsnyttig informasjon

Formålet med finansregnskapet er å gi beslutningsnyttig informasjon. Beslutningene som fattes om unoterte virksomheter kan være mindre komplekse enn for noterte selskap og formen på virksomhetene og beslutningene som fattes kan avvike mellom de to. Ved investering i noterte foretak er informasjon raskere tilgjengelig og investeringer går raskere som følge av at aksjene er umiddelbart tilgjengelige i et aktivt marked. Investering i noterte foretak kan ha kortsiktige formål og kan baseres på tilbud og etterspørsel i markedet. Markedet er mer dynamisk og sensitivt til informasjon og informasjonsflyten er raskere. På dette området ser det ut til at informasjonsbehovet til brukerne av regnskapene til norske SMEs er mindre omfattende og komplekst enn informasjonsbehovet til brukerne av regnskap utarbeidet etter IFRS. Dette som en følge av at det er flere interessenter og et større mangfold i brukergruppene hos selskap som bruker IFRS enn hos norske unoterte foretak. Likevel poengteres i de fleste intervjuer at det er lite informasjon om brukerne av regnskap fra unoterte selskap, muligens på grunn av at det ikke er sett et behov for å utrede dette området:

Det er kanskje fordi det er et begrenset tema og begrenset krets med brukere (interesseorganisasjon for revisorer).

Med hensyn til brukerkretsen til unoterte foretak ser det ut til at denne er begrenset. Det har vært lite teori å finne på dette området, noe som kan underbygge denne påstanden. Som følge av begrenset teori og empiri om brukerkretsen hos øvrige foretak i Norge har respondentenes svar blitt noe begrenset. Dette har ført til at brukergruppene utover eiere, långivere og skatteetaten ikke kan fastslås i denne utredningen. Informasjonsbehovet til brukerne av regnskapene til unoterte foretak kan følgelig være mer komplekst enn hva som fremkommer av denne oppgaven. Det kan heller ikke fastslås at brukergruppene til finansregnskapene utarbeidet av øvrige foretak er like, da det er stor variasjon i størrelse og virksomhet hos foretakene i denne gruppen.

Oppsummering

På bakgrunn av intervju og drøftelse av regnskapets brukere ser det ut til at informasjonsbehovet til brukerne av norske regnskap fra øvrige foretak er mindre komplekst enn informasjonsbehovet til brukerne av regnskap som er utarbeidet etter IFRS. Det ser ut til at interne og eksterne regnskapsbrukere i en viss grad overlapper og at informasjonsbehovet blir mindre omfattende som følge av dette. Det kan være varierende informasjonsbehov i denne gruppen som følge av at gruppen øvrige foretak består av en stor mengde ulike virksomheter som kan ha regnskapsbrukere med ulikt informasjonsbehov. Disse funnene vil være begrenset av at det finnes lite teori og empiri på dette området, men flere av respondentene hevder at dette begrunnes av en begrenset brukergruppe.

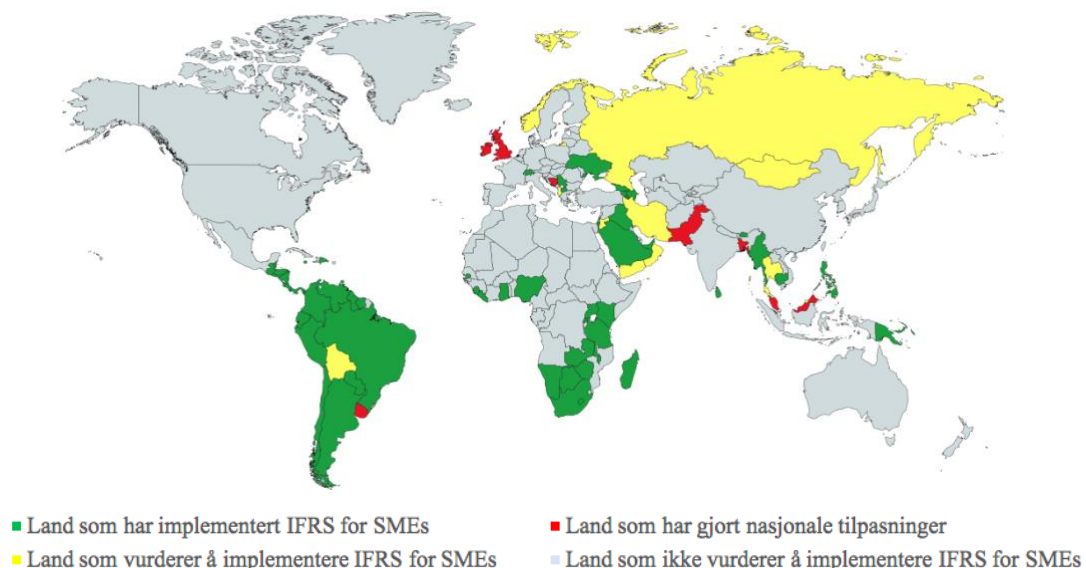
6.4 Internasjonal sammenlignbarhet

I NOU 2015:10 vektlegges internasjonal sammenlignbarhet som et hovedargument for å legge til rette for en norsk regnskapsstandard basert på IFRS for SMEs. Forfatterne har derfor vurdert at en viktig del av analysen er å vurdere tyngden i dette argumentet og relevansen av internasjonal sammenlignbarhet for selskapene som må følge ny standard. Lovutvalgets hovedprioritering nr. 3 er «at lovgivningen skal legge til rette for internasjonalisering av norsk regnskapspraksis. Med det mener utvalget at norsk regnskapsregulering må tilpasses den utvikling av regnskapspraksis som koordineres gjennom arbeidet i IASB» (NOU 2015:10, s. 19). Utvalget argumenterer med at internasjonalt sammenlignbare regnskaper er av betydning for foretak som er eksponert for internasjonal konkurranse eller har samarbeid med utenlandske foretak. En viktig del av å vurdere en slik internasjonal harmonisering bør være

brukerhensynet. Her søker forskerne å vurdere om en endring til et språk som er internasjonalt anerkjent vil være relevant.

6.4.1 Internasjonal utbredelse av IFRS for SMEs

En aktuell faktor i denne vurderingen er hvilke land standarden er implementert i. Dersom internasjonal sammenlignbarhet skal være et relevant argument for implementeringen burde mange land ha implementert standarden og dette burde være land norske selskap handler med. Det finnes en oversikt over hvilke land som har implementert IFRS for SMEs på www.ifrs.org og forfatterne har laget en oversikt (figur 5 nedenfor) over hvilke land som benytter denne.

Figur 5: Oversikt over IFRS for SMEs utbredelse

I denne figuren er alle land som har implementert IFRS for SMEs i sin helhet uten modifikasjoner markert i grønt. I disse landene er standarden tillatt eller pålagt å følge. Vi ser at det er hovedsakelig land i Sør-Amerika og syd i Afrika som har implementert standarden uten modifikasjoner. Land som er markert i rødt er land som har implementert IFRS for SMEs, men gjort nasjonale modifikasjoner. Her er modifikasjonene i ulik grad men reguleringen følger hovedlinjene fra IFRS for SMEs. Land som er markert i gult er land som vurderer å implementere IFRS for SMEs. Land som er markert i grått vurderer ikke å implementere IFRS for SMEs.

Noe av kritikken rettet mot argumentet om internasjonal sammenlignbarhet omhandler at landene som har implementert IFRS for SMEs ikke er land som norske selskaper handler med. Dette kommer tydelig frem i kartet ovenfor, ettersom mange av Norges handelspartnere er markert i grått (f. eks. Tyskland, Sverige, Danmark). Storbritannia er også blant Norges handelspartnere og her er det gjennomført store modifikasjoner. Historisk sett har reguleringen i Storbritannia blitt vurdert ved utarbeidelsen av regnskapsmessige løsninger i Norge og i dette tilfellet har Storbritannia åpnet for løsninger som ikke tillates under IFRS for SMEs. Sverige har regnskapsregulering som i noen grad ligner på IFRS for SMEs. Det ble utarbeidet regulering basert på denne standarden, men her har det blitt gjort så store nasjonale modifikasjoner at IFRS ikke anerkjenner i sin oversikt at Sverige tillater eller krever at små og middels store foretak skal følge IFRS for SMEs.

Funn fra tidligere forskning viser at utviklingsland historisk sett ikke har utviklet egne regnskapsstandarder og at IFRS ofte implementeres grunn av press fra globale aktører. Beslutningen om å innføre IFRS for SMEs i utviklingslandene er i stor grad påvirket av økonomisk vekst, utdanningsnivå, grad av økonomisk åpenhet, kulturelle betraktninger, og eksistensen av kapitalmarkeder. I en tidligere studie ser det ut til at implementering av IFRS for SMEs for enkelte utviklingsland kan medføre at de lettere får tilgang til kapital, at det kan bidra til å gjøre det enklere å «inntreng» internasjonale markeder, og at deres økonomiske situasjon og prestasjon vil forbedres (Bohušová & Blašková, 2012). Bohušová & Blašková (2012) viser at land som allerede har implementert IFRS for SMEs har signifikant lavere BNP per innbygger sammenlignet med land som ikke har implementert standarden. Forskningen knyttet til kvaliteten på den finansielle rapporteringen og velvilje til å implementere standarden viser at det er høyere sannsynlighet for at standarden implementeres i land som har lav kvalitet på rapporteringen fra før. For land som er økonomisk utviklet ser det ut til at kostnaden med å implementere IFRS for SMEs vil overstige nytten med å eventuelt implementere og at det derfor vil være mer nyttig å beholde nasjonal regulering.

Et argument om økt internasjonal sammenlignbarhet synes derfor i denne sammenheng ikke å ha tungtveiende substans. Dersom formålet med internasjonalisering av standard skal være å bli sammenlignbare med land norske selskaper faktisk handler med ser ikke IFRS for SMEs ut til å være mer relevant enn GRS. Et slikt poeng ble fremstilt av flere av intervjuobjektene til denne forskningen:

Sammenlignbarhet forutsetter ikke bare at norske regnskaper blir tilpasset en internasjonal verden, men også at nabolandene våre eller handelspartnerne våre er der. Tyskland for eksempel har fortsatt en veldig sterk kobling til skatteregnskapet sitt, i de nasjonale regnskapsreglene. Det er nok vanskelig å sammenligne selv om vi går over til IFRS for SMEs (revisjonsselskap).

Det blir jo ikke noe mer sammenlignbart, da ingen land vi sammenligner oss med bruker dette regnskapsspråket (revisjonsselskap).

Noen av respondentene poengterer også at regnskap ikke vil bli tilsvarende selv om alle land skulle benytte IFRS for SMEs. Det løftes frem at en har forskjellig selskaps- og skattelovgivning, og at industriene i ulike land er forskjellige:

Selv om man har de samme reglene, er det ikke nødvendigvis slik at man vil få fullstendig sammenlignbarhet (akademiker).

6.4.2 Relevans for regnskapets bruker

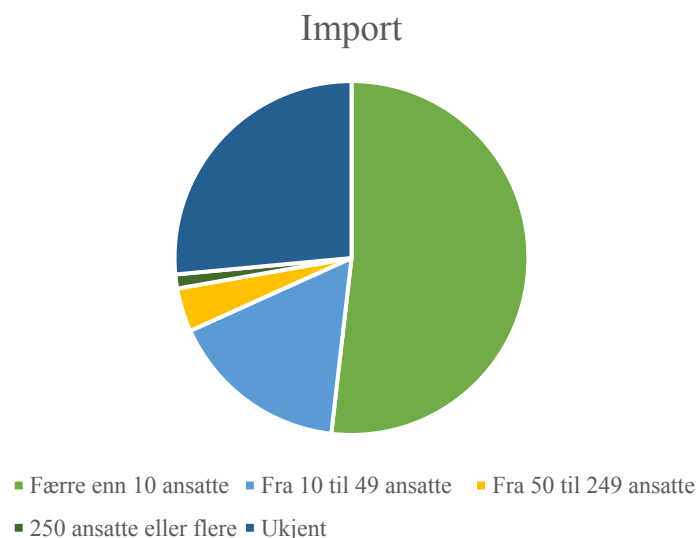
Fokuset i denne oppgaven er om endringen gir økt brukernytte. Det er derfor aktuelt å undersøke hvilken grad internasjonal sammenlignbarhet er av betydning for brukerne av norske regnskap. For å få innblikk i hva ulike aktører mener om internasjonal sammenlignbarhet spurte vi derfor respondentene om dette er relevant for brukerne av norske regnskap.

Med internasjonal sammenlignbarhet mener forfatterne at norske regnskap er enkelt sammenlignbare med internasjonale regnskap og at regnskapene er utarbeidet i større grad basert på like prinsipper og like rammeverk enn det som er tilfellet per dags dato. Dersom en har like vurderingsregler og måleattributter kan dette medføre til at graden av sammenlignbarhet på tvers av landegrensene øker. Her har flere av respondentene argumentert med at internasjonal sammenlignbarhet kan være relevant for selskapene som driver med eksport og internasjonal handel:

Det kan tenkes at et regnskapsspråk på linje med det som er kjent ellers hos de store som kjøper opp gir en større grad av gjenkjennelse og trygghet, så det kan kanskje gi en bedre pris (revisjonsselskap).

De selskapene som vi snakker om her er jo tross alt mindre, og brukere fra andre land er mindre aktuelt enn for store børsnoterte selskap. Men selvfølgelig også i de selskapene kan det skje oppkjøp. Dersom det kommer utenlandske selskaper for å kjøpe opp er det viktig at de kan sette seg inn i virksomheten og da spesielt regnskapet som er en hovedkilde til informasjon (akademiker).

Statistisk sentralbyrå har i en rapport om utenrikshandel etter foretaks karakteristika fra 2015 presentert hvilke karakteristikk som skiller de ulike selskapene i Norge som driver med utenrikshandel. Denne oversikten er relevant da det kan gi en indikasjon på hvor mange selskap det kan være viktig for med internasjonal sammenlignbarhet. Informasjonen om utenrikshandel er hentet fra <https://goo.gl/twk39G> og tilpasset ved bruk av statistikkbanken til Statistisk sentralbyrå som finnes på <https://www.ssb.no/statbank/table/11356/>. Her er tall fra 2015 brukt og kategoriseringen er gjort på bakgrunn av hvor mange foretak som driver med import, basert på antall ansatte i foretaket. En svakhet med denne statistikken er at det er uvisst hvor stor grad av overlapp det er mellom kategoriene, altså om selskap som driver med import også driver med eksport. Her ville også tall på eksport og import av tjenester være like aktuell som tall for utenlandshandel av varer, men slike tall var ikke tilgjengelige.

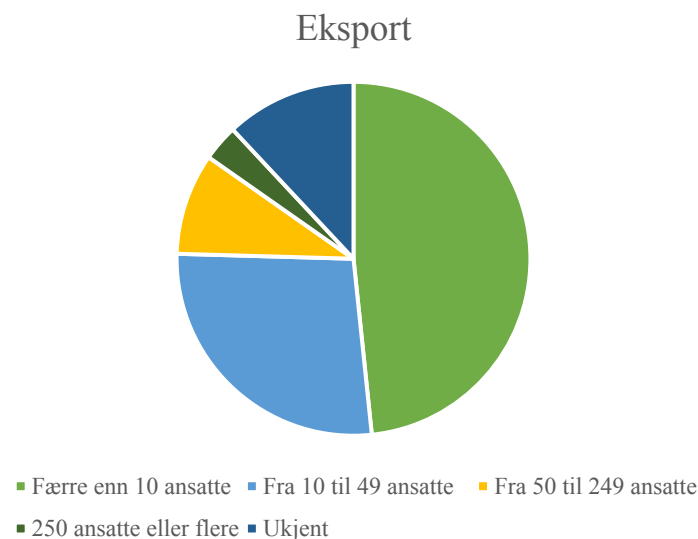

Figur 6: Import av varer i Norge kategorisert etter antall ansatte i foretaket

Ifølge Statistisk sentralbyrå var det 83 582 foretak i Norge i 2015 som drev med import. Det var om lag 550 000 virksomheter i Norge i 2015, noe som indikerer at ca. 15 % av norske foretak drev med import i 2015. For et selskap som importerer varer fra andre land kan

internasjonal sammenlignbarhet av finansregnskapet være viktig. Dette er på grunn av at potensielle leverandører kan bruke foretakets regnskap til å vurdere betalingsevne dersom varer selges på kreditt. Dersom regnskapet er utarbeidet etter et regnskapsspråk som er kjent kan dette være fordelaktig for det norske selskapet som følge av at det kan oppfattes som tryggere for den potensielle leverandøren. Selv om et utenlandsk selskap ikke bruker IFRS for SMEs er dette et anerkjent regnskapsspråk som kan være enklere å forstå enn om regnskapet må forklares etter GRS. Dette løftes frem av en av respondentene:

Det jeg ser her på huset så kan det være av og til at en har ute en tilbudsforespørsel, så får du inn et regnskap fra et annet land, og det kan være vanskelig å lese fordi det er en del forskjellig fra norske regnskap (regnskapsprodusent).

Figur 7: Eksport av varer fra Norge kategorisert etter antall ansatte i foretaket

I 2015 var det 18 576 foretak som drev med eksport av varer, noe som gir en andel på 3,4 % av foretak i Norge. Dette er opplagt ikke en stor andel av norske foretak, men som påpekt i sitatet ovenfor kan det være viktig for disse selskapene med internasjonalt sammenlignbare regnskaper. De utenlandske kundene til et norsk selskap kan være interessert i den økonomiske stillingen til foretaket for å vurdere om det er i stand til å levere det som er ønsket, og da er finansregnskapet en relevant kilde til informasjon.

En annen del av næringslivet i Norge som kan ha nytte av økt grad av internasjonal sammenlignbarhet er foretak som har utenlandske investorer eller eiere. Forfatterne fant ingen

tall på hvor mange foretak dette gjelder. Dersom investorer vurderer ulike potensielle investeringer kan det være fordelaktig for et norsk selskap at finansregnskapet er utarbeidet etter et kjent regnskapsspråk. Dette kan også være tilfellet for et norsk foretak som er utsatt for internasjonal konkurranse. Hvis GRS er et regnskapsspråk som er lite kjent kan dette føre til at et norsk selskap blir mindre attraktivt sammenlignet med om regnskapet var utarbeidet etter et internasjonalt språk som IFRS for SMEs. Ved å benytte et internasjonalt anerkjent regnskapsspråk kan en redusere handelsbarrierer for øvrige foretak i Norge:

Det kan være lettere å få aksept for et IFRS-regnskap hos utenlandske brukere (akademiker).

6.4.3 Interesse for sammenlignbarhet

Selv om internasjonal sammenlignbarhet vil være viktig for regnskapsbrukerne hos selskap som driver med internasjonal handel ser vi av tallene ovenfor at dette ikke er en stor del av norske foretak. Et par av respondentene har argumentert med at det ikke er interessant eller relevant om regnskapene blir mer internasjonalt sammenlignbare ved implementering av ny regulering. Disse mener at sammenlignbarhet og nytten for brukerne ikke bør påvirke hva slags regulering som velges i Norge:

Internasjonalt sammenlignbare regnskaper er ikke veldig viktig. Vi er tidlig ute med å legge oss på IFRS for SMEs, og det er en riktig retning. Det blir mer og mer internasjonalisering etter hvert i flere land. På kort sikt medfører dette en ryddig regnskapsregulering i Norge (akademiker).

På tross av at det er viktig med internasjonal sammenlignbarhet for foretakene som driver med internasjonal handel bør det tas hensyn til at de fleste foretak i Norge ikke driver med utenrikshandel. Selskapene har også muligheten til å velge forenklet IFRS eller IFRS dersom det er avgjørende med et internasjonalt gjenkjennbart regnskapsspråk. I denne sammenheng uttrykker alle respondentene at på en generell basis vil ikke internasjonal sammenlignbarhet være å anse som relevant for brukerne av norske regnskap fra gruppen øvrige foretak:

Internasjonal sammenlignbarhet er sannsynligvis ikke i særlig stor grad relevant for små og mellomstore bedrifter. Ved behov er det dessuten tillat å bruke full eller forenklet IFRS (akademiker).

Jeg tror ikke at internasjonal sammenligning er viktig for brukeren av regnskapet. Jeg tror harmonisering er mer viktig for revisorer og andre. Det er enklere å forholde seg til ett regelverk (akademiker).

Det har også blitt poengtert i intervju at brukerne ikke har så stort behov for internasjonal sammenlignbarhet:

For en del norske selskaper tror jeg ikke det er behov for internasjonal sammenlignbarhet. Fordi de opererer i et helnorsk selskap, har norsk bankforbindelse, man vurderer egentlig bare det lokale miljøet (revisjonsselskap).

Mange middels store norske foretak opererer kun i det lokale miljøet. Her er typiske eksterne brukere selskapets bankforbindelse, og for mange av bankene er ikke internasjonal sammenlignbarhet en interessant karakteristikk ved regnskapet. I slike tilfeller vil regnskapet brukes for å vurdere hvorvidt et foretak har sikker økonomi for å bevilges lån, betjene lån eller beholde lånevilkår. Her er det ikke relevant om regnskapspråket som brukes også brukes i andre land. Dersom en standard basert på IFRS for SMEs implementeres i Norge kan det føre til at banker må endre sine metoder for å vurdere kredittverdighet som følge av at regnskapet blir utarbeidet på bakgrunn av andre prinsipper og regler. Dette kan medføre økte kostnader og økt ressursbruk for å kunne vurdere finansregnskapet på en god måte, i alle fall vil det bli en overgangsfase hvor ressursallokeringen endres for å sette seg inn i et nytt regelverk. I vedlegg 5 til NOU 2015:10 er det utarbeidet en rapport om hvordan eksterne regnskapsbrukere anvender regnskapsinformasjon fra norske unoterte selskap. I denne kom det frem at sammenlignbarhet mellom ulike selskaper er den egenskapen med regnskapet som anses som minst nyttig.

Dersom en standard basert på IFRS for SMEs introduseres i Norge medfører dette økt bruk av virkelig verdi. For enkelte bransjer og foretakstyper kan virkelig verdi gi mer relevant informasjon på noen områder, eksempelvis investeringseiendom hos et eiendomsselskap. For

investeringseiendom kan virkelig verdi gi et rettviseende bilde av foretakenes økonomiske stilling på grunn av at eiendom generelt sett er noe som stiger i verdi, og verdien på porteføljen påvirkes av ledelsens beslutninger om hvilke bygg som skal anskaffes. Som poengtert tidligere vil det mest hensiktsmessige måleattributtet være det som er basert på verdiskapningen til eiendelen. Likevel er det slik at banker gjennomfører egne verdiestimerer eller i det minste etterprøver de som er gjort, slik at bruk av virkelig verdi ikke fullt ut reduserer usikkerhet eller øker relevansen i regnskapet for eksterne brukere (Nordskog & Romseland, 2018).

Flere av intervjuobjektene har løftet frem at ledelsen og eierne er de samme for mange unoterte norske foretak. For et selskap som ikke handler internasjonalt vil ikke internasjonal sammenlignbarhet være aktuelt. Det er ikke et mål å drive med utenrikshandel for mange norske selskaper, og argumentet om internasjonal sammenlignbarhet vil ikke være relevant for brukerne av disse regnskapene. I intervjuene kommer det frem at for mange norske selskaper vil regnskapsbrukerne kun bestå av bank og eiere og i slike situasjoner vil internasjonalt sammenlignbare regnskaper være lite relevant for brukerne:

Det er klart at kreditorer er en viktig brukergruppe når vi snakker om SME-markedet. Jeg mener kreditorer og eierne er de viktigste brukergruppene for disse selskapene (revisjonsselskap).

Internasjonal sammenlignbarhet fordrer at de fleste benytter seg av samme regnskapsspråk. Dersom dette hadde vært tilfellet er det likevel ikke klart at dette ville ført fullt ut til internasjonalt sammenlignbare regnskaper eller medført lik praksis på tvers av landegrensene. Små og middels store foretak i en norsk kontekst vil være ganske mye mindre enn små og middels store foretak i for eksempel Tyskland. Som poengtert i kapittel 4 legger IFRS til grunn at et SME har ca. 50 ansatte. I figur 8 presenteres en oversikt over selskaper i Norge per 30.01.2019 kategorisert etter antall ansatte. Her benyttes tall fra Statistisk sentralbyrå og tall er hentet fra <https://goo.gl/hMYT44> og bearbejdet i statistikkbanken. Denne figuren viser at om lag 98 % av norske foretak har under 50 ansatte. Det kan være at regnskapene til SMEs i enkelte land kan være mer komplekse og at selskapene kan støte på mer utfordrende regnskapsmessige problemstillinger enn hva som kan være tilfellet i Norge. Det er 379 855

foretak i Norge som ikke har ansatte, per 30.01.2019. Dette tilsvarer 65 % av alle norske foretak. Figuren nedenfor presenterer de resterende 35 %, kategorisert etter antall ansatte.

Figur 8: Foretak i Norge med ansatte, kategorisert etter antall

En annen faktor som kan påvirke internasjonal sammenlignbarhet dersom alle land hadde implementert IFRS for SMEs er at det er en del valgadganger i standarden. Videre er det en del momenter som ikke er direkte regulert og selskapene må gå til veiledningshierarkiet i IFRS for SMEs for å finne løsninger. Det finnes forskning som peker mot at land som har implementert IFRS velger løsninger som tilsvarer reguleringen på ulike områder før IFRS ble implementert og at nye land som adopterer regnskapsspråket IFRS vil velge løsninger som tilsvarer det som har vært praksis fra før (Nobes, 2011). Dette ble poengtert i intervjurunden:

Akademisk forskning tilsier at folk vil prøve å gjøre det samme de har gjort før, i et nytt system ... Det er bare latskap, vi gjør som vi har gjort det før. Eller så kan man si at det er konsistens, vi prøver å gi brukerne mest mulig lik mulig informasjon fra år til år (revisjonsselskap).

Noen av respondentene poengterer at på tross av at IFRS for SMEs ikke nødvendigvis fører til internasjonal sammenlignbarhet så vil det lette forklaringsbehovet til selskap som driver med utenrikshandel da IFRS for SMEs er mer internasjonalt anerkjent enn GRS:

IFRS for SMEs gjør det enklere å snakke med utlendinger. Ingen kjenner GRS, men de vet hva IFRS for SMEs er, slik at man kan forklare nasjonale avvik ut fra et kjent

fundament. Skal man forklare ut fra GRS er hele fundamentet ukjent og det vil bli mye vanskeligere (akademiker).

Oppsummering

I dette delkapittel har vi undersøkt hvilken relevans internasjonal sammenlignbarhet har for brukerne av norske regnskap. Det har blitt et større fokus på internasjonal handel som følge av reduserte handelsbarrierer over landegrensar, tettere integrering mellom ulike land som følge av EU/EØS, og den teknologiske utviklingen som gjør at informasjon om utenlandske selskap er mer tilgjengelig enn før. En slik utvikling kan indikere at internasjonal sammenlignbarhet er blitt viktigere for regnskapsbrukerne, og vi har forsøkt å undersøke om dette er tilfellet.

Fra våre funn ser det ut til at internasjonal sammenlignbarhet ikke er så viktig som en kunne forvente. Det kommer frem at det er relevant med internasjonal sammenlignbarhet av regnskapet for de selskapene som driver med internasjonal handel og at det kan være nyttig for utenlandske regnskapsbrukere og selskapene som driver internasjonal handel om regnskapet utarbeides på bakgrunn av et internasjonalt regnskapsspråk. Likevel kan dette lede til internasjonal gjenkjennbarhet og ikke nødvendigvis internasjonal sammenlignbarhet. Videre er det et mindretall av foretak i Norge som driver med utenrikshandel, og foretak som ikke driver med internasjonal forretningsvirksomhet har brukere som ikke opplever dette som en særlig relevant karakteristikk ved regnskapet. Det kan se ut som at internasjonal sammenlignbarhet er mindre relevant for regnskapsbrukerne enn regnskapslovutvalget hevder.

6.5 Brukernytte

Denne oppgaven analyserer en overgang fra GRS til IFRS for SMEs i et brukerperspektiv. Et viktig moment i denne analysen er om en slik endring øker nytten til brukeren. Dette er noe som er løftet frem i flere høringsvar og mange av respondentene har vektlagt dette når det kommer til vurdering av om endringen er fornuftig eller ikke. Det er lenge siden det har skjedd noen vesentlige endringer i norsk regnskapsregulering. Regnskapsloven ble implementert i 1998 og revidert i 2003. Det har skjedd veldig mye på regnskapsområdet de siste 20 årene, særlig internasjonalt. De norske regnskapsstandardene har blitt utarbeidet over tid og de eldste regnskapsstandardene har blitt revidert så langt tilbake som 2006 og en del av

standardene er foreløpige. Derfor er det behov for en oppdatering og opprydning av reguleringen i Norge.

6.5.1 Behov for oppdatering

Det er et stort fokus på å endre dagens regnskapslov og regnskapsstandarder som følge av at det er lenge siden det har blitt gjort store endringer på disse områdene. Regnskapslovutvalget argumenterer i sin utredning NOU 2015:10 at det ikke er hensiktsmessig å gjennomføre endringer i gjeldende lov på grunn av at det er et stort omfang av endringer som foreslås og at innholdet i endringene er ganske kraftige avvik fra dagens lov. Dersom gjeldende lov og standarder skulle endres til å tilpasses hovedlinjene lovutvalget legger seg på ville dette medføre mye og tidkrevende «flikking» på disse. Det finnes henvisninger i de norske regnskapsstandardene til regimer som ikke eksisterer og en opprydning i dette kan kreve mye arbeid. Det har også fulgt av mandatet at rollen NRS har i standardsettingen skulle vurderes og det måtte blitt klargjort hvem som skulle gjøre disse endringene og hvordan dette skulle subsidieres. Flere respondenter peker på dette som en utfordring og løfter frem at det er uklart hvem som eventuelt skal gjøre endringer i dagens standarder:

NRS har ikke fått produsert noe som helst de siste ti år. Vi har jo en rekke regnskapsstandarder som er foreløpige. Det står om masse skatteregler som ikke finnes lengre, og banalt vedlikehold er ikke blitt foretatt. Loven la opp til at det skulle bli statlig finansiering av denne stiftelsen. Det kom et sekretariat og litt sånn, men problemet er jo; Hvem skal gidde å jobbe med dette her? (revisjonsselskap).

Etter vi fikk IFRS for de børsnoterte så har det vært lite, eller i alle fall betydelig mye mindre interesse i fagmiljøet til å delta på utviklingen av norske regnskapsstandarder (regnskapsprodusent).

Nå har mennesker jobbet gratis i 30 år og tiden er inne for å ha et mer rasjonelt grep om dette. Slik det er nå tror jeg det hele stopper opp, rett og slett. Hvis vi ikke legger oss på IFRS for SMEs, så kan vi bare si «good bye» til norsk standardsetting. Det er ikke laget noen standarder siden 2012, de som har drevet med dette venter bare på å få anledning til å lage en standard basert på IFRS for SMEs (akademiker).

Dersom situasjonen i dag ikke blir endret vil reguleringen i Norge etter hvert falle bak de internasjonale standardene, spesielt på de områdene hvor det er lenge siden det ble gjort oppdateringer i Norge. Jo lengre tid som går uten at det skjer noe, desto mer krevende blir det å gjøre nødvendige oppdateringer. Forslaget om å åpne for en standard basert på IFRS for SMEs er en løsning på denne utfordringen. Den foreslåtte standarden vil erstatte over 20 standarder og dette vil drastisk redusere arbeidsmengden for en eventuell opprydding. Mange respondenter poengterer at tiden for standardsetting på dugnadsbasis er over, og det løftes frem at en overgang til intelligent oversettelse av IFRS for SMEs vil lette standardsettingsarbeidet og at det kan redusere den norske ressursbruken på dette:

Vi har gjort dette på dugnadsbasis og den ordningen kan ikke fortsette, og jeg oppfatter ikke at det er noe stor vilje til en offentlig finansiering av dette. Jeg ser ikke annet alternativ enn å hekte seg på noe som faktisk finnes, og som blir vedlikeholdt av andre enn oss (revisjonsselskap).

Det er hensiktsmessig for standardsetter og man får en mye mer effektiv standardsettingsprosess. Det er mye enklere å vedlikeholde, for standardsetter er det absolutt en fordel (akademiker).

6.5.2 Ressursbruk

Det poengteres at Norge er et lite land, og på tross av at vi har mye ressurser som kan brukes på arbeid med regnskapsstandarder så er det ikke nødvendigvis fornuftig ressursbruk. Dette understrekes med at det finnes fullgode internasjonale standarder som oppdateres med jevne mellomrom, og at en kan spare mye norske ressurser ved å benytte seg av disse. NRS analyserte forskjellene mellom GRS og IFRS for SMEs og kom frem til at det ikke er klart at det ene settet med regulering var klart bedre enn det andre. Intervjuobjektene løftet frem dette og det ble poengtert at kostnaden ved å arbeide med egne standarder som ikke er av høyere kvalitet enn IFRS for SMEs ikke opplagt er den beste løsningen:

Vi er et lite land, er det virkelig fornuftig ressursbruk at vi skal ha helt egen regulering på regnskapsområdet? Mitt svar på det er nei, jeg synes ikke det er fornuftig ressursbruk (revisjonsselskap).

Det kan være upraktisk og dyrt å operere med flere regnskapsspråk. Utvikling og vedlikehold av standarder er ressurskrevende (akademiker).

Det er snakk om ryddighet og at vi har en mal å jobbe med i Norge og ikke har en nasjonal regulering som er veldig ressurskrevende. Det er også kostnader i å produsere regnskapsregler (akademiker).

6.5.3 Tosporsløsningen

En annen fordel med overgangen til IFRS for SMEs som ble poengtert i intervjurunden er at man slipper to spor i regnskapsreguleringen. Særlig med hensyn til utdannelse i regnskapsfag opplever akademikere at det er komplisert å undervise i to språk. Det er krevende for mange studenter å forholde seg til to regnskapsspråk som har så mange likheter samtidig som de er veldig ulike. Dette er en oppfatning forfatterne også har opparbeidet seg, og det oppleves at våre medstudenter synes det er komplisert og at mange blander sammen prinsipper og vurderingsregler i de to sporene. Flere av respondentene poengterer at det er krevende å undervise i flere regnskapsspråk og at det er fordelaktig å ha et språk å forholde seg til:

Det er veldig tungvint å ha to regelverk å forholde seg til. Det å skulle undervise i to forskjellige systemer samtidig er krevende for utdanningsinstitusjonene (akademiker).

For de som driver med undervisning i Norge er det en fordel at du bare kan undervise i ett rammeverk i stedet for to (akademiker).

6.5.4 Gjenkjennbarhet

Et annet argument som kom frem i intervjuene er at det vil være viktig med et internasjonalt anerkjent regnskapsspråk for de virksomhetene som driver med utenrikshandel. Flere respondenter poengterte at dette er viktig for selskapene som handler internasjonalt. Selv om det ikke er en betydelig andel av norske foretak som har internasjonale samarbeidspartnere, vil nytten for disse være stor. Her kan nytten ved et internasjonalt anerkjent regnskapsspråk være høy både for foretakene som driver med utenrikshandel og for brukerne av disse regnskapene:

For de som skal bruke regnskap utenfor norske grenser, de som skal rapportere til et eierselskap i et annet land og så videre, så er dette viktig (revisjonsselskap).

Under intervjuene og analysen har det fremkommet flere argumenter som taler for at implementering av IFRS for SMEs i Norge er fornuftig og at standarden medfører flere nyttige endringer og forenklinger. Likevel er denne oppgaven utarbeidet i et brukerperspektiv, og det må kunne godtgjøres at endringen er fordelaktig for regnskapsbrukerne.

6.5.5 Brukernes behov

På tross av at det fremkommer flere argumenter for en ny standard basert på IFRS for SMEs har flere respondenter argumentert mot implementeringen i løpet av intervjuene. Dette er argumenter som særlig har brukerhensynet i fokus, og det løftes frem flere momenter som ikke er vurdert godt nok i utredningen. Et argument som poengteres av flere av respondentene er at en endring som er såpass omfattende og som kan påvirke både regnskapsprodusenter og regnskapsbrukere i stor grad må føre til økt regnskapskvalitet eller økt brukernytte. Når formålet med finansregnskapet er å gi beslutningsnyttig informasjon til regnskapets brukere bør det vektlegges at en endring skal medføre en positiv forskjell på nytten, og sluttresultatet bør bli noe som er «bedre» enn det vi har i dag:

Hvis det fungerer godt nok i dag og hvis du skal få en positiv effekt på brukernytten så måtte det være at det faktisk fungerer enda bedre, at det er enda lettere å fatte beslutninger om man skal investere eller ikke. Altså at usikkerheten som brukere opplever blir enda mer og raskere redusert ved at vi bruker IFRS for SMEs-baserte regnskap kontra god regnskapsskikk. Det er ingen forskning eller ingen rapporter som underbygger en slik forståelse (revisjonsselskap).

Når man går fra en lov til en annen bør man gå til noe bedre. Vi er i den situasjonen at det ikke er klare bevis på at IFRS for SMEs er bedre enn den norske regnskapsloven og GRS. Det er altså foreslått å gå fra GRS som fungerer bra til noe som ikke er bevist til å fungere bedre (akademiker).

Et annet moment som løftes frem av flere av intervjuobjektene er at den foreslåtte endringen ikke er begrunnet i et brukerbehov. Respondentene er ikke kjent med at noen

regnskapsbrukere har etterspurt en overgang til IFRS for SMEs. I høringsrunden til NOU 2015:10 er det særdeles få brukere eller brukergrupper som engasjerer seg og forskerne har funnet lite som indikerer at en slik endring er etterspurt av brukermassen i Norge. Noen respondenter poengterer at det ikke er rapportert et stort behov for endring av brukerne eller at det er løftet frem at dagens GRS ikke fungerer:

Det er ingen av brukerne som har varslet om at GRS ikke er godt nok for deres formål. Det er ingen som har rapportert at GRS ikke fungerer når bankene skal fatte beslutning om at de skal gi lån, om investorer skal fatte beslutninger om de skal investere i et selskap, og så videre. Finansanalytikerforeningen har heller ikke rapportert om at GRS ikke fungerer, dette er jo en representant for de profesjonelle brukerne (revisjonsselskap).

Hvis ikke brukerne mener det er behov for endringer så skal vi ikke pålegge næringslivet å gjøre endringer. Vi skal ikke bruke masse ressurser på å gjøre endringer uten at vi er sikker på at det er et behov, og/eller at det gir markant bedre regnskaper, sånn at brukernytten faktisk øker (revisjonsselskap).

Det at det ikke finnes indikasjoner på at det er et behov for en ny regulering eller en ny standard, verken hos virksomhetene eller brukerne kan fremstå som en grunn til at mange er mot forslaget om en ny regnskapsstandard basert på IFRS for SMEs:

Det virker som om dagens regnskapslov har fungert tilfredsstillende for små og mellomstore virksomheter, og det har ikke vært noe "folkekrav" om lovendring. Dessuten er det fullt mulig innenfor dagens regelverk å utarbeide regnskap basert på IFRS for virksomheter som ønsker det (akademiker).

Likevel er det slik at majoriteten av mennesker ikke ønsker endringer og at de fleste ønsker å forholde seg til kjent praksis. Menneskets psykologi er slik at en kan anse de første personene som ønsker endringer som sosiale avvik (Sheth, 1981) og generelt sett er det slik at all endring vil medføre motstand (Jacobsen D. I., 1998). Dette kan indikere at de som motsetter seg endringen uten faglige begrunnelser ikke nødvendigvis bidrar med et fornuftig perspektiv i denne diskusjonen.

6.5.6 Sammenlignbarhet på tvers av landegrenser

Det er underforstått av NOU 2015:10 og forslaget om å åpne for IFRS for SMEs at implementering av denne standarden vil føre til økt grad av internasjonal sammenlignbarhet. Denne forståelsen er imidlertid ikke opplagt og dette poengteres av de fleste respondentene. I dag er det få av Norges handelspartnere som benytter seg av IFRS for SMEs og en del av landene som har adoptert denne standarden har gjort nasjonale tilpasninger, dette vises nedenfor i tabell 5. Noen løfter frem at GRS gir like sammenlignbare regnskap som IFRS for SMEs og majoriteten av respondentene løfter frem i intervjuene at det ikke er gitt at implementeringen av IFRS for SMEs i Norge vil lede til mer internasjonalt sammenlignbare regnskaper:

De har jo lagt internasjonal sammenlignbarhet som et premiss. Det å tro at IFRS for SMEs er løsningen for å få økt internasjonal sammenlignbarhet er en misforståelse (revisjonsselskap).

Det som er rart med NOUen er at innledningsvis er hovedargumentet for å ta i bruk IFRS for SMEs at man får økt sammenlignbarhet, men gjennom NOUen vektlegges forenklinger og valgmuligheter som vil redusere sammenlignbarhet (akademiker).

Det argumenteres fra flere hold at dersom standarden faktisk skal øke graden av internasjonal sammenlignbarhet må standarden anvendes i de landene vi ønsker å sammenligne oss med. I tillegg er det nødvendig at det ikke foretas store nasjonale tilpasninger. I tabellen under presenteres en oversikt over hvor mange land som har tatt i bruk standarden uten modifikasjoner og hvilke land som har tatt i bruk standarden men med ulike nasjonale tilpasninger.

	Antall jurisdiksjoner	Hvilke jurisdiksjoner
Ingen modifiseringer i standarden IFRS for SMEs	78	Alle bortsett fra de som er listet opp under
Har gjort noen signifikante modifikasjoner ved adopsjon av standarden IFRS for SMEs, inkludert det å legge til alternativer som er tillatt under IFRS som ikke er tillatt i IFRS for SMEs	2	Irland og Storbritannia
Adopterte ikke <i>kapittel 31 Hyperinflasjon</i> for SMEs fordi hyperinflasjon ikke er et nasjonalt problem	1	Bangladesh
Pålegger ikke kontantstrømoppstilling eller endring i egenkapital i separate finansregnskap utarbeidet etter IFRS for SMEs	1	Bosnia og Herzegovina
Modifiserte kravene om rapportering av utviklingsaktiviteter på eiendom	1	Malaysia
Tillatt med kapitalisering av lånekostnader	2	Pakistan og Uruguay
Totalt antall jurisdiksjoner hvor IFRS for SMEs enten er tillatt eller pålagt	85	

Tabell 5: Modifiseringer i IFRS for SMEs hos nasjoner som har adoptert standarden.

Hentet fra: (IFRS Foundation, 2017)

Vi kan se av tabellen ovenfor at de landene Norge er mest sammenlignbare med har gjort signifikante modifikasjoner for å tilpasse nasjonal praksis. Når vi ser på hvilke land som har implementert IFRS for SMEs, og hvilke som har gjort store tilpasninger, er det derfor ikke opplagt at implementering av denne standarden i Norge vil føre til økt grad av internasjonal sammenlignbarhet.

6.5.7 Dynamikk i reguleringen

Flere av respondentene kommenterte at det er viktig med dynamikk i lovgivningen og at det ikke nødvendigvis blir mer dynamisk med IFRS for SMEs. Mange argumenterer for at det kan bli vel så dynamisk med å åpne opp GRS, herunder regnskapslovens § 5-8. Ved å åpne dagens § 5-8 for mer bruk av virkelig verdi kan de som mener at virkelig verdi gir mer relevant informasjon benytte seg av det. Dagens teknologiske utvikling medfører behov for et dynamisk regelverk som kan løse regnskapsmessige problemstillinger som ikke er direkte regulert. Ved å anvende de grunnleggende prinsippene vil man alltid finne en løsning på en regnskapsmessig problemstilling, men de alminnelige prinsippene gir ikke konkrete løsninger på uregulerte regnskapsmessige problemstillinger. Dersom regnskapsprodusentene benytter ulike kilder for å finne regnskapsmessige løsninger kan det føre til at det blir større avvik mellom løsninger på samme problemstillinger:

Disse tre grunnleggende prinsippene (om transaksjoner, opptjening og sammenstilling) er enkle å forstå for brukere av regnskapet og gir god veiledning for regnskapsprodusentene. Fjerningen henger naturligvis sammen med balanseorienteringen i IFRS, men definisjonene av eiendeler og gjeld er uklare og lite operasjonelle (akademiker).

Det var akkurat det noen forsøkte å skissere i 2003, et system med litt mer fleksibilitet i regnskapslovgivningen. Det forelå den gang et forslag om å gjøre de grunnleggende regnskapsprinsippene litt mer åpne og samtidig ha flere alternativer blant vurderingsreglene (akademiker).

Et annet moment som poengteres av flere av respondentene er at det er et tidsgap mellom regulering i IFRS og IFRS for SMEs. Hvert tredje år skal det vurderes om det skal inkluderes nye IFRS-standarder i IFRS for SMEs. Det kan gå lang tid før reguleringen for SMEs er oppdatert til det som er gjeldende IFRS-standarder på ulike områder. Dersom en norsk standard skal baseres på denne standarden vil forskyvningen mellom tidspunktet en ny IFRS-standard kommer og tidspunktet dette implementeres i norsk standard være stor. Dette kan medføre at sammenlignbarheten blir redusert og det kan svekke nasjonal sammenlignbarhet når noterte virksomheter bruker IFRS og øvrige foretak bruker norsk standard basert på IFRS for SMEs. I GRS er det løsninger som finnes i IFRS, men som ikke er innarbeidet i IFRS for SMEs. Dette medfører at en må gå tilbake til gamle regnskapsmessige løsninger på enkelte områder dersom man skal bruke en norsk standard basert på IFRS for SMEs:

Ved å ta i bruk IFRS for SMEs i dag ville vi faktisk måtte endre på områder som virksomhetssammenslutning eller oppkjøp. Der har vi i dag under GRS tatt inn en del av de endringene i IFRS 3 da den ble oppdatert. De endringene er ikke implementert i IFRS for SMEs, så det betyr at vi må gå fra å ha en GRS-standard som har i seg disse endringene i IFRS 3, til en standard som er fra før de endringene kom, altså at vi må reversere en del av de endringene som vi allerede har implementert i GRS (revisjonsselskap).

Det skjer jo masse internasjonalt og det tar jo litt tid før eventuelle IFRS endringer blir reflektert i IFRS for SMEs (interesseorganisasjon for revisorer).

På mange måter representerer lovforslaget et tilbakeskritt. For eksempel inneholder lovforslaget et periodiseringsprinsipp som ikke er noe annet enn et forbud mot kontantbokføring (akademiker).

Veiledningshierarkiet i IFRS for SMEs som benyttes ved uregulerte regnskapsmessige problemstillinger kan fremstå som uklart. Veiledningshierarkiene i IFRS og IFRS for SMEs er delvis forskjellige og en uerfaren regnskapsprodusent kan da bli usikker på hvilke nivå i hvilket hierarki som vil gi den beste regnskapsmessige løsningen. IFRS for SMEs skal være et «stand alone»-dokument, men det er mange områder som ikke er regulert eller ikke regulert i like mye detalj som i IFRS. Veiledningene til de ulike standardene er mer omfattende i IFRS. På uregulerte områder poengterer intervjuobjektene at man enten vil søke løsninger i IFRS eller at man benytter kjente regnskapsmessige løsninger etter GRS slik reguleringen er i dag:

IFRS for SMEs endres ikke selv om IFRS endres, det oppdateres hvert tredje år og de kopierer vanlige IFRS-løsninger med noen få unntak, samtidig som de sier at IFRS sin veiledning ikke gjelder. Dette gjelder beslutnings- og fortolkningsorganet, eller basis for conclusions, og alt som ligger bak av rettskilder og formuleringer. Formuleringen i SME-standardene kan være helt lik, men da skal du kun forholde deg til det som står i standarden. Men i praksis må man jo fortolke, hvordan fortolker du uten å gå til hovedkilden? (revisjonsselskap).

Jeg tror nok at kanskje det bare er de store regnskaps og revisjonsmiljøene som har kapasitet og kompetanse til å bruke IFRS og IFRS veiledning som en naturlig kilde for å forstå regelverket. Jeg tror at i praksis så vil mange bruke GRS som utgangspunkt for å løse en problemstilling under IFRS for SMEs. Jeg tror at dette betyr at man potensielt kan få større forskjeller på hvordan en problemstilling løses fordi man går til ulike kilder (revisjonsselskap).

Flere av momentene som er drøftet kan påvirke regnskapets brukere og kan ha effekt på brukernytten. Hvis det oppstår regnskapsmessige problemstillinger som ikke er direkte regulert i den nye standarden må regnskapsprodusentene benytte seg av veiledningshierarkiet i standarden og dette kan føre til at det benyttes forskjellige løsninger på samme problemstilling. Regnskapsbrukerne må sette seg inn i vurderingene selskapet har tatt dersom

det er gjort regnskapsmessige vurderinger på områder som ikke er direkte regulert. Ved å sammenligne med dagens regulering kan regnskapsbrukerne lettere forstå vurderingene som er tatt da GRP gir konkrete løsninger.

6.5.8 Kostnad versus nytte

Et viktig moment som kommenteres av majoriteten av respondentene er at utredningen har en mangelfull kost/nytte-vurdering. Det er nevnt i utredningen at det er mest hensiktsmessig å utarbeide en ny lov fremfor å gjøre tilpasninger i gjeldende lov og det er lagt frem at IFRS for SMEs er den riktige veien å gå når det kommer til regnskapsstandarder for øvrige foretak. Begge disse forslagene inkluderer endringer som kan medføre en overgangsfase med økt opplærings- og tilpasningsbehov både hos regnskapsprodusenter og hos regnskapsbrukere. Det poengteres i størsteparten av intervjuene at det mangler en analyse av kostnader ved og nytten av implementeringen. Videre argumenteres det med at implementeringen vil påføre det norske næringslivet kostnader og at det vil bli en overgangsfase med midlertidige effekter. De fleste respondentene stiller seg tvilende til at nytten ved denne implementeringen vil overstige kostnadene den medfører og mange poengterer at de er skeptiske til at standarden kan introduseres i Norge uten at en kost/nytte-analyse blir gjennomført:

Den formelle offisielle begrunnelsen for hvorfor de utsatte var vel at det ikke var god nok kost/nytte-vurdering. Departementet mente det ikke var gjort en god nok vurdering av kost/nytte med å endre (akademiker).

Både mindre regnskapsprodusenter og i alle fall selskapene og veldig mange revisorer kan lite eller ingenting IFRS. Hvis du skal gjøre dette ordentlig så er det et betydelig opplæringsbehov som og kommer inn i kostdelen i den kost-nyttevurderingen. (regnskapsprodusent).

Tidligere forskning viser at mange mindre selskap har manglende ekspertise på regnskap og må søke profesjonell assistanse ved en innføring av IFRS for SMEs. Selv om disse kostnadene har en midlertidig effekt er standarden tiltenkt å revideres hvert tredje år og ved en eventuell omfattende endring, kan nye kostnader påløpe til opplæring (Bohušová, 2011). Dette kan indikere at det vil bli både en overgangseffekt ved implementeringen av IFRS for SMEs og permanente kostnader ved nye implementeringseffekter når standarden oppdateres.

Oppsummering

IFRS for SMEs vil medføre mange endringer for de unoterte selskapene i Norge og dette vil påvirke brukerne av disse regnskapene. Hovedfunn i arbeidet med denne oppgaven er at det er mange effekter av en implementering og det er mye som taler for og mot at implementering av IFRS for SMEs i Norge er hensiktsmessig. Vi finner mange argumenter som taler for at implementeringen er positiv, men mange av disse gir ikke nødvendigvis en økt brukernytte. Derimot fremkommer det mange momenter som taler mot at det er fornuftig med implementering av denne standarden med hensyn til brukernytte. Det er mange foretak og brukere som blir påvirket av denne endringen. Flere høringssvar poengterer at en slik drastisk endring bør baseres i brukerbehov og brukernytte. På bakgrunn av funn i denne oppgaven synes det ikke at de foreslåtte endringene vil gi økt brukernytte sammenlignet med nåværende lov.

6.6 Avslutning

I dette kapittel har vi presentert og diskutert funn i forbindelse med oppgavens forskningsspørsmål. Funn fra intervjuene er drøftet og supplert med talleksempel der hvor det er relevant og alle forskningsspørsmål er oppsummert. På tross av begrenset teori på området ser det ut til at det er forskjell mellom informasjonsbehovet til brukerne av norske SME-regnskap og av regnskapene som er utarbeidet etter IFRS. Relevansen av internasjonal sammenlignbarhet ser ut til å bli påvirket av om selskapene driver med utenrikshandel eller ikke, men det fremstår som lite relevant for den totale brukermassen av finansregnskapene til norske SMEs. Med hensyn til brukernytte fremstår det som at gjeldende regulering gir et tilfredsstillende nivå av brukernytte, og at dette ikke opplagt vil forbedres ved implementering av ny regulering. Funnene vil bringes frem i konklusjon som presenteres i kapittel 8.

7 IFRS for SMEs som norsk regnskapsstandard

Denne oppgavens hovedproblemstilling er om IFRS for SMEs gir økt regnskapskvalitet og informasjonsverdi for regnskapets brukere sammenlignet med GRS. En overgang fra dagens GRS med GRP til IFRS for SMEs vil medføre en del endringer i hvordan regnskapene blir produsert. Dette kan påvirke resultatet og balansen til selskapene som i dag utarbeider regnskapet etter GRS, noe som igjen kan påvirke regnskapets brukere og ha innvirkning på hvordan regnskapet blir brukt og forstått. SMEs har en viktig posisjon i den norske økonomien spesielt når det kommer til sysselsetting av arbeidskraft. De små og mellomstore selskapene utgjør mer enn 99 % av alle bedrifter i Norge og 47 % prosent av de ansatte i privat sektor. SMEs i Norge står for en verdiskapning på 700 milliarder og utgjør nesten halvparten av den totale verdiskapningen i løpet av ett år (NHO, 2018). Sammenligner man med internasjonale markeder er aktiviteten til SMEs begrenset i forhold til store selskapers aktivitet. Dette kan være på grunn av ulik nasjonal rapportering og skattesystemer (Bohušová & Blašková, 2012).

I dette kapittel vil vi presentere de største endringene som kan følge med ny standard og drøfte dette opp mot begrepene regnskapskvalitet og informasjonsverdi. De vesentlige endringene vil vurderes med hensyn til regnskapskvalitet og informasjonsverdi for å vurdere om dette gir økt nytte til regnskapsbrukeren eller ikke. Avslutningsvis vil vi oppsummere endringene for å vurdere om de vesentlige forskjellene totalt sett vil gi økt regnskapskvalitet og informasjonsverdi. Drøftelsen av endringene leder mot oppgavens konklusjon.

7.1 Begreper og prinsipper

Forslaget om å fjerne GRP og erstatte disse med ti alminnelige prinsipper medfører en endring som vil påvirke alle som utarbeider regnskap etter norsk regulering. Lovutvalgets argument for denne endringen er at GRP strider mot balansedefinisjonene som blir introdusert med IFRS for SMEs og at de derfor må fjernes. GRP ble introdusert med regnskapsloven av 1998 og gir konkrete løsninger på ulike regnskapsmessige problemstillinger. Særlig transaksjonsprinsippet, sammenstillingsprinsippet, og opptjeningsprinsippet har dannet grunnlag for mye av regnskapsføringen i Norge de siste 20 årene. De alminnelige prinsippene derimot, er uklare når det kommer til konkrete løsninger på ulike problemstillinger. Disse prinsippene er ment som en ytterramme for reguleringen og setter begrensninger til hva som

er tillatt. De ti alminnelige prinsippene vil være gjeldende for alle foretak som utarbeider regnskapet etter norsk regulering, og vil beskrives og drøftes opp mot GRP i neste delkapittel.

Etter periodiseringsprinsippet skal beløp som innregnes i resultatregnskap og balanse være periodisert såfremt det ikke er motstridende balansedefinisjonene. Innregning og måling skal foretas i samsvar med forsiktighetsprinsippet. Hva forsiktighet innebærer er ikke beskrevet ytterligere i lovforslaget. Kongruensprinsippet bestemmer at inngående balanse for hvert regnskapsår skal tilsvare utgående balanse for foregående regnskapsår. Virkning av endring av regnskapsprinsipp og korrigerende av feil i tidligere årsregnskap skal innregnes direkte mot egenkapitalen, med mindre noe annet følger av regnskapsstandard. Etter prinsippet om fortsatt drift skal årsregnskapet utarbeides under forutsetning om fortsatt drift såfremt oppløsning ikke er besluttet. Dersom oppløsning er besluttet skal eiendeler og forpliktelser vurderes til realisasjonsverdi på oppløsningstidspunktet. Prinsippet om enkeltvurdering bestemmer at eiendeler og forpliktelser skal innregnes og måles særskilt. Etter prinsippet om bruttopresentasjon skal eiendeler og forpliktelser, inntekter og kostnader presenteres brutto, med mindre annet følger av regnskapsstandard.

Årsregnskapet skal utarbeides etter ensartede regnskapsprinsipper som skal anvendes konsistent over tid. Regnskapet skal gi et rettviseende bilde av eiendeler og forpliktelser, finansiell stilling og resultat. Hvis anvendelsen av en bestemmelse i kapittel tre til syv i særlige unntakstilfeller er uforenlig med plikten etter første ledd, skal bestemmelsen fravikes for å gi et rettviseende bilde. Rettviseende bilde er et brukerorientert begrep, og medfører at sluttproduktet som generelle regnskapsregler fører frem skal gi et realistisk uttrykk av virksomhetens økonomiske stilling (Finansdepartementet, 2004). Vesentlighetsprinsippet sier at bestemmelsene i kapittel tre til syv kan fravikes dersom virkningen av fravikelsen er uvesentlig. Graden av vesentlighet er ikke beskrevet ytterligere. Prinsippet om substans foran form bestemmer at en ved innregning, måling og presentasjon av poster i årsregnskapet skal ta tilbørlig hensyn til det reelle innholdet i en transaksjon eller disposisjon.

7.1.1 GRP vs. alminnelige prinsipper

De alminnelige prinsippene er utarbeidet av et tungt og anerkjent internasjonalt regnskapsorgan som har gjort vurderinger som ledet til at disse anses som hensiktsmessige. Ved første øyekast kan det se ut til at det er mange likhetstrekk mellom GRP og de

alminnelige prinsippene og dette kan indikere at endringen kan oppfattes som lite drastisk. Det kan se ut til at de alminnelige prinsippene introduseres for å gi økt grad av internasjonal harmonisering ved å presentere disse i en ny form. I praksis er det derimot mulig å komme frem til noen like regnskapsmessige løsninger som etter GRP. Tabellen nedenfor presenterer GRP og alminnelige prinsipper og her kan man se at begrepsbruken overlapper.

GRP	Alminnelige prinsipper
Transaksjonsprinsippet	Periodiseringsprinsippet
Opptjeningsprinsippet	Forsiktighetsprinsippet
Sammenstillingsprinsippet	Kongruensprinsippet
Forsiktighetsprinsippet	Fortsatt drift
Sikring	Enkeltvurdering
Beste estimat	Bruttopresentasjon
Kongruensprinsippet	Ensartet og konsistent prinsippanvendelse
Ensartet og konsistent prinsippanvendelse	Rettvisende bilde
Fortsatt drift	Vesentlighetsprinsippet
GRS	Substans foran form

Tabell 6: GRP og alminnelige prinsipper

Gjenkjennbare prinsipper

På tross av at de alminnelige prinsippene presenteres som noe nytt kan man finne likheter mellom prinsippene. Forsiktighetsprinsippet, prinsippet om fortsatt drift, prinsippet om ensartet og konsistent prinsippanvendelse og kongruensprinsippet er prinsipper etter begge rammeverkene, men substansen i de alminnelige prinsippene kan være svakere enn i GRP. Innholdet i de alminnelige prinsippene om ensartet og konsistent prinsippanvendelse og kongruensprinsippet vil være de samme som etter GRS. På tross av at forsiktighetsprinsippet videreføres vil det introduseres en ny forståelse av hva forsiktighet innebærer. I lovforslaget er det presisert at innregning og måling skal foretas i samsvar med forsiktighetsprinsippet, men det er ikke utdypet hva dette betyr. En må i standard for å finne beskrivelse av forsiktighet. I IFRS for SMEs forklares forsiktighet som å utøve en viss varsomhet ved estimering av usikre størrelser, men at forsiktighet ikke rettfærdiggjør skjevheter i regnskapet. Det alminnelige prinsippet om forsiktighet er diffust sammenlignet med GRP og gir ingen konkret veiledning eller regnskapsmessig løsning for avsetninger slik at det blir et større regnskapsmessig spillerom.

Det alminnelige prinsippet om fortsatt drift bestemmer at regnskapet utarbeides under denne forutsetningen såfremt det ikke er besluttet at selskapet skal oppløses. For regnskapsprodusentene kan dette oppfattes som en forenkling ettersom det ikke er behov for å ta stilling til sannsynligheten av fortsatt drift. Likevel kan det medføre en usikkerhet i regnskapet nettopp på grunn av at regnskapsprodusenten ikke må ta stilling til dette. For brukerne kan regnskapet oppfattes som mindre pålitelig med et slikt prinsipp, på grunn av at det mindre grad av sikkerhet for at foretaket ikke går ad undas.

«Nye» prinsipper

I lovforslaget introduseres en del alminnelige prinsipper som ikke har vært GRP. Prinsippet om periodisering kan ved første øyekast fremstå som nytt, men innholdet i dette prinsippet er egentlig en kombinasjon av de grunnleggende prinsippene om opptjening og sammenstilling hvor bestemmelsen om resultatføring er fjernet. Deler av substansen fra opptjenings- og sammenstillingsprinsippet videreføres i periodiseringsprinsippet. Periodiseringsprinsippet presiserer bare at beløp i resultat og balanse skal være periodisert, og dette vil ikke gi noen løsninger på eventuelle regnskapsmessige problemstillinger. Dersom periodiseringer gjøres feil som følge av mindre konkret regulering vil dette slå ut i resultatet. Videre kan dette svekke både resultat kvaliteten og informasjonsverdien i regnskapet siden periodiseringer påvirker regnskapsmessig resultat.

Prinsippet om substans foran form sier at en skal ta tilbørlig hensyn til det reelle innholdet i en transaksjon ved regnskapsførsel. Dette er et nytt prinsipp med en balanseorientert definisjon, men det er også gjeldende under GRS. Det er underliggende transaksjonsprinsippet at en skal ta hensyn til det økonomiske innholdet i en disposisjon. Det har ikke vært et prinsipp at regnskapet skal gi et rettviseende bilde av eiendeler og forpliktelser, finansiell stilling og resultat. Likevel er det ikke slik at det alminnelige prinsippet om rettviseende bilde tilfører noe nytt til regnskapsreguleringen. I gjeldende lov reguleres i kapittel tre at årsregnskapet skal gi et rettviseende bilde, slik at norske foretak allerede forholder seg til dette uten at det har vært et prinsipp. Det at regnskapet skal gi et rettviseende bilde av økonomiske realiteter er isolert sett en fornuftig egenskap, men å ha rettviseende som et prinsipp vil ikke veilede regnskapsprodusentene dersom de står ovenfor uregulerte problemstillinger.

Det finnes ikke et prinsipp om bruttopresentasjon i dagens regulering, men bruttopresentasjon er hovedregel også i dag. Vesentlighetsprinsippet bestemmer at en kan fravike enkelte bestemmelser i regnskapsloven dersom dette medfører en uvesentlig fravikelse uten at dette er presisert ytterligere. Regnskapsprodusentene kan vurdere om deler av reguleringen ikke passer for deres foretak og fravike dette dersom det ikke vil medføre vesentlig endring. Vesentlighetsprinsippet medfører ikke noe nytt i reguleringsøyemed. Det følger av forarbeidene til gjeldende regnskapslov at vesentlighetsprinsippet gjelder ved utarbeidelse av årsregnskapet og introduksjon av dette prinsippet følger kun av lojalitet mot regnskapsdirektivet.

I gjeldende lov finnes ingen prinsipp om enkeltvurdering, men eiendeler og forpliktelser innregnes og måles særskilt også etter dagens regulering. Det følger ingen presis anvisning av hvordan regnskapsprodusentene skal forstå dette prinsippet og løsningen er at regnskapsprodusentene må i standard for å finne forståelse av hva enkeltvurderingskravene er. En slik tilnærming medfører at prinsippet ikke er anvendbart til å løse regnskapsmessige problemstillinger. Dette prinsippet foreslås implementert for å være lojale mot direktivet, men dette medfører at det blir lite regulerende innhold i loven.

Prinsipper som ikke videreføres

De grunnleggende prinsippene om sikring og beste estimat vil forsvinne ved implementeringen av de foreslåtte endringene. Prinsippet om sikring vil erstattes med omfattende regulering og krav til foretakene som har sikring, noe som vil bli drøftet senere i dette kapittel. Ved fjerning av prinsippet om beste estimat kan det finnes noen eksempler på lignende regulering i IFRS for SMEs. Eksempelvis i kapittel 17 bestemmes at avskrivninger skal beregnes etter en rekke kriterier og disse kan i noen grad samsvare med at beste estimat skal legges til grunn. Likevel blir ikke prinsippet fullt ut erstattet og reguleringen mister kravet om at beste estimat skal legges til grunn alle steder i regnskapet der hvor det foreligger usikkerhet.

En konsekvens dette kan medføre er at prinsippet om forsiktighet blir lagt til grunn i for stor grad. For regnskapsprodusenter som ikke er kyndige på IFRS kan det være naturlig å bokstavfortolke reguleringen, og ved fjerningen av beste estimat kan produsentene søke til andre prinsipper for å finne regulering som omhandler usikre størrelser. Ved større grad av

forsiktig oppførsel kan opportuniste oppstå som følge av usikkerhet og informasjonsasymmetri mellom ledelse og interessenter. Forsiktighet kan påvirke effektiviteten til det finansielle rapporteringssystemet og ledelsen manipulerer dette for å forbedre sin egen velstand i forhold til kapitaltilbydere og andre. Ledelsens manipulering kan påvirke kompensasjonsplaner og aksjepriser og forsiktighet kan utnyttes for å påvirke disse til egen fordel (Beaver, 1998).

God Regnskapsskikk

Fjerning av henvisningen til GRS medfører at norske foretak ikke lenger behøver å forholde seg til hva som anses som god skikk. Prinsippet om god regnskapsskikk har historisk sett stått veldig sterkt i Norge, og har bidratt til å utlede regnskapsmessige løsninger som over tid blir ansett som beste praksis. GRS har vært et prinsipp som regnskapsprodusentene kan se til for veiledning og løsninger og det vil ikke følge et nytt prinsipp eller nye veiledninger som vil erstatte denne skikken. GRS foreslås erstattet med rettslig bindende standarder, hvor de endelige standardene skal få rettslig status tilsvarende forskrift. Når denne skikken fjernes uten at det er utarbeidet en god erstatning kan veiledningen for regnskapsprodusentene bli mangelfull. GRS bygges opp av GRP, normer og anerkjent regnskapspraksis, og utfyller regnskapsloven på områder som ikke er direkte regulert. Dersom man fjerner GRP og GRS og erstatter dette med prinsipper som ikke gir konkrete løsninger for uregulerte områder kan utarbeidelsen og forståelsen av regnskapet bli krevende.

Prinsippenes funksjon

En stor forskjell mellom GRP og alminnelige prinsipper er at dagens GRP er ment å fungere som basis for utledning av regnskapsmessige løsninger, mens de alminnelige prinsippene kun er ment som en ytterramme for lovlig regnskapspraksis. Dette medfører at regnskapsprodusentene må se til andre kilder for å finne veiledning der hvor de har hatt mulighet til å benytte seg av GRP som veiledning etter dagens regulering. De alminnelige prinsippene er kortfattet og gir lite eller ingen veiledning til regnskapsprodusenten. Dette kan medføre at produsentene må bruke mer tid for å komme frem til løsninger på uregulerte områder og at det blir mer tidkrevende for regnskapets brukere å finne ut hvilke løsninger som er valgt og hvorfor. For produsentene vil ikke alminnelige prinsipper gi veiledning, og de kan oppfattes som tomme prinsipper når en sammenligner med GRP:

De grunnleggende prinsippene i regnskapsloven er foreslått erstattet med alminnelige prinsipper som har lite materielt innhold. Prinsippene kan i hvert fall ikke brukes til å løse regnskapsfaglige problemstillinger. Innholdet i regnskapsreguleringen skal i stedet skapes gjennom standardsetting. Standardene skal i første omgang baseres på IFRS for SMEs, som inneholder begreper og alminnelige prinsipper med lite materielt innhold. Balanseorienteringen mangler fortsatt en egnet eiendelsdefinisjon og gir liten veiledning for periodiseringen annet enn å sette begrensninger. IFRS for SMEs er dessuten ufullstendig og neppe selvforklarende (akademiker).

I IFRS for SMEs er ikke den nye inntektsføringsstandarden IFRS 15 implementert, men det er IAS 18 som ligger til grunn. Gjesdal (2006) poengterer at mange mener at inntektsføring som reguleres av IAS 18 ikke blir sett på som tilfredsstillende blant annet fordi den er transaksjonsbasert og ikke tar utgangspunkt i balansedefinisjonene. I standardens bestemmelser knyttet til regnskapsføring av inntekt er det fem kriterier som må oppfylles for inntektsføring ved salg av vare. Her legges det i to av disse vekt på at det skal være gjennomført en transaksjon. Videre skal det etter siste kriterium foretas en sammenstilling av inntekter og kostnader, slik som man gjør etter sammenstillingsprinsippet i GRS i dag. I IAS 18 ser det ut til at ordvalgene er identiske med GRP, slik at det i realiteten er få spor etter balanseorientering i inntektsføringsstandarden som er gjeldende etter IFRS for SMEs. Det argumenteres av respondentene at standardene i noen grad ser ut til å være upåvirket av det konseptuelle rammeverket:

Det er vanskelig å si hvordan endringene kan slå ut i praksis på grunn av at de internasjonale regnskapsstandardene i stor grad er upåvirket av det konseptuelle rammeverket. Det finnes klare innslag av både transaksjonsprinsippet, opptjeningsprinsippet og sammenstillingsprinsippet i standardene (akademiker).

7.1.2 Kvalitative egenskaper

Den foreslåtte standarden basert på IFRS for SMEs inneholder en rekke kvalitative egenskaper ved informasjonen i finansregnskapet. Disse er forståelighet, relevans, vesentlighet, pålitelighet, innhold fremfor formalia, forsiktighet, fullstendighet, sammenlignbarhet, rettidighet, og avveining mellom kost-nytte. De kvalitative egenskapene er forklart i kapittel 3 og 4. Disse kvalitative egenskapene finnes ikke eksplisitt i dagens

regulering, men et regnskap som er utarbeidet i tråd med regnskapsloven og GRS vil inneha disse kvalitetene.

Det kvalitative kravet om forsiktighet har likheter med det grunnleggende prinsippet om forsiktighet. Med ny regulering vil det først være i denne standarden at selve begrepet forklares, slik at det kvalitative kravet om forsiktighet gir mer veiledning enn det alminnelige prinsippet om forsiktighet. Innholdet i dette begrepet vil endre seg fra hvordan uttrykket er kjent i dagens regnskapsspråk. En konsekvens dette kan medføre er at regnskapsprodusentene kan være overdrevet forsiktige der hvor det foreligger usikkerheter. Med et forsiktighetsbegrep som legger opp til å utvise varsomhet ved estimering og intet prinsipp om beste estimat kan dette åpne for at foretak utviser for stor grad av forsiktighet og bygger opp skjulte reserver i regnskapet som kan brukes ved dårlige tider. Dette kan redusere resultat kvaliteten og informasjonsverdien i regnskapet.

På tross av at resterende kvalitetskrav ikke finnes nedfelt i dagens regulering er det ikke slik at alle disse kvalitetskravene bringer noe nytt inn i reguleringen. Dette kan fremstå som internasjonalisering av reguleringen da en inkluderer de kvalitative kravene fra IFRS for SMEs, men det vil ikke medføre store endringer fra GRP og GRS. Mange av kvalitetskravene følger av GRS og har vært underliggende ved reguleringen. De kvalitative egenskapene følger av standarden IFRS for SMEs og inkluderes for å legge seg på en IFRS-tro linje, men for regnskapets del vil dette være formalia fremfor innhold når det kommer til reguleringen. Dette har ikke vært etterspurt av regnskapets brukere og implementeringen av disse vil ikke få en stor påvirkning på verken regnskapskvaliteten eller informasjonsverdien av regnskapet.

Overgangen fra GRP til alminnelige prinsipper og kvalitative egenskaper representerer en stor endring i reguleringen. Med IFRS for SMEs som standard for øvrige foretak vil det også følge en rekke forandringer i måten regnskapet føres på. For en rekke regnskapsmessige problemstillinger endres hva som er godkjent regnskapsmessig løsning og dette kan påvirke både regnskapsprodusenter og regnskapsbrukere. De største og mest vesentlige endringene vil presenteres og drøftes i det videre.

7.2 Fjerningsforpliktelser

Økonomisk virksomhet kan medføre en plikt til å fjerne produksjonsutstyr etter bruk og til å reparere naturskader som er forårsaket av virksomheten. Kostnadene som påløper i forbindelse med dette arbeidet betegnes som fjerningsforpliktelser. I dagens lovgivning er det tre ulike alternativer for regnskapsføring av fjerningsforpliktelser. Første alternativ er å avsette gradvis ved resultatføring i takt med driftsmiddelets økonomiske levetid slik at avsetningen er stor nok til å dekke utgiften på fjerningstidspunktet. Ved alternativ to beregnes nåverdi av fjerningsutgiften, og dette beløpet inkluderes i avskrivningsplanen slik at netto utraneringsverdi tilsvarer negativt beløp av fjerningsutgiften. Det siste alternativet er at nåverdi av fjerningsutgiften balanseføres som en del av anskaffelseskost og avskrives i takt med denne. Den siste metoden er den som anses for å være i samsvar med hovedregelen i denne standarden, mens den første metoden er den som er innarbeidet i praksis og anses som GRS (Norsk RegnskapsStiftelse, 2013).

Etter IFRS for SMEs tillates bare aktiveringsmetoden som medfører at estimert fjerningsforpliktelse balanseføres som en del av anskaffelseskost til anleggsmiddelet og avskrives over den økonomiske levetiden. Dette tilsvarer metode tre etter gjeldende regulering. Når fjerningsforpliktelsen påløper vil avviket mellom avsatt forpliktelse og faktiske kostnader kostnadsføres direkte.

For regnskapets brukere kan endringen være fordelaktig på grunn av at det vil bli konsistent prinsippapplikasjon. Regnskapene kan bli mer sammenlignbare innad i Norge og det kan bli lettere for brukere å forstå regnskapene da man kun må sette seg inn i én metode for regnskapsføring. Fjerningsforpliktelser vil ofte utgjøre høye beløp og det er derfor viktig at en slik forpliktelse presenteres på en rettvisende måte i regnskapet. Likevel må ikke majoriteten av øvrige foretak i Norge forholde seg til regulering av fjerningsforpliktelser ettersom dette gjelder foretak som har driftsmidler som gir negative miljømessige påvirkninger, for eksempel i olje- eller nikkelforbransjen.

Metode 1 etter GRS gir regnskapets brukere mulighet til å enkelt forstå hvilke regnskapsposter som tilhører fjerning og hvilke som tilhører driftsmiddelet i seg selv. Her presenteres ikke netto nåverdi av fjerningsforpliktelsen, slik at regnskapets brukere selv må oppsøke denne informasjonen. Ettersom metode 1 er innarbeidet i praksis vil mange norske

foretak med fjerningsforpliktelser måtte endre praksis ved innføringen av IFRS for SMEs. Likevel er aktiveringsmetoden en kjent metode etter dagens regulering og det introduseres ikke en ny måte å regnskapsføre disse kostnadene på. Både metode 1 og aktiveringsmetoden etter IFRS for SMEs gir en separat presentasjon av fjerningsforpliktelsen, slik at det er enkelt for en regnskapsbruker å identifisere hva som tilhører driftsmiddel og hva som tilhører fjerningsforpliktelse. Med aktiveringsmetoden vil netto nåverdi av fjerningsforpliktelsen presenteres i sin helhet som avsetning slik at fremtidig forpliktelse for fjerningen er presentert i sin helhet i perioden avsetningen foreligger. Dette kan medføre høyere grad av informasjonsverdi ettersom regnskapet etter denne løsningen presenterer netto forpliktelse fremfor akkumulert forpliktelse frem til inneværende periode.

Alle metodene gir samme resultateffekt for hver enkelt regnskapsperiode såfremt det ikke oppstår estimatendringer. Dette kan tale mot at valg av metode ikke vil ha store innvirkninger på resultat kvaliteten. De ulike metodene gir ulike balanseeffekter og valg av regnskapsmessig løsning vil lede til ulik balanseført størrelse av fjerningsforpliktelsen. I metode 1 vil balanseført fjerningsforpliktelse bestå av akkumulerte avsetninger opp til inneværende periode slik at total fremtidig forpliktelse ikke presenteres i balansen. Med metode 3 vil nåverdi av fjerningsforpliktelsen presenteres i balansen i hver regnskapsperiode. Egenkapitalandelen vil bli redusert som følge som følge av en høyere balanseført fjerningsforpliktelse. For regnskapets bruker er opplysninger om fremtidig forpliktelse for fjerning et relevant beløp som kan påvirke både investeringsbeslutninger og eventuelt medvirke i vurdering av lån. Aktiveringsmetoden kan derfor medføre økt grad av informasjonsverdi og regnskapskvalitet.

7.3 Klassifisering av gjeld

Etter dagens regulering skal fordringer som må tilbakebetales innen ett år klassifiseres som omløpsmiddel. Dersom lånets løpetid overstiger ett år skal det klassifiseres som anleggsmiddel. Videre kan første års avdrag på langsiktig gjeld under dagens bestemmelser klassifiseres som kortsiktig eller langsiktig gjeld, det vil si at det valgdag til klassifisering. Etter IFRS for SMEs kan gjeld kun klassifiseres som langsiktig dersom forfallsdato er senere enn 12 måneder fra balansedato. Dette medfører at foretak som har brutt lånebetingelsene på balansedagen skal klassifisere lånet som en kortsiktig forpliktelse, såfremt det ikke foreligger en aksept fra långiver som gir en betalingsutsettelse på minst 12 måneder fra dette

tidspunktet. Dersom et foretak er i brudd av betingelsene på balansedagen, men kan godtgjøre innen regnskapet avlegges at det ikke er brudd kan det likevel være rimelig at foretakene klassifiserer gjelden som langsiktig.

Denne endringen fremstår ikke som særlig omfattende for regnskapsprodusentene og vil ikke føre til merarbeid av betydning. Sentrale nøkkeltall kan bli påvirket av omkategoriseringen, men det er relativt enkelt for foretakene og regnskapsbrukerne å gjøre egne beregninger for å få nøkkeltall som er sammenlignbare med regnskapet etter dagens regulering. Denne endringen er ikke løftet frem som problematisk i intervjuene og synes derfor ikke å være vesentlig.

Et moment som ble løftet frem i flere hørings svar til begge delutredningene er omklassifisering av andelsinnskudd i samvirkeforetak. Det følger ikke eksplisitt i lovutredningen at en slik endring vil komme, men det er praksis etter IFRS og klassifisering vil endres ved implementering av IFRS for SMEs. I dag klassifiseres andelsinnskudd som egenkapital hos samvirkeforetak. Andelsinnskudd er innskuddene til medlemmene i samvirkeforetaket og disse har rett til å få tilbake sine innskudd dersom foretaket avvikes såfremt det ikke foreligger udekkede fordringer mot selskapet. Dette vil si at samvirkeforetakene ikke eier denne kapitalen. Etter IFRS for SMEs vil denne kapitalen klassifiseres som gjeld noe som medfører at den eneste egenkapitalen disse foretakene vil ha er opptjent egenkapital. En slik omklassifisering kan medføre at det er utfordrende for en regnskapsbruker å forstå foretakets underliggende økonomiske situasjon. Endringen vil i stor grad påvirke nøkkeltall for samvirkeforetakene, og de kan fremstilles som svakere økonomisk enn hva som er underliggende økonomisk realitet for eksempel på grunn av redusert egenkapitalandel. Videre kan dette medføre at det blir utfordrende for foretakene å få lån, eller at lånebetingelser blir brutt som følge av omklassifiseringen.

Et samvirkeforetak kjennetegnes ved at medlemmene har innskudd i foretaket for å ivareta sine forbruks- og yrkesmessige interesser, og for å skaffe seg varer og tjenester eller omsette varer og tjenester via foretakene. Det kan derfor hevdes at en presentasjon av deres innskudd som gjeld ikke gir et godt bilde av underliggende økonomiske realiteter. Innskuddene vil ikke være ansett som lån fra medlemmenes side, snarere en investering for å få stordriftsfordeler (Brønnøysundregistrene, 2018). For en regnskapsbruker kan det være vanskelig å forstå de

økonomiske realitetene i et slikt foretak om andelsinnskudd presenteres som gjeld. En slik presentasjon kan svekke regnskapets informasjonsverdi, da det kan gi et feilaktig bilde av virksomhetens økonomiske stilling. Denne omklassifiseringen kan også medføre lav regnskapskvalitet, særlig for balansen. Dette er på grunn av at balansen gir et misvisende bilde av hvordan virksomheten er finansiert når innskuddene presenteres som gjeld.

7.4 Goodwill

Goodwill er en regnskapsmessig størrelse som oppstår i forbindelse med virksomhetssammenslutninger, som utgjør differansen mellom vederlaget på andel av det overtakende selskapet og overtakers andel av virkelig verdi på identifiserte nettoeiendeler. Etter dagens regulering skal negativ goodwill periodiseres ved resultatføring frem i tid. Negativ goodwill oppstår når man har betalt mindre enn identifisert verdi på selskapet. Det kan også etableres teknisk goodwill ved oppkjøp av virksomheter som ikke har drift. Teknisk goodwill er delen av utsatt skatt som skyldes latent skatt fra tidligere oppkjøpsanalyser og som har sin motpost i goodwill (Husebø & Mikalsen, 2011). Ved ny regulering vil negativ goodwill inntektsføres på tidspunktet for virksomhetssammenslutningen og utsatt skatt eller teknisk goodwill regnskapsføres ikke.

Regnskapsføring av goodwill vil utføres likt etter begge regnskapspråkene, hvor goodwill balanseføres og avskrives over den økonomiske levetiden. I de sjeldne tilfeller hvor et foretak betaler mindre enn identifisert verdi av et annet foretak vil det foreligge en gevinst ved kjøpet. Negativ goodwill er en ekstraordinær begivenhet som leder til at du får forbigående resultatstørrelser i regnskapet. Dersom periodisering av negativ goodwill skal gjennomføres bør det foreligge en form for opptjening eller sammenstilling som kan begrunne at en slik anskaffelse skal resultatføres over flere år. Ved virksomhetsoverdragelse kan overtakende foretak avsette for planlagte restruktureringsaktiviteter som et ledd i tilordningen såfremt hovedtrekkene i restruktureringsaktivitetene er planlagt og kunngjort på tidspunktet for virksomhetsoverdragelsen. Dersom et selskap skal restrukturere kan negativ goodwill periodiseres i takt med påløpte restruktureringskostnader slik at den negative kostnaden av negativ goodwill sammenstilles med restruktureringen. I disse tilfellene kan derfor GRS gi et bedre bilde av de økonomiske realitetene og høyere informasjonsverdi, i motsetning til en inntektsføring i året oppkjøpet forekommer.

Problemstillingen med teknisk goodwill er spesielt relevant ved kjøp av eiendomsselskap. Etter IFRS for SMEs vil kjøpet regnskapsføres netto etter skatt i konsernregnskapet. Dette kan føre til at regnskapsføring og vurdering av utsatt skatt blir enklere, men det må holdes oversikt over eiendelen utenfor regnskapet for bruk i forbindelse med skatteberegningen til konsernregnskapet. Ved å utelate teknisk goodwill og utsatt skatt fra balansen viser man ikke regnskapsbrukerne at det foreligger en fremtidig forpliktelse eller fordel knyttet til selskapets skatteposisjon. En slik løsning følger av balansedefinisjonene i det konseptuelle rammeverket. Utelatelse av teknisk goodwill og utsatt skatt kan føre til redusert regnskaps- og resultat kvalitet på grunn av at en nettofører eiendelen i anskaffelsesåret. Her utelates en fremtidig forpliktelse fra selskapets regnskap og på betalingstidspunktet kan dette fremstå som en uforutsett kostnad for brukerne dersom det ikke presenteres utsatt skatt i noter. Teknisk goodwill kan gi et mer rettviseende bilde av foretakets økonomiske situasjon ved tydelig presentasjon av fremtidig forpliktelse knyttet til anskaffelsen. Dersom teknisk goodwill utelates fra balansen og ikke presenteres i noter kan det tenkes at mange regnskapsbrukere ikke får tilgang til denne informasjonen.

7.5 Varige driftsmidler

Etter GRS balanseføres driftsmidler i sin helhet og avskrives over den forventede økonomiske levetiden. For øvrige foretak er det ingen standard knyttet til dekomponering etter GRS, men disse foretakene har anledning til å benytte seg av veiledning om dekomponering i Norsk RegnskapsStandard 8 God regnskapsskikk for små foretak. Dekomponering innebærer å vurdere om komponenter som utgjør en betydelig del av anskaffelseskosten til et driftsmiddel skal avskrives separat. Etter dagens regulering er det to mulige løsninger ved endring av avskrivningstid på anleggsmiddel: knekkpunktløsningen og reverseringsløsningen, hvor reverseringsløsningen er hovedregel. Valg av estimatendring metode anses som et prinsippvalg og en må anvende prinsipp konsistent over tid. IFRS for SMEs har et eksplisitt krav om å dekomponere driftsmidler i hovedbestanddeler med ulik utnyttbar levetid. Ved endring av avskrivningstid er knekkpunktløsningen den eneste løsningen som er tillatt etter IFRS for SMEs.

Dekomponering kan medføre at regnskapet vil gi høyere informasjonsverdi for brukerne. Med dekomponerte avskrivninger vil ulike komponenter avskrives over ulik tid dersom disse har vesentlige forskjeller i levetiden, slik at kostnadene periodiseres mer sammenstilt med faktisk

verdifall på driftsmidlene. Ved dekomponering kan det også være enklere å skille mellom påkostning og vedlikehold for driftsmidlene på grunn av at alle nye deler skal balanseføres som påkostning. Dekomponering medfører en jevnere avskrivning over tid i forhold til regnskapsførsel uten dekomponering. Dekomponering vil også medføre mer reelle balanseverdier som følge av at verdiene presenteres med separate avskrivninger som er tilpasset hver enkelt komponents levetid. Ved overgang til IFRS for SMEs vil det også kreves at eldre bygg av vesentlig verdi må dekomponeres, og dette kan ha stor effekt på regnskapet. Løsningen med dekomponering kan gi økt informasjonsverdi og medføre en heving av regnskapskvaliteten ettersom dekomponering kan gi en bedre presentasjon av den reelle økonomiske stillingen.

Ved estimatendring av avskrivningstid finnes i dag to alternative løsninger: knekkpunktmetoden og reverseringsløsningen. Reverseringsløsningen innebærer at en endring i anslått levetid korrigeres for alle gjeldende perioder. Her vil korrigeringen ha en tilbakevirkende effekt. Knekkpunktmetoden medfører at en endring i anslått levetid kun korrigeres for gjenværende levetid av driftsmidlet. En fordel med IFRS for SMEs er at det ikke foreligger valgmuligheter slik at det kan være enklere for regnskapets brukere å sammenligne ulike regnskap hvor estimatendringer oppstår.

Likevel kan knekkpunktmetoden åpne for ledelsesmanipulering. Dersom selskapet ved anskaffelse bevisst estimerer for kort levetid på driftsmidler blir avskrivningene for høye. Havner foretaket på et senere tidspunkt i en dårlig økonomisk situasjon kan ledelsen komme med nytt estimat på lengre levetid slik at avskrivningskostnaden reduseres og resultatet øker. Knekkpunktmetoden vil ikke korrigere for estimatendringer tilbake i tid, slik at periodiseringen av kostnaden ikke representerer den faktiske verdiforringelsen. Ved bruk av reverseringsløsningen vil estimatendringer gjennomføres for alle aktuelle perioder og kostnaden sammenstilles med verdiforringelsen for alle perioder. Denne løsningen kan gi mindre insentiver for manipulering av regnskapet sammenlignet med knekkpunktmetoden ettersom det ikke oppstår like kraftige forandringer i avskrivningsbeløp ved estimatendringer. Presentasjon av avskrivninger som er sammenstilt med verdiforringelse kan gi et bedre bilde av foretakets faktiske inntjening og medføre økt informasjonsverdi.

7.6 Anleggskontrakter

En anleggskontrakt er en kontrakt av en enkelt eiendel eller flere eiendeler som sammen utgjør en helhet. Dette omfatter alminnelige byggeoppdrag, vei- og tunellarbeid, skipsbygg og tilvirkning av store og komplekse produkter eller leveranser, samt kontraktsfestet tjenesteyting knyttet til anleggsvirksomhet. Dagens hovedregel er løpende avregnings metode og små foretak kan benytte fullført kontrakts metode som unntaksregel. Løpende avregnings metode medfører at kostnader og inntekter resultatføres for hver periode kontrakten løper. Inntekter og tilhørende kostnader beregnes etter hvor stor andel av kontrakten som er oppfylt i hvert regnskapsår, og tilpasses hvert år etter hva som vurderes til å være anslått overskudd ved kontrakten.

Definisjonen av anleggskontrakter i IFRS for SMEs avviker fra definisjonen etter GRS, og dette medfører at færre foretak kan benytte seg av løpende avregning. De kontrakter som ikke lenger oppfyller definisjonen av anleggskontrakt må benytte seg av fullført kontrakts metode. Her er det ikke anledning til å resultatføre andeler av prosjektet over de periodene prosjektet ferdigstilles og selges. Anleggskontrakter som er avtaler om bygging av fast eiendom må benytte fullført kontrakts metode etter IFRS for SMEs. Reglene om løpende avregnings metode krever at kunden ikke har anledning til å gå fra avtalen slik at alle avtaler som ikke har klausuler som binder kundene til anleggskontrakten må benytte fullført kontrakts metode.

For regnskapsprodusentene som ikke kan benytte løpende avregning kan det medføre store effekter. Det er enklere å regnskapsføre kontrakter etter fullført kontrakts metode på grunn av at man slipper å utføre beregninger av fullføringsgraden av prosjektene. Ved fullført kontrakts metode slipper produsentene å vurdere om vilkårene til løpende avregning er oppfylt. Videre slipper man utfordrende beregninger for verdi på varelager i løpet av kontraktsperioden, ettersom kontrakten resultatføres først når prosjektet ferdigstilles.

Ulempen med fullført kontrakts metode er at resultatene som presenteres i periodene frem til ferdigstilling vil være mye svakere for lønnsomme prosjekt. Har man eksempelvis oppføring av et bygg som går over tre år, vil ikke resultatet for år en og to gi indikasjoner på prosjektets lønnsomhet. Bruk av fullført kontrakts metode reduserer egenkapitalavkastningen i periodene frem til ferdigstilling og utbyttegrunnlaget fra kontraktene forskyves til året de ferdigstilles. For regnskapets brukere kan fullført kontrakts metode oppfattes som uønsket på grunn av at

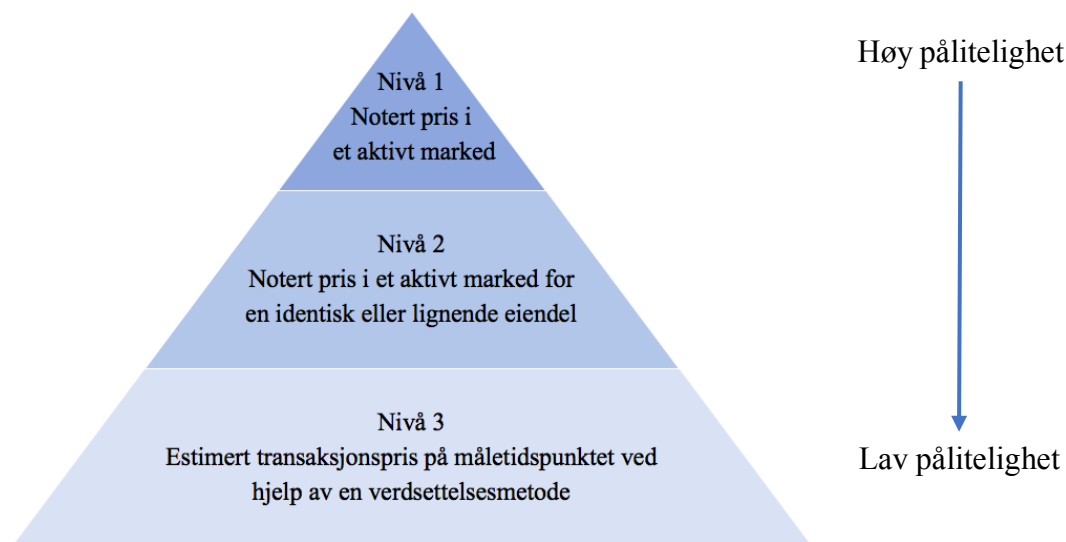
det kan bli utfordrende å forstå foretakets inntjening. Eiere ønsker jevne og positive resultater og løpende avregnings metode er relevant når det kommer til ledelseevaluering etter kontrollformålet på grunn av at resultateffektene sammenstilles med prosjektets utvikling. Det kan være utfordrende for brukere å forholde seg til kontrakter som regnskapsføres etter fullført kontrakts metode. Dette er på grunn av at det kan oppleves som usikkert å forholde seg til størrelser som ikke er ført i regnskapet. Ved bruk av løpende avregnings metode representerer egenkapitalprosenten i større grad økonomiske realiteter over tid. Det kan derfor være mulig at dagens løsning hvor alle anleggskontrakter føres etter løpende avregnings metode gir bedre informasjonsverdi til regnskapets brukere.

7.7 Virkelig verdi

I IFRS for SMEs åpnes det for større bruk av virkelig verdi (fair value) og investeringseiendom, biologiske eiendeler og finansielle instrumenter skal presenteres til virkelig verdi. Det er en valgadgang til bruk av virkelig verdi på unoterte aksjer, men det er historisk kost som er hovedmodellen for anleggsmidler og omløpsmidler. Et moment av virkelig verdi som ikke vil forandres ved implementeringen av IFRS for SMEs er reduksjon av bokførte verdier. Etter dagens lov skal laveste verdis prinsipp benyttes og etter IFRS for SMEs skal man benytte laveste av historisk kost og gjenvinnbart beløp på eiendeler.

Virkelig verdi defineres i IFRS for SMEs som det beløpet en eiendel kan omsettes for eller en forpliktelse gjøres opp med i en transaksjon på armlengdes avstand mellom velinformerte, frivillige parter. Dette er en definisjon som samsvarer med IFRS-forståelsen av begrepet virkelig verdi, og denne er ulik definisjonen i foreslått regnskapslov. I lovforslaget beskrives virkelig verdi som markedsverdi eller et pålitelig estimat for markedsverdi. I dette begrepet legges at eiendelen eller forpliktelsen har en observerbar markedspris i et velfungerende marked. Det finnes ingen eksplisitt definisjon av virkelig verdi i dagens lov og det er historisk kost som er lovens hovedregel. Virkelig verdi skal kun benyttes ved avvikling og omløpsmidler skal vurderes til laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi etter dagens regulering. I regnskapslovens § 5-8 er det bestemt at finansielle instrumenter og varederivater skal vurderes til virkelig verdi dersom fire kriterier er oppfylt. Pengeposter i utenlandsk valuta skal vurderes virkelig verdi i form av kursen ved regnskapsårets slutt etter § 5-9.

Ved bruk av virkelig verdi inneholder IFRS for SMEs et hierarki for verdimåling. Dette er delt inn i tre nivåer hvor øverste nivå gir den mest pålitelige verdien og nederste nivå gir minst pålitelig verdi. Regnskapsprodusentene må benytte dette hierarkiet ved verdierestimering.

Figur 9: Virkelig verdi-hierarkiet

Det øverste nivået for virkelig verdi er prisen på en tilsvarende eiendel i et aktivt marked og er som regel den nåværende tilbudsprisen. Dette er den foretrukne verdsettelsesmetoden da dette nivået gir en reell virkelig verdi på eiendelen. Likevel kan nivå 1 være vanskelig tilgjengelig ettersom det ikke finnes aktive markeder for alle typer eiendeler. Nivå 2 benyttes når det ikke finnes tilgjengelige markedspriser. Her vil verdien måles som prisen i en bindende salgsavtale eller nylig gjennomført transaksjon for en identisk eller lignende eiendel i en transaksjon på armlengdes avstand mellom velinformerte, frivillige parter. Dette nivået kan gi verdier som er tilnærmet virkelig verdi ettersom det er verdi av en tilsvarende eiendel i et aktivt marked. Det tredje nivået av virkelig verdi benyttes kun når nivå 1 og 2 ikke er tilgjengelige. Virkelig verdi måles ved hjelp av en verdsettelsesteknikk i nivå 3. Dette er for å estimere hva transaksjonsprisen ville være dersom det skulle gjennomføres en transaksjon av eiendelen. Påliteligheten av virkelig verdi etter nivå 3 er særdeles svakere enn de to øverste nivåene på grunn av at dette baseres på selskapets vurderinger. Videre kan en slik virkelig verdi være mindre relevant enn etter nivå 1 og 2 på grunn av at det ikke er en faktisk markedsverdi. I nivå 3 er verdien utsatt for ledelsesmanipulasjon da foretaket selv beregner hva som er en fornuftig virkelig verdi for eiendelen.

7.7.1 Andre inntekter og kostnader

En endring som følger med IFRS for SMEs er innføringen av oppstillingen andre inntekter og kostnader som omtales som other comprehensive income (OCI) i standarden. Dette er en del av oppstillingsplanen hvor estimatavvik på pensjon og valutaomregning på utenlandsk drift presenteres sammen med endringer i virkelig verdi på sikring og driftsmidler. Denne oppstillingen kan bidra som et bindeledd mellom ordinært resultat og endringer i egenkapital. Innføringen av OCI vil kreve endringer i regnskapssystemer og for regnskapsprodusenter og -brukere kan dette oppfattes som lite forklart. Etter GRS presenteres egenkapitalendringer i noter, mens det vil presenteres i OCI ved IFRS for SMEs. Denne oppstillingen kan benyttes til å plassere vekk regnskapsposter en ikke ønsker i regnskapet. Norske regnskapsprodusenter er kjent med å presentere egenkapitalendringer i regnskapet slik at dette likevel kan oppfattes som en endring med lite praktisk betydning.

Ved en overgang fra historisk kost til virkelig verdi vil balanseført verdi på eiendelene bli betraktelig høyere og dette vil lede til økt egenkapital for foretakene slik at egenkapitalandelen til foretak som bruker virkelig verdi vil økes. Det finnes både fordeler og ulemper med virkelig verdi og dette kan være avhengig av hvilke eiendeler det gjelder. Fordeler og ulemper ved virkelig verdi vil drøftes opp mot hver enkelt type eiendel som er utsatt for endring og følger i de neste fire delkapittel.

7.7.2 Unoterte aksjer

Aksjer som ikke er børsnotert skal etter dagens regulering regnskapsføres til det laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi. Etter IFRS for SMEs kan regnskapsprodusenten velge å benytte virkelig verdi på unoterte aksjer. Dersom et foretak holder unoterte aksjer i investeringsøyemed vil verdien på slike aksjer være relevant å fremvise i balansen for å kunne godtgjøre at investeringen er fornuftig. Om et selskap investerer i unoterte aksjer er verdiskapningen utbytte fra aksjene eller gevinst ved salg.

Virkelig verdi på disse eiendelene kan gi mer relevant informasjon til regnskapets brukere som følge av at omløpsaksjer ikke vil være en del av et foretaks operasjonelle drift. Virkelig verdi kan gi en indikasjon på avkastning eller utbytte fra disse aksjene, som igjen gir en pekepinn på hvordan investeringen vil generere fremtidig kontantstrøm. For aksjer som ikke er notert på børs kan virkelig verdi være ett måleattributt som fører til at informasjonen i

regnskapet er av høyere kvalitet og mer relevant for brukeren enn historisk kost. Volatilitet i verdien kan medføre resultatsvingninger, men dette vil ikke nødvendigvis medføre en ulempe for regnskapets brukere som følge av at virkelig verdi er et relevant måleattributt for denne typen eiendeler.

7.7.3 Investeringseiendom

I dagens regulering skal alle eiendommer regnskapsføres til historisk kost og avskrives over økonomisk levetid. I IFRS for SMEs er investeringseiendom definert som eiendom som holdes for å tjene på leieinntekter og verdistigning. Investeringseiendom skal måles til virkelig verdi på balansedagen såfremt verdien kan måles pålitelig og dette ikke medfører urimelige kostnader eller ressursbruk («undue cost or effort»). Det følger også en rekke notekrav ved bruk av virkelig verdi slik at regnskapets brukere kan forstå verdivurderingene som er gjort.

En investeringseiendom genererer kontantstrøm direkte gjennom salg eller utleie, og i mange tilfeller vil det være relevant å få informasjon om verdien på eiendommen. For denne eiendelen kan virkelig verdi være et relevant måleattributt som kan gi informasjon i regnskapet som er viktig for både beslutnings- og kontrollformålet. For investorer eller beslutningstakere vil det være sentralt å vurdere om et selskap har gjort gode investeringer for å anslå om en kan få avkastning eller utbytte på en investering i dette selskapet. Ved å ivareta kontrollformålet skal informasjonen i regnskapet gi grunnlag for å vurdere hvor effektivt ledelsen har oppfylt forvaltningsansvaret (Gjesdal, 1981). Ledelsen i selskapet er ansvarlig for å forvalte porteføljene av bygg og har ansvar for å investere i gode eiendommer som selskapet kan tjene penger på. Her kan virkelig verdi indikere forvaltningsevnen til ledelsen og dermed gi informasjon som er relevant og nyttig for eierne. Virkelig verdi på investeringseiendom benyttes i relativt stor grad hos foretak notert på Oslo Børs som rapporterer etter IFRS. Undersøkelser fra Norgarden & Stendal (2016) viser til at 69 % av børsnoterte foretak benytter virkelig verdi på etter IAS 40.

Regnskapslovens § 5-8 regulerer virkelig verdi, og det fremkom i intervju med et medlem av regnskapslovutvalget av 1990 at intensjonen med denne paragrafen var at den kunne utvides dersom det ble vurdert at virkelig verdi var relevant for flere eiendeler enn finansielle instrumenter og varederivater:

Det nye regnskapsdirektivet inneholder få store endringer. En av dem er adgangen til bruk av virkelig verdi. Regnskapsloven inneholder allerede plikt til å vurdere markedsbaserte finansielle instrumenter og varederivater til virkelig verdi. Loven kan enkelt endres ved å innføre bestemmelser om adgang til utvidet bruk av virkelig verdi (akademiker).

Likevel er avveiningen mellom virkelig verdi og historisk kost mer nyansert og kompleks enn vurdering av hvilket måleattributt som er mest relevant for kontroll- og beslutningsformålet. Et moment i vurderingen av kvaliteten på virkelig verdi er at markedet for investeringseiendom i Norge er lite og begrenset til noen få store byer. En konsekvens av dette er at det blir utfordrende å fastsette en pålitelig virkelig verdi. Dette kan illustreres med et eksempel fra et av de største eiendomsselskapene i Norge, Olav Thon Eiendomsselskap ASA. I 2010 besto 93 % av selskapets balanse av investeringseiendommer og 74 % av resultatet besto av verdiendringer fra eiendomsporteføljen. Her var all investeringseiendom verdsatt ved nivå 3 i hierarkiet. Dette selskapet ble kontrollert av Finanstilsynet og det ble avdekket en rekke mangler i selskapets noteinformasjon vedrørende virkelig verdi på investeringseiendom (Finanstilsynet, 2011). Dette kan indikere at påliteligheten i regnskapet ved bruk av virkelig verdi på investeringseiendom blir svekket som følge av at verdsettelse vil ligge på nivå 3.

Banker er en stor brukergruppe av regnskap i Norge og tidligere forskning tilsier at disse vil gjøre egne vurderinger og egne verdsettelse. Banker vil ikke forutsette at verdsettelse gjort av foretaket vil gi en korrekt markedspris eller riktig virkelig verdi, men det vil etterprøves med egne modeller for virkelig verdi (Nordskog & Romseland, 2018). Balansen er ikke alltid det viktigste elementet i en lånevurdering, og inntjeningsinformasjon og likviditet har større betydning enn verdsettelse av eiendeler (Olsen & Tveita, 2017).

Virkelig verdi på investeringseiendom vil medføre at egenkapitalprosenten øker. Videre vil det føre til at man får en vurderingsreserve og at de midlertidige forskjellene mellom finansregnskapet og skatteregnskapet øker. Det påvirker ikke skattegrunnlaget, men utsatt skatteforpliktelse øker. For at bruk av virkelig verdi på investeringseiendom skal øke regnskapskvaliteten må verdsettelsene være pålitelige og relevante og det er ikke sikkert at dette blir tilfellet i mange norske marked. På bakgrunn av drøftelsen ser det derfor ikke ut til

at virkelig verdi på investeringseiendom vil medføre økt grad av informasjonsverdi og regnskapskvalitet på grunn av de underliggende begrensningene i norske marked for denne typen eiendeler.

7.7.4 Biologiske eiendeler

Etter dagens regulering klassifiseres ikke biologiske eiendeler særskilt, men faller under bestemmelsen om ordinært varelager. Biologiske eiendeler regnskapsføres til det laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi etter GRS. IFRS for SMEs krever bruk av virkelig på biologiske eiendeler såfremt dette ikke medfører urimelige kostnader eller ressursbruk («undue cost or effort»). Biologiske eiendeler er levende dyr eller levende planter. Ved innføring av IFRS for SMEs i Norge åpnes det for bruk av virkelig verdi for biologiske eiendeler, men etter denne standarden finnes det ingen krav om pålitelig måling av virkelig verdi på disse. Uten krav om pålitelig måling av virkelig verdi kan det føre til at regnskapets bruker må gjøre egne vurderinger av verdien på de biologiske eiendelene.

Da børsnoterte foretak i 2005 ble pålagt å anvende IFRS påstod oppdrettselskapene at det ikke var mulig å beregne en pålitelig virkelig verdi på levende fisk. Måling av virkelig verdi på fisk i hvert oppdrettsanlegg krever gode rutiner knyttet til innhenting av informasjon knyttet til antall fisk, størrelse og kvalitet. Verdsettingen har vært en krevende øvelse for oppdrettsbransjen på grunn av kompleksitet på dette området og at selskapene og brukerne av regnskapet ikke ser nytteverdien av denne verdimålingen. Det ser ut til at det er sofistikerte analytikere som vil ha størst nytte av virkelig verdi på oppdrettslaks (Strandberg & Sellæg, 2014).

For investorer kan det være relevant å få informasjon om virkelig verdi da man søker å investere i selskap der det er gode framtidsutsikter til inntjening og avkastning. Likevel kan virkelig verdi på biologiske eiendeler være utsatt for ledelsesmanipulering og det kan være utfordrende for en regnskapsbruker å ta stilling til om biologiske eiendeler er overvurdert. Ettersom det ikke er noen aktive markeder for mange biologiske eiendeler under utvikling og det ikke foreligger et krav om pålitelig måling av virkelig verdi for denne typen eiendeler, kan regnskapskvaliteten bli svekket. Verdiendringer i virkelig verdi på biologiske eiendeler skal i hver regnskapsperiode presenteres i resultatregnskapet. Dette medfører økt innslag av

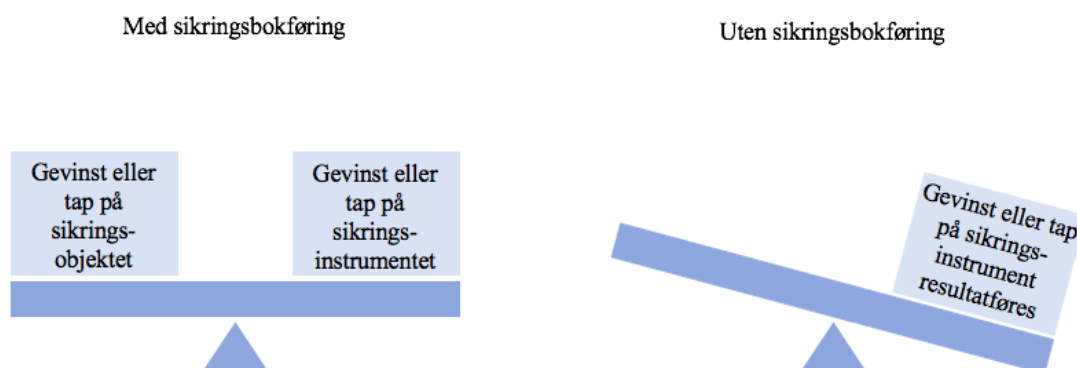
midlertidige størrelser, og verdiendringer som slår direkte ut i resultatet kan svekke resultat kvaliteten.

7.7.5 Finansielle instrumenter

Etter dagens regulering skal finansielle instrumenter balanseføres til virkelig verdi dersom de oppfyller kriteriene i regnskapslovens § 5-8. Dersom kriteriene ikke oppfylles vil instrumentene føres til historisk kost. Innføring av IFRS for SMEs åpner for en større bruk av virkelig verdi. For finansielle instrumenter er det virkelig verdi (fair value) som er hovedregel etter denne standarden. I IFRS for SMEs er det en valgadgang til å følge regulering etter IAS 39, men dette er en standard som er erstattet med IFRS 9. Gjeldende IAS 39 regulerer kun sikring av renterisiko av en andel av en portefølje av finansielle eiendeler eller forpliktelser og utover dette presiserer standarden at IFRS 9 skal følges. Det uklart om å følge IFRS 9 på finansielle instrumenter vil være i tråd med IFRS for SMEs.

Sikring

En virksomhet inngår en sikringsavtale for å redusere eksponeringen av risiko knyttet til for eksempel valutatransaksjoner eller renter. Sikringsbokføring resulterer som regel i en tettere sammenstilling av balanseeffekter og resultateffekter, og det beskytter resultatregnskapet og OCI fra volatilitet som følge av endringer i virkelig verdi. Formålet med sikringsbokføring er å sammenstille resultateffekter fra sikringsobjekt- og instrument i samme periode. Et sikringsinstrument er det finansielle instrumentet som brukes for å sikre en verdi eller en kontantstrøm og et sikringsobjekt er eksponeringen foretaket ønsker å sikre.

Figur 10: Sikringsbokføring. Hentet fra: (Solberg & Johannessen, 2013, s. 32)

Det grunnleggende prinsippet om sikring sier at gevinst og tap skal resultatføres i samme periode. Sikring kan holdes i balansen til virkelig verdi hvor selskapene regnskapsfører både

realiserte og urealiserte gevinster eller tap midlertidig i egenkapitalen. Disse føres i resultatet når det underliggende objektet påvirker resultatregnskapet. Alternativt kan sikring av både kontantstrøm og verdi holdes utenfor balansen til det underliggende sikringsobjektet påvirker resultatregnskapet. Her vil gevinst og tap resultatføres i samme periode.

Med hensyn til gjeldende regulering er det uenighet blant revisjonsselskapene om foretakene må presentere sikring i regnskapet eller ikke. Standarden om finansielle eiendeler tar ingen standpunkt til om foretakene må ha sikringsbokføring dersom de har sikring, men krever at regnskapsmessig sikring har en økonomisk sikring til grunn som kan dokumenteres. Dette åpner for muligheten til å hevde at foretaket ikke har tilstrekkelig dokumentasjon i forkant av regnskapsavleggelsen, slik at selskapet kan unnlate sikringsbokføring. Dette kan medføre at balansen ser sterkere ut, og resultatregnskapet vil bli mindre volatilt og foretakene slipper at urealisert gevinst og tap påvirker egenkapitalen. Når standardsetter ikke tar stilling til om sikring skal presenteres kan dette føre til at enkelte foretak oppfatter at unnlattelse av sikringsbokføring er berettiget. Dersom foretak unnlater å legge frem sikringsdokumentasjon kan det redusere informasjonsverdien til regnskapets brukere.

IFRS for SMEs krever at alle sikringsinstrumenter skal balanseføres og måles til virkelig verdi med mindre det er umulig å måle en pålitelig verdi av sikringsinstrumentet. Etter denne standarden er det adgang til å sikringsbokføre dersom angitte kriterier er møtt. Reguleringen av sikring er omfattende og komplisert etter IFRS for SMEs, og det kan være utfordrende for regnskapsprodusentene å forholde seg til alle kravene. Kravene presenteres i tabell 7 nedenfor. I tillegg til kravene må sikringen forventes å være effektiv i å utligne risikoen til sikringsobjektet.

Dokumentasjonskrav	Krav til:
Sikringsobjekt må dokumenteres	Sikringsobjekt Renterisiko i gjeldsinstrument, valuta- eller renterisiko i en rimelig sikker transaksjon, risiko for prissvingninger i en rimelig sikker transaksjon, eller valutarisiko i nettoinvestering i en utenlandsk virksomhet
Sikringsinstrument må dokumenteres	Sikringsinstrument
Sikringsforhold må dokumenteres	1) Renteswap, valutaswap, eller forward kontrakt på utenlandsk valuta eller handelsvare 2) Må involvere en ekstern part 3) Verdien må tilsvare opprinnelig verdi på sikringsobjektet
Risiko i sikringsobjektet er risikoen som sikres av sikringsinstrumentet	<i>Forfallsdato ikke senere enn:</i> forfallsdato til underliggende instrument, oppgjørsgdato for sikringsobjekt, eller tidspunktet den rimelige sikre transaksjonen gjennomføres Ingen forhåndsbetalinger, tidlig terminering eller forlengelse

Tabell 7: Dokumentasjonskrav til sikring etter IFRS for SMEs

Sikringsbokføring er et komplekst tema og kan oppfattes som utfordrende selv etter dagens regulering. Likevel vil en overgang til IFRS for SMEs øke kompleksiteten i reguleringen av sikringsbokføring. På tross av at det ikke er en stor andel av norske foretak som benytter seg av sikringsbokføring har dette betydning for foretakene som har sikring. Særlig hos energibransjen i Norge er sikringsbokføring utbredt. En effekt av IFRS for SMEs som kan påvirke regnskapskvaliteten og informasjonsverdien til et regnskap er at ikke alle foretak kan benytte seg av sikringsbokføring. Dersom et foretak ikke kan benytte seg av sikringsbokføring vil resultatet reduseres under sikringsperioden som følge av at virkelig verdi på sikringsinstrumentet føres mot resultatet. Det kan bli krevende for regnskapets brukere å vurdere hvilke resultateffekter som er permanente og hvilke som er midlertidige i en analyse av resultat kvaliteten i slike tilfeller.

Foretakene som oppfyller kravene for sikringsbokføring må forholde seg til et mer komplekst regelverk og strengere dokumentasjonskrav som kan føre til økt ressursbruk. Reguleringen etter IFRS for SMEs kan medføre at virksomheter som påvirkes kan få svakere balanse og resultat. Dette påvirker foretakenes utbyttegrunnlag og kan lede til at utdelingen reduseres selv om foretakets finansielle stilling ikke har blitt svekket. Ser man på årsregnskapet til Agder Energi fra 2018 ble det rapportert et overskudd på 874 millioner etter GRS og et underskudd på 204 millioner etter IFRS. Dette er rapportering av den samme finansielle stillingen for det samme konsernet og de ulike rapporteringsmåtene gir et avvik på om lag en milliard norske kroner. Urealiserte tap på kraft- og valutakontrakter på 1,4 milliarder måtte

inn i regnskapet etter IFRS og dette presenterer den finansielle stillingen til konsernet som særdeles svakere enn etter GRS (Haaland, 2019).

For en regnskapsbruker vil det bli et større omfang av regulering å orientere seg i og det kan bli utfordrende å vite hvilke regnskapstall man skal forholde seg til. Med store svingninger i rapportert resultat kan man få inntrykk av at det går dårligere med selskapet enn hva som er realiteten og regnskapskompetansen som kreves for å kunne forstå disse regnskapene kan øke.

7.7.6 Pensjon

Ved en overgang fra GRS til IFRS for SMEs er det kun ytelsesbaserte pensjonsordninger som vil bli forandret med hensyn til regnskapsførsel av pensjon. Ytelsesbasert pensjon er en ordning som gir en avtalt pensjonsutbetaling til de ansatte ved pensjonsalder, hvor arbeidsgiver betaler en premie for at en tredjepart skal garantere denne. Etter reguleringen i GRS vil regnskapsmessig forpliktelse for ytelsesbasert pensjon bygge på en nåverdiberegning hvor diskonteringsrenten er en av flere viktige forutsetninger. Andre forutsetninger kan være forventet levealder, frivillig avgang og uførhet. Det er tillatt å enten bruke statsobligasjonsrenten eller renten for foretaksobligasjoner med særlig høy kredittverdighet som diskonteringsrente. Det åpnes for bruk av tre metoder for å regnskapsføre estimatavvik. Foretakene kan resultatføre avviket i perioden det påløper, resultatføre avviket over gjennomsnittlig gjenværende opptjeningsperiode, eller utsette resultatføringen i henhold til korridormetoden. Korridormetoden medfører at foretakene kan utsette resultatføringen som ligger innenfor korridoren, det vil si 10 % av den høyeste absoluttverdien av brutto pensjonsforpliktelser eller pensjonsmidler målt per inngående balanse. Estimatavvikene som overstiger korridoren vil resultatføres over gjennomsnittlig gjenværende opptjeningstid eller en kortere periode.

Etter IFRS for SMEs er det ikke anledning til å benytte renten på foretaksobligasjoner ved beregning av pensjonsforpliktelser. Videre må estimatavvik for ytelsesbaserte pensjonsforpliktelser regnskapsføres i den perioden de oppstår, og føringen skjer enten over ordinært resultat eller OCI. Disse to alternativene anses som regnskapsprinsipper og foretakene må være konsistente med prinsippapplikasjonen. Det er ikke anledning til å utsette resultatføringen av estimatavvik gjennom korridormetoden eller over gjenværende gjennomsnittlig levetid.

Med lavere diskonteringsrente som følge av at man ikke kan benytte renten for foretaksobligasjoner vil balanseført verdi av pensjonsforpliktelsen øke, og dette reduserer foretakenes egenkapital og egenkapitalandel. Økning i balanseført verdi av pensjonsforpliktelsen kan medføre at foretaket ikke lengre overholder sine lånebetingelser på grunn av redusert egenkapital. Fjerningen av korridormetoden kan medføre økt volatilitet i resultatene på grunn av at estimatavvik må resultatføres direkte. Dette medfører at totalresultatet alltid vil bli påvirket i den perioden hvor estimatene endres og endringen kan medføre at utbyttegrunnlaget blir redusert som følge av dette. Redusert egenkapitalandel og økt volatilitet i resultatene kan føre til at det blir mer utfordrende for regnskapets brukere å forstå et foretaks underliggende virksomhet. Endringen kan føre til at resultat kvaliteten blir påvirket som følge av at det vil være et større innslag av midlertidige effekter. På tross av at det kan gi et mer rettviseende bilde å presentere beste estimat på pensjonsforpliktelser er det ikke gitt at dette gir høyest regnskapskvalitet eller informasjonsverdi. For regnskapets brukere kan det gi større nytte med mindre volatile regnskap og det kan være enklere å forstå foretakets underliggende økonomiske stilling når estimatavvikene ikke resultatføres.

En bransje som kan bli påvirket ved implementering av IFRS for SMEs på dette området er ideelle organisasjoner. I denne sektoren er det alminnelig å motta årlige driftstilskudd for kostnadsdekning. Dersom organisasjoner har driftstilskudd for kostnadsdekning som eneste inntekt kan estimatendringer i ytelsesbaserte pensjonsordninger føre til at organisasjonene får negativ egenkapital. Dette kan føre til at foretak blir forhindrede fra å delta i anbudsprosesser, samt at det får innvirkning på vurderingen av fortsatt drift. For en regnskapsbruker kan det se faretruende ut om et foretak har negativ egenkapital og slike regnskap kan bli mer utfordrende å forstå. Estimandringene kan oppfattes som støy i regnskapet. Økt innslag av volatilitet i regnskapet kan medføre at resultatregnskapet gir mindre beslutningsnyttig informasjon som følge av at estimandringene gir resultateffekter som ikke presenterer foretakenes økonomiske inntjening.

7.8 Utbyttebehandling

Etter dagens regulering skal foreslått utbytte behandles som gjeld på balansedagen. Mottaker kan inntektsføre utbytte eller konsernbidrag når virksomheten har kontroll eller når det er betydelig sannsynlighetsovervekt for at utbytte mottas, dette omtales som gjennomgående utbytte. Det er ikke mulig å foreta inntektsføring av utbytte for andre selskaper enn

datterselskap, felleskontrollert virksomhet eller tilknyttede selskaper. Ved innføring av IFRS for SMEs kan ikke foreslått utbytte avsettes som gjeld på grunn av at det ikke oppfyller balansedefinisjonen av en forpliktelse. Foreslått utbytte presenteres kun i note og medfører isolert sett høyere egenkapital på balansedagen for selskap som skal utdele utbytte. Etter bestemmelsen i IFRS for SMEs vil inntektsføring før vedtaksåret være begrenset til utbytte fra datterselskap. Her forutsettes det at datterselskapet formelt har gjennomført utbyttebeslutning før morselskapet vedtar sitt årsregnskap. Dette begrenser muligheten til gjennomgående utbytte til konserninterne forhold og setter strengere kriterier enn gjeldende regulering. For andre foretak som ønsker gjennomgående utbytte må det tilpasses ved bruk av andre regler, for eksempel kan det avsettes ekstraordinære utbytter basert på mellombalanser etter balansedagen.

Dersom det er en overveiende sannsynlighet for at foreslått utbytte blir vedtatt kan det etter forsiktighet være rettvise å klassifisere dette som en forpliktelse for utdelende selskap. Eiere har en egeninteresse i å få utbetalt utbytte og klassifisering av foreslått utbytte som gjeld kan gi en god presentasjon av foretakets økonomiske stilling på grunn av at det er sannsynlig at dette vil utdeles. Presentasjon av foreslått utbytte hos selskap under kontroll og gjennomgående utbytte hos kontrollerende selskap kan gi høyere regnskapskvalitet og informasjonsverdi på grunn av at det presenterer regnskapsmessige størrelser det er en sannsynlighetsovervekt for at kommer til å bli reelle.

7.9 Offentlig tilskudd

Etter dagens regulering skilles offentlige tilskudd i drifts- og investeringstilskudd. Resultatføring av offentlige tilskudd kan ikke gjøres før det er sannsynlig at betingelsene for tilskuddet er oppfylt. Resultatføringen skal sammenstilles med inntekten tilskuddet skal øke eller kostnaden tilskuddet skal redusere. Investeringstilskudd skal resultatføres i takt med investeringens avskrivning og alle tilskudd skal måles til verdien tilskuddet har på transaksjonstidspunktet. For tilskudd i form av tjenester skal verdien måles basert på markedsverdien til tjenestene eller økt markedsverdi på eiendelen tjenestene er tilknyttet. Tilskudd som er tilknyttet bestemte driftskostnader regnskapsføres som driftstilskudd og bør presenteres som kostnadsrefusjon. Skjulte tilskudd, for eksempel rentefrie lån, skal etter GRS estimeres og presenteres i regnskapet i den utstrekning det er mulig.

Etter IFRS for SMEs skilles det ikke mellom driftstilskudd og investeringstilskudd og alle tilskudd føres som investering. Der hvor tilskudd pålegger mottaker å oppfylle noen vilkår kan ikke tilskuddet resultatføres før disse vilkårene er oppfylt. Frem til vilkårene oppfylles føres tilskuddet som forpliktelse i balansen. Tilskudd som ikke pålegger oppfyllelse av noen vilkår resultatføres når det foreligger krav på utbetaling. Tilskudd skal måles til virkelig verdi av eiendelen som mottas og det er ikke regulering for tilskudd i form av tjenester etter denne standarden. Dersom offentlige tilskudd er skjulte skal dette presenteres i noter. For regnskapsprodusentene kan en overgang til IFRS for SMEs medføre forenkling ettersom reguleringen medfører samme regnskapsførsel for alle typer offentlige tilskudd. Dersom det foreligger vilkår for mottatt tilskudd kan inntektsføring av investeringstilskudd bli utsatt. Dette kan medføre at resultatet blir svekket i periodene før vilkårene oppfylles selv om foretakene har rettigheter til å motta tilskuddet.

Tilskudd med vilkår som må oppfylles skal føres i balansen som en forpliktelse dersom disse ikke oppfylles innenfor regnskapsåret. Dette kan medføre at foretak med lav egenkapital og høye tilskudd som inntektsføres i senere perioder kan få svekket egenkapitalandel. Når tilskuddet presenteres som gjeld fremstår det i balansen som at foretaket har en fremtidig forpliktelse. Dette kan medføre svekket regnskapskvalitet der hvor det er sannsynlighetsovervekt for at betingelsene for tilskuddet er oppfylt. I disse tilfellene kan det være utfordrende for en regnskapsbruker å forstå selskapets underliggende økonomiske realitet. Regnskapsinformasjon er med på å danne grunnlaget for vurdering av fremtidige tilskudd og det er derfor viktig at regnskapet gir et best mulig bilde av virksomheten. Det kan være utfordrende å identifisere hvilken støtte som er gitt for drift og investering med hensyn til vurdering av behovet for fremtidige tilskudd. Ved skjulte tilskudd vil disse kun presenteres i noter og dette medfører at skjulte tilskudd ikke lengre vil gi resultateffekter. Regnskapsbrukerne blir presentert informasjon om skjulte tilskudd og resultatet kan presentere reell inntjening på en god måte da resultateffekten av rentefrie lån forsvinner.

Etter IFRS for SMEs er det ingen eksplisitt regulering av offentlige tilskudd i form av tjenester. Dette kan medføre usikkerhet for regnskapsprodusentene om hvordan tilskuddene skal regnskapsføres og det kan medføre merarbeid for komme frem til en regnskapsmessig løsning på problemstillingen. Det kan oppstå avvikende løsninger på de samme regnskapsmessige problemstillingene hos ulike foretak. En overgang til IFRS for SMEs kan

medføre at regnskapskvalitet og informasjonsverdi blir svekket på grunn av at det blir utfordrende for regnskapets brukere å forstå den underliggende økonomiske realiteten hos foretak som mottar offentlige tilskudd.

7.10 Avslutning

I dette kapittel er hovedforskjellene mellom de ulike rammeverkene presentert. Hver enkelt endring er drøftet opp mot begrepene resultat kvalitet, regnskapskvalitet og informasjonsverdi. Mange av endringene er på kompliserte regnskapsmessige områder og kan føre til omfattende regnskapsmessige utfordringer for regnskapsprodusentene som må endre sin regnskapspraksis. På enkelte områder ser det ut til at løsningene etter IFRS for SMEs kan gi høyere informasjonsverdi og regnskapskvalitet sammenlignet med dagens regulering. For norske konsern som utarbeider konsernregnskapet etter IFRS kan det medføre en forenkling som følge av at selskapsregnskapet utarbeides etter en ramme og et språk som er lik IFRS. Likevel er IFRS for SMEs en kort standard som gir mindre veiledning og færre konkrete regnskapsmessige løsninger enn dagens regulering. På noen områder kan det være uklart hvilke løsninger som er korrekt etter IFRS for SMEs. Dette kan medføre at det blir utfordrende for regnskapsbrukerne å navigere seg i ulike regnskap og at sammenlignbarheten mellom norske selskapsregnskap kan bli svekket.

8 Avslutning

8.1 Konklusjon

I denne oppgaven har vi analysert en overgang til regnskapsstandarden IFRS for SMEs og fra GRP til alminnelige prinsipper i et brukerfokus. For å vurdere om de foreslåtte endringene vil gi økt regnskapskvalitet og informasjonsverdi er disse diskutert opp mot en teoretisk forankring. Det vil være fornuftig å presentere konklusjon på oppgavens tre forskningsspørsmål før konklusjonen på forskningens hovedproblemstilling presenteres.

Er det forskjell på informasjonsbehovet til brukerne av regnskapene til norske SMEs og brukerne av regnskap utarbeidet etter IFRS?

Brukerdefinisjonen etter IFRS er forankret i investor og kreditor, og IASB beskriver en regnskapsbruker som en person som er opptatt av beslutningsnyttig informasjon. Denne definisjonen baserer seg på en økonomisk rasjonell og kompetent bruker som kan forstå kompliserte regnskap. IFRS fokuserer på eksterne brukere og at regnskapet skal bidra til å redusere informasjonsasymmetri. Mange SME-foretak i Norge har overlapp mellom eiere og ledelse slik at behovet for å redusere informasjonsasymmetri ikke står like sterkt. Videre fremstår brukergruppene som mindre komplekse og det er mindre mangfold i hvem som bruker regnskapene til norske SMEs. Regnskapet benyttes i stor grad til ledelsesoppfølging og brukerne ønsker informasjon om foretakenes inntjening, lønnsomhet, og likviditet. Dette indikerer at brukerne av norske SME-regnskap ønsker informasjon om historisk kost fremfor virkelig verdi. Forskjellen mellom brukerne av regnskapene til norske SMEs og brukerne av regnskap utarbeidet etter IFRS er omfanget av informasjonsbehov og kompleksiteten i brukergruppene.

På hvilken måte er internasjonal sammenlignbarhet relevant for brukerne av norske regnskap?

Med dagens teknologiske utvikling har internasjonalisering blitt et mer og mer aktuelt begrep. Handelsbarrierer på tvers av land kan bli lavere med internasjonal harmonisering av regnskapsregulering og mer tilgjengelige regnskap. For norske selskap som driver med utenrikshandel fremstår internasjonal sammenlignbarhet som relevant. Det er en liten andel av norske foretak som driver internasjonal virksomhet og for selskap som ikke driver med

internasjonal handel har internasjonal sammenlignbarhet begrenset interesse og relevans. Internasjonal sammenlignbarhet ser derfor ikke ut til å være særlig relevant for brukermassen i Norge. IFRS for SMEs er en lite utbredt standard og få av Norges viktigste handelspartnere bruker denne standarden. Der hvor internasjonal sammenlignbarhet er relevant for regnskapsbrukerne synes ikke IFRS for SMEs til å medføre økt sammenlignbarhet på grunn av at standarden er lite utbredt.

Vil den foreslåtte reguleringen gi økt brukernytte sammenlignet med nåværende regulering?

IFRS for SMEs er en kortfattet standard som inneholder lite veiledning og regulering sammenlignet med dagens GRS og GRP. De foreslåtte endringene kan medføre en mindre dynamisk regulering samtidig som at IFRS for SMEs medfører regnskapsmessige løsninger som kan være vanskelige å forstå. Med en norsk standard som baseres på IFRS for SMEs vil det oppstå et tidsgap mellom oppdatert regulering på IFRS og oppdatering av norsk standard. Med lite utbredt bruk av denne standarden vil det være lite internasjonalt press for oppdatering, noe som kan medføre økt tidsavvik eller at oppdateringer ikke blir gjort. Implementering av IFRS for SMEs i Norge vil ikke føre til økt internasjonal sammenlignbarhet. Videre er det ingen funn som peker mot at de foreslåtte endringene er etterspurt av regnskapets brukere. Dette indikerer at den foreslåtte reguleringen ikke vil øke brukernytten sammenlignet med dagens regulering.

Gir implementeringen av IFRS for SMEs i norsk regnskapslov økt regnskapskvalitet og informasjonsverdi for brukerne?

Hvorvidt IFRS for SMEs og alminnelige prinsipper medfører økt regnskapskvalitet og informasjonsverdi er drøftet ut fra en konseptuell tilnærming med et teoretisk perspektiv. Dette medfører at regnskapspraksis etter ny regulering må tilsvare de vurderte endringene i denne utredningen for at konklusjonene i det følgende vil være gjeldende.

Det fremkommer av oppgaven at IFRS for SMEs vil medføre en forenkling for standardsetter. Videre kan de foreslåtte endringene føre til at norske SME-regnskap blir mer internasjonalt gjenkjennbare enn de er i dag. Det vil medføre nytte for både regnskapsprodusenter og

regnskapsbrukere at norske regnskapsstandarder blir oppdatert ettersom det er mange år siden det ble gjort oppdatering disse.

Likevel er det ikke opplagt at disse fordelene veier tyngre enn ulempene som kan følge av denne reguleringen. Et tydelig funn i denne utredningen er at det ikke er særlig relevant med internasjonal sammenlignbarhet for regnskapets brukere, ei heller for de fleste regnskapsprodusentene. Videre er det fremkommet at IFRS for SMEs ikke vil medføre økt internasjonal sammenlignbarhet av regnskapene. Det er ikke klart at implementering av IFRS for SMEs vil øke brukernytten av regnskapet, noe som henger sammen med at brukermassen i Norge fremstår som forskjellig fra den tiltenkte brukermassen IASB har utledet. Norge er et lite land og selskapsstrukturen er slik at eiere og ledelse ofte er de samme, som medfører at informasjonsbehovet ikke er det samme som utledet av IASB.

I utredningen avdekkes at informasjonsbehovet til brukerne av finansregnskapet til norske SMEs er ulikt fra informasjonsbehovet IASB forholder seg til ved utarbeidelsen av IFRS-standarder. Enkelte av de regnskapsmessige løsningene som følger av IFRS for SMEs kan medføre at den etterspurte informasjonen blir vanskeligere tilgjengelig for regnskapsbrukerne. Eksempler på dette er at økt bruk av virkelig verdi kan medføre at inntjeningsinformasjon kan skjules av støy fra verdiendringer i resultatet, og at informasjon om likviditet og egenkapital påvirkes av økte balansestørrelser. Videre fremkommer at de alminnelige prinsippene gir mindre veiledning og få regnskapsmessige løsninger sammenlignet med GRP og at det ikke ser ut til at IFRS for SMEs kan gi en fullverdig erstatning til GRS. I en del tilfeller medfører IFRS for SMEs mer kompliserte regnskapsmessige løsninger slik at det ikke er tydelig at forenklingshensynet blir ivarettatt ved ny regulering. Norske foretak har anledning til å benytte seg av IFRS dersom det ønskes og det er ikke nødvendig å pålegge alle øvrige foretak å benytte IFRS for SMEs når det ikke kan godtgjøres at denne medfører forbedring.

Det konkluderes med at de analyserte endringene ikke vil medføre økt regnskapskvalitet, resultat kvalitet, eller informasjonsverdi sammenlignet med dagens regulering. Det argumenteres for dette på grunnlag av at dagens regulering har blitt utarbeidet for å tilpasses norsk selskapsstruktur og industri, og at IFRS for SMEs og alminnelige prinsipper ikke medfører egenskapene som er ansett som viktige av regnskapsbrukerne til SME-regnskap i Norge. Det fremstår ikke som at alle regnskapsmessige løsninger som følger av IFRS for

SMEs vil gi et bedre bilde av de underliggende økonomiske realitetene, og at gjeldende regulering med en forankring i historisk kost kan gi et mer reelt bilde av foretakenes økonomiske inntekt.

Utredningens konklusjon følger av en konseptuell tilnærming med et teoretisk perspektiv. Et viktig funn som er gjort i denne utredningen er at usikkerhet knyttet til hvilken retning den norske regnskapsreguleringen skal ta medfører at Norge er i et reguleringsmessig vakuum. Det er mye usikkerhet knyttet til hvilken retning norsk regnskapspraksis skal ta og det ser ut til at engasjementet til å drive dugnadsarbeid på standardsettingsområdet ikke lenger eksisterer. IFRS for SMEs vil medføre en særdeles stor forenkling for standardsetter, og oppdatering av standarder kan medføre økt regnskapskvalitet og brukernytte. Respondentene har kommet med mange ulike synspunkter på hvorfor det ikke gis noe signal på hvilken vei reguleringen skal gå. Intervjuobjektene har blant annet hevdet at de ansatte i Finansdepartementet er inkompetente, at forenklingshensynet er for lite ivaretatt, at endringen ikke er begrunnet i brukerbehov, eller at det er på grunn av en ikke-eksisterende kost/nyttevurdering i utredningen. Forskerne velger å ikke uttale seg om deres formening om dette, men mener at det er et særdeles viktig poeng at det må komme en avklaring av hvilken retning norsk regnskapsregulering skal ta og at standarder oppdateres.

8.2 Anbefalinger til videre forskning

Målet med denne utredningen har vært å komme med et bidrag på områder hvor lovutvalgets utredning var mangelfull. Vår oppfatning er at det vil være interessant å analysere årsregnskapene til SMEs i Norge dersom endringene trer i kraft for å kunne underbygge denne utredningen med empiri. Videre ville det være interessant å undersøke hvem som er de faktiske regnskapsbrukerne av SME-regnskapene i Norge, for eksempel ved å benytte data fra Brønnøysundregistrene, Proff.no eller andre sider som regnskapsbrukerne kan innhente regnskapsinformasjon fra. En kan bruke slik informasjon for å se hvor mange som bruker regnskapene, hvem som er de faktiske regnskapsbrukerne, og hva som er deres faktiske informasjonsbehov.

Et interessant moment som kan undersøkes er hvordan disse endringene kan oppfattes i fremtiden. Internasjonalisering er et begrep som blir mer og mer relevant, og teknologiutviklingen medfører at internasjonal handel blir stadig mer tilgjengelig. Det kan

være mye mer relevant og interessant med internasjonal handel også for norske foretak i fremtiden som følge av dette. Det er mulig at funn som er gjort i denne oppgaven vil være avvikende fra hvordan dette vil være frem i tid. Videre mener forfatterne at det vil være interessant å undersøke om IFRS for SMEs kan medføre økt brukernytte i en situasjon hvor Norsk RegnskapsStandard 8 God regnskapsskikk for små foretak omfatter en større andel av selskapene i Norge. En kan tenke seg at IFRS for SMEs kan være mer relevant for en mer homogen gruppe foretak.

Videre mener vi at det er interessant å gjennomføre en detaljert kost/nytte-analyse av implementering av foreslått lov og standard. Det kan være aktuelt å se på hvilke kostnader som følger av overgang til ny regulering, og om det blir permanente forskjeller i regnskapsprodusentenes ressursbruk på dette området. Det kan være interessant å undersøke om det kan medføre økt nytte for regnskapsbrukerne å utvide regnskapslovens § 5-8, slik at norske virksomheter kan bruke virkelig verdi på flere eiendeler.

Avslutningsvis kan det være interessant å undersøke hvordan regnskapsbrukere og regnskapsprodusenter oppfatter IFRS for SMEs i praksis. Denne utredningen er av en teoretisk tilnærming og det har blitt løftet frem i mange intervju at endringen i praksis ikke nødvendigvis vil medføre signifikante forskjeller. Dette kan undersøkes ved spørreundersøkelser eller intervju og en kan innhente synspunkter til revisorer, investorer, långivere, og regnskapsprodusenter. En slik undersøkelse kan vurdere om denne oppgavens teoretiske tilnærming vil samsvare med hva som blir etablert praksis. Denne typen undersøkelse må gjennomføres etter foreslått regnskapslov og standard basert på IFRS for SMEs eventuelt implementeres i Norge.

Kilder

- Aastveit, J., Berner, P. T., & Dyrkorn, A. (2009). IFRS for SMEs - noe å satse på. *Revisjon og Regnskap*(6), ss. 25-28.
- Baksaas, K. M., & Stenheim, T. (2015). *Regnskapsteori*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Beaver, W. H. (1998). *Financial reporting: an accounting revolution* (Vol. 3). New Jersey: Prentice Hall.
- Bernhoft, A.-C. (2016). Forslag til ny regnskapslov. *Magma*, 19(1), ss. 32-36.
- Bohušová, H. (2011). The Implementation of the IFRS for SMEs in the EU. *Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis*, 59(2), ss. 43-55.
- Bohušová, H., & Blašková, V. (2012). In what ways are countries which have already adopted IFRS for SMEs different? *Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis*, 60(2), ss. 37-44.
- Brønnøysundregistrene. (2018, 06 11). *Samvirkeforetak (SA)*. Hentet 05 08, 2019 fra Webområde for altinn: <https://www.altinn.no/starte-og-drive/starte/valg-av-organisasjonsform/samvirkeforetak/>
- Dechow, P. M., & Schrand, C. M. (2004). *Earnings Quality*. USA: The Research Foundation of CFA Institute.
- Dichev, I. D. (2008). On the Balance Sheet-Based Model of Financial Reporting. *Accounting Horizons*, 22(4), ss. 453-470.
- Ernst & Young AS. (2013). *God regnskapsskikk erstattes av internasjonale regler - hvem, hva, når og konsekvenser?* [https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/God-regnskapsskikk/\\$FILE/God%20regnskapsskikk.pdf](https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/God-regnskapsskikk/$FILE/God%20regnskapsskikk.pdf).
- EU-Kommisjonen. (2018, 02 19). *Commission proposes a new strategy for the improvement of the financial reporting framework for companies in Europe*. Hentet februar 13, 2019 fra European Commission Press Release Database: Commission proposes a new strategy for the improvement of the financial reporting framework for companies in Europe
- Finansdepartementet. (2004, Juni 25). *Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/6d0ba7a5704c44c0af4585477cf8d5b2/no/pdfs/otp200320040089000dddpdfs.pdf>

- Finanstilsynet. (2011, 12 16). *Kontroll av finansiell rapportering - Olav Thon Eiendomsselskap ASA*. Hentet 05 09, 2019 fra Finanstilsynet.no: <https://www.finanstilsynet.no/nyhetsarkiv/brev/2011/kontroll-av-finansiell-rapportering---olav-thon-eiendomsselskap-asa/>
- Ghauri, P., & Grønhaug, K. (2010). *Research methods in business studies (4th ed.)*. Harlow: Financial Times Prentice Hall.
- Gjesdal, F. (1981). Accounting for Stewardship. *Journal of Accounting Research*, 19(1), ss. 208-231.
- Gjesdal, F. (2003). Resultatkvantitet anno 2003. *Praktisk økonomi & finans*, 19(1), ss. 51-67.
- Gjesdal, F. (2006). IAS 18: Driftsinntekter. I F. Gjesdal, E. Kvaal, & S. S. (red.), *Internasjonale regnskapsstandarder* (ss. 150-169). Cappelen Akademiske Forlag.
- Gjesdal, F., & Johnsen, T. (1999). *Kravsetting, lønnsomhetsmåling og verdivurdering*. Oslo: Cappelen akademisk forlag.
- Godfrey, J., Hodgson, A., Tarca, A., Hamilton, J., & Holmes, S. (2010). *Accounting Theory* (Vol. 7). Milton, Australia: John Wiley & Sons Australia, Ltd.
- Grønmo, S. (2015). *Samfunnsvitenskapelige metoder* (Vol. 2). Bergen: Fagbokforlaget.
- Haaland, G. (2019, Mars 07). Agder Energi - over- eller underskudd? Kristiansand, Norge: Fædrelandsvennen.
- Heskestad, T., & Tofteland, A. (2016). Virkelig verdi av varige driftsmidler. *Revisjon og Regnskap*, ss. 32-34.
- Hicks, J. R. (1946). *Value and Capital: An inquiry into some fundamental principles of economic theory*. London: Oxford University Press.
- Husebø, T., & Mikalsen, D. M. (2011). IAS 36 Verdifall på eiendeler: Dokumentasjon og noteopplysninger. *Revisjon og regnskap*(3), ss. 24-32.
- IFRS Foundation. (2017, Februar 06). *IFRS for SMEs*. Hentet 2019 fra IFRS for SMEs Update: <https://www.ifrs.org/-/media/feature/groups/smes/updates/english/2017/ifrs-for-smes-update-march-2017.pdf>
- IFRS Foundation. (2019, Mai 20). *IFRS for SMEs*. Hentet fra Project History: <http://archive.ifrs.org/IFRS-for-SMEs/history/Pages/History.aspx>
- International Accounting Standards Board. (2009, juli 9). *Ifrs.org*. Hentet februar 13, 2019 fra IASB publishes IFRS for SMEs: <https://www.ifrs.org/-/media/feature/about-us/our-history/2009-pr-ifrs-for-smes.pdf?la=en>

- International Accounting Standards Board. (2016, Mars). *IFRS for SMEs*. Hentet Mai 21, 2019 fra A Guide to the IFRS for SMEs: http://archive.ifrs.org/IFRS-for-SMEs/Documents/A-guide-to-the-IFRS-for-SMEs_March%202016_Website.pdf
- Jacobsen, D. I. (1998). Motstand mot forandring, eller: 10 gode grunner til at du ikke klarer å endre en organisasjon. *Magma*, 1(1).
- Jacobsen, D. I. (2015). *Hvordan gjennomføre undersøkelser?: innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Johannessen, A., Christoffersen, L., & Tufte, P. (2011). *Forskningsmetode for økonomiskadministrative fag (3. utg)*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Johnsen, A., & Kvaal, E. (1999). *Regnskapsloven*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Kristoffersen, T. (2008). *Regnskapsteori Med introduksjon til internasjonale regnskapsstandarder: IFRS*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Kvifte, S. S. (2010, August). Bør Norge innføre IFRS SME? *Magma*.
- Kvifte, S. S. (2014). Et kritisk blikk på IFRS - misforståelser og utfordringer. *Magma*, 17(1), ss. 44-49 <https://www.magma.no/kritisk-blikk-pa-ifrs-misforstaelser-og-utfordringer?fbclid=IwAR0N2S-IWwDALNwniLpQwCP3mhzVrH1nsynWN1AoFlqriBKqOw9qM157RLs>.
- Kvifte, S. S., & Brandsås, H. (2010). God regnskapsskikk i 25 år - fra "skatteregnskap" til IFRS. *Praktisk økonomi & finans*, 26(3), ss. 45-59.
- Kvifte, S. S., & Johnsen, A. (2015). *Konseptuelle rammeverk for regnskap*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Kvifte, S. S., Tofteland, A., & Bernhoft, A.-C. (2014). *God Regnskapsskikk og IFRS*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Langli, J. C. (2016). *Årsregnskapet*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Marschan-Piekkari, R., & Welch, C. (2004). *Handbook of Qualitative Research Methods for International Business*. Cheltenham, England: Edward Elgar.
- NHO. (2018). *Små og mellomstore bedrifter (SMB)*. Hentet Mai 16, 2019 fra Fakta om små og mellomstore bedrifter (SMB): <https://www.nho.no/tema/sma-og-mellomstore-bedrifter/artikler/sma-og-mellomstore-bedrifter-smb/>
- Nobes, C. (2011). IFRS Practices and the Persistence of Accounting System Classification. *ABACUS*, 47(3), ss. 267-283.
- Nordgarden, T. Ø., & Stendal, L. H. (2016). Praksis for virkelig verdimåling av ikke-finansielle eiendeler. *Magma*, 19(1), ss. 60-63.

- Nordskog, I. H., & Romseland, K. (2018, 06 01). Hvordan praktiseres virkelig verdi av investeringseiendom? Kristiansand.
- Norsk RegnskapsStiftelse. (2010). *IFRS for SMEs*. Oslo: Norsk RegnskapsStiftelse.
- Norsk RegnskapsStiftelse. (2013, November). Norsk RegnskapsStandard 13: Usikre forpliktelser og betingede eiendeler. Oslo.
- Norsk RegnskapsStiftelse. (2014, April 2). Norsk Regnskapsstandard - Høringsutkast . Oslo.
- Norsk RegnskapsStiftelse. (2014). *NRS(HU) Norsk Regnskapsstandard*. Hentet Februar 2019 fra Regnskapsstandarder:
<http://www.regnskapsstiftelsen.no/regnskap/regnskapsstandarder/nrshu-norsk-regnskapsstandard/>
- Norsk Regnskapsstiftelse. (2018). NRS 8 God regnskapskikk for små foretak.
<http://www.regnskapsstiftelsen.no/regnskap/regnskapsstandarder/nrs-8-god-regnskapsskikk-for-sma-foretak/>.
- NOU 1995:30. (1995). Ny regnskapslov.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/828efa32669b4f6d8318cfcf96d1102d/nou/pdfa/nou199519950030000dddpdfa.pdf>.
- NOU 2015:10. (2015). Lov om Regnskapsplikt.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/18f96a26720645638ba1c3f32128575b/nou/pdfs/nou201520150010000dddpdfs.pdf>.
- Olsen, T. K., & Tveita, M. (2017). Konsekvensene ved økt bruk av virkelig verdi for ikke børsnoterte selskaper. Stavanger.
- Palepu, K. G., Healy, P. M., & Peek, E. (2013). *Business Analysis and Valuation: IFRS Edition*. Storbritannia: Cengage Learning EMEA.
- Penman, S. H. (1991, Mars 01). An Evaluation of Accounting Rate-of Return. *Journal of Accounting, Auditing & Finance*, ss. 233-255.
- Penman, S. H. (2013). *Financial Statement Analysis and Equity Valuation*. New York: McGraw-Hill Education.
- Power, M. (2010). Fair value accounting, financial economics and the transformation of reliability. *Accounting and Business Research*, 40(3), ss. 197-220.
- Quagli, A., & Paoloni, P. (2012). How is IFRS for SME accepted in the European context? An analysis of the homogeneity among European countries, users and preparers in the European commission questionnaire. *Advances in Accounting*, 28(1), ss. 147-156.

- Røsok, K. O. (2016). *A critical assesment of convergence with the IASBs accounting constructs (Doktoravhandling)*. Norges Handelshøyskole: Bergen.
- RSM International. (2009). *A Guide Through IFRS for Small and Medium-Sized Entities (SMEs)*. London: RSM International Association.
- Saunders, M., Lewis, P., & Thornhill, A. (2012). *Research Methods for Business Students* (Vol. 6. utgave). Harlow, England: Pearson Education Ltd. .
- Schiebel, A. (2008). Is there a solid empirical foundation for the IASB's draft IFRS for SMEs? Østerrike: <http://www.observatorioifrs.cl/archivos/05%20-%20Bibliograf%EDa/17%20-%20PYME/BPYME-005.pdf>.
- Schipper, K., & Vincent, L. (2003). Earnings Quality. *Accounting Horizons*(Supplement), ss. 97-110.
- Sekaran, U., & Bougie, R. (2013). *Research Methods for Business*. Chichester, England: John Wiley & Sons Ltd.
- Sheth, J. N. (1981). Psychology of innovation resistance: the less developed concept (LDC) in diffusion research. *Research in Marketing*(4), ss. 273-282.
- Solberg, C., & Johannessen, E. R. (2013). Sikringsbokføring under NGAAP. *Revisjon og Regnskap*(7), ss. 32-36.
- Stenheim, T., & Blakstad, L. (2007, Juni). Regnskapsregulering - offentlig regulering eller markedsløsning? *Magma*.
- Stenheim, T., & Madsen, D. Ø. (2014). Forsiktig regnskapsrapportering: hva og hvorfor? *30*(4), ss. 356-366.
- Stenheim, T., & Schwenke, H. R. (2016). IFRS for SMEs som grunnlag for ny norsk regnskapsstandard. *Praktisk Økonomi & Finans*, 32(4), ss. 333-344.
- Stenheim, T., Sundkvist, C. H., & Opsahl, A. (2017, Januar). Hva menes med regnskapskvalitet? *Magma*, ss. 64-68.
- Strandberg, B. E., & Sellæg, F. E. (2014, Juni 10). Verdimåling av fisk etter IFRS. *Praktisk økonomi & finans*, 30(2), ss. 117-129.
- Sundby, A. C. (2005). Det nye selskapsrettslige landskap. *Lov og Rett*, 44(7-8), ss. 387-422.
- The IFRS Foundation. (2015). Exposure Draft Conceptual Framework for Financial Reporting. London: IFRS Foundation Publications Department.
- The IFRS Foundation. (2017). *About us: IFRS Foundation*. Hentet februar 13, 2019 fra The IFRS Foundation Webpage: <https://www.ifrs.org/about-us/>

- The IFRS Foundation. (2017). *Supporting Implementation*. Hentet februar 18, 2019 fra Supporting Materials for the IFRS for SMEs: <https://www.ifrs.org/supporting-implementation/supporting-materials-for-the-ifrs-for-smes/>
- The IFRS Foundation. (2017). *The IFRS for SMEs Standard*. Hentet Februar 2019 fra Issued Standards: <https://www.ifrs.org/issued-standards/ifrs-for-smes/>
- Tofteland, A. (2014). *Finansregnskap - vurdering og analyse* (4. utgave. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Young, J. J. (2006). Making up users. *Accounting, Organizations and Society*, 31(6), ss. 579-600.

Vedlegg 1: Intervjugal

Forventninger til lovgivningen

Hva er dine tanker om den nye regnskapsloven og endringene som er foreslått?

Er det noen spesielle endringer du har bemerket deg?

Kan du si litt om dine forventninger til eventuell ny regnskapslov?

Hvordan tror du potensielle endringer i regnskapsloven kan slå ut i praksis?

Tor du de særnorske løsningene fortsatt vil bli brukt? Hvorfor? Gir dette mer relevant informasjon?

Endringer i ny regnskapslov

Kommer overgangen fra GRS til IFRS for SMEs til å endre brukernytten av regnskapet?

Hvorfor er mange mot at den nye standarden skal baseres på IFRS for SMEs?

Når de fleste høringssvarene er positive til de foreslåtte endringene mht IFRS for SMEs i Norge, hvorfor blir loven utsatt/ikke iverksatt?

Hadde det vært mer hensiktsmessig med endringer i gjeldende regnskapslov eller er du enig med utvalget om at det må komme som ny lov?

Tror du at det er mer hensiktsmessig å gå over til IFRS for SMEs personlig?

En balanseorientert regnskapslov – vil det gi et rettvise bilde av SMEs? En resultatorientert lov – gir dette mer relevant informasjon?

Hva kjennetegner et regnskap med høy informasjonsverdi?

Regnskapsbrukere

Hva er årsaken til at det ikke finnes noe særlig litteratur om hvem som er brukeren av norske regnskap?

Hvem er brukeren av norske finansregnskap (fra SMEs)?

Er internasjonal sammenlignbarhet er viktig for brukerne av norske regnskap? Er det viktig for foretakene?

IFRS har blitt kritisert for å ikke møte behovene til regnskapsbrukerne, vil implementering av IFRS i norsk regnskapslov risikere mindre fokus på regnskapets bruker?

Lovutvalgets uttalelser

- *Hovedprioritering nr. 1 er at forslaget til regnskapslov skal være en tydelig og lojal implementering av direktivet.*

- Hovedprioritering nr. 2 er at regnskapskrav som ikke følger av direktivet, i hovedsak gis i regnskapsstandard, ikke i lov. Siktemålet med dette er å sikre maksimal dynamikk i fremtidig regnskapsutvikling.
- *Utvalgets hovedprioritering nr. 3 er at lovgivningen skal legge til rette for internasjonalisering av norsk regnskapspraksis.*
- Utvalgets hovedprioritering nr. 4 gjelder differensiering, i betydningen at regnskapspliktige med ulike kjennetegn skal kunne undergis regnskapsregulering med ulikt innhold. Utvalgets holdning er at differensiering i hovedsak skal gjøres i regnskapsstandarder, fordi dette gir best dynamikk i reguleringen.
- Utvalget har formulert det som hovedprioritering nr. 5 at forbindelsen mellom de ulike språkene må være logisk og tydelig.

Er dette fornuftige og relevante prioriteringer ved utarbeidelsen av en ny lov?

Er det en fornuftig implementering av prioriteringene?

Internasjonalisering av lovgivningen

Vil det ha noen praktisk effekt at regnskapsprinsippene blir fjernet fra loven eller om de er for implementert i «ryggraden» til norske regnskapsførere?

Vil en endring fra resultatorientering til balanseorientering for norske regnskap være problematisk, og kan endringen føre til at fokuset faktisk endres?

Vil implementeringen av ny regnskapslov faktisk føre til internasjonalt sammenlignbare regnskap for SMEs?

Er det interessant med internasjonalt sammenlignbare regnskap for SMEs?

I hvor stor grad har internasjonale standarder (IFRS) påvirkningskraft på norsk regnskapslovgivning?

Hvorfor er det så stort fokus på å endre de norske regnskapsstandardene – er endring nødvendig?

Er de norske regnskapene sammenlignbare med internasjonale regnskaper slik det er i dag?

Når vi ser på hvilke land som implementerer IFRS, hvorfor ønsker Norge å adoptere (om man ser bort fra pålegg som EØS-land)?

Kan både kontrollformålet og beslutningsformålet ivaretas i samme regelverk? Hvis nei, hva bør være formål i det norske regelverket?

Vedlegg 2: Kategorisering av respondenter

Kategori/respondentens navn	Svarkategori
Akademia	
Handelshøyskolen BI	Positiv
Høgskolen i Buskerud og Vestfold	Positiv
NHH	Negativ
Andre	
Wikborg Rein	Negativ
Brukere og brukerorganer	
Energi Norge	Negativ
Fagforbundet	Positiv
Finans Norge	Positiv
Landsorganisasjonen i Norge	Negativ
Norsk Øko-Forum	Positiv
Norske Boligbyggelags Landsforbund SA	Positiv
Norske Finansanalytikeres Forening	Negativ
Næringslivets Hovedorganisasjon	Positiv
OBOS	Positiv
Samvirkesenteret	Tvilende
Offentlig myndighet	
Arbeids- og sosialdepartementet	Ingen kommentar
Brønnøysundregistrene	Positiv
Datatilsynet	Ingen kommentar
Finanstilsynet	Positiv
Forsvarsdepartementet	Ingen kommentar
Helse- og omsorgsdepartementet	Ingen kommentar
Justis- og beredskapsdepartementet	Ingen kommentar
Kulturdepartementet	Ingen kommentar
Kunnskapsdepartementet	Ingen kommentar
Landbruks- og matdepartementet	Ingen kommentar
Norges Bank	Ønsker ikke kommentere
Norges Kommunerevisorforbund	Tvilende
Norges kemner- og kommuneøkonomers forbund	Tvilende
Statistisk Sentralbyrå	Positiv
Skattedirektoratet	Positiv
Utenriksdepartementet	Ingen kommentar
Økokrim	Tvilende
Regnskapsprodusenter og interesseorganisasjoner	
Agder Energi	Negativ
Coop Norge SA	Negativ
E-CO Energi	Negativ
Finansieringsselskapenes Forening	Ingen kommentar

Hovedorganisasjonen Virke	Positiv
Lyse Energi	Negativ
Norsk Landbrukssamvirke	Positiv
Nortura	Tvilende
Posten Norge AS	Positiv
Småbedriftsforbundet	Positiv
Revisjonsselskaper og regnskapsorganer	
BDO	Negativ
Deloitte AS	Positiv
EY	Negativ
KPMG	Tvilende
Norsk Regnskapsstiftelse	Tvilende
PwC	Positiv
Regnskap Norge	Positiv
Revisorforeningen	Positiv
Økonomiforbundet	Tvilende

Vedlegg 3: Refleksjonsnotat 1

Et av kravene som følger ved å utarbeide en masteroppgave ved Handelshøyskolen ved Universitetet i Agder er å publisere et refleksjonsnotat. Her skal det gis en oppsummering av oppgavens tema og hovedfunn. Oppgavens tema skal diskuteres med hensyn til temaene internasjonalisering, nytenkning og ansvarlighet.

Oppgavens hovedtema og funn

Denne masteroppgaven tar for seg foreslått lov om regnskapsplikt og forslag om å åpne for en ny norsk regnskapsstandard for øvrige foretak basert på IFRS for SMEs. Lovforslaget ble publisert i to utredninger, NOU 2015:10 og NOU 2016:11. Etter dette har loven vært hos Finansdepartementet og det er uklart hva som kommer til å skje med norsk regulering. Oppgaven tar for seg forskjellene mellom dagens regulering med God Regnskapsskikk og grunnleggende prinsipper og foreslått regulering med lov om regnskapsplikt, alminnelige prinsipper og IFRS for SMEs. Oppgaven er utarbeidet med et brukerhensyn og tar for seg brukermassen i Norge, relevansen av internasjonal sammenlignbarhet og brukernytten i foreslått ny regulering. Analyse og diskusjon bygges opp av intervjuer med kompetente respondenter, relevant forskning på området og en regnskapsteoretisk forankring. IFRS for SMEs og alminnelige prinsipper drøftes opp mot et teoretisk rammeverk og begge reguleringene knyttes opp mot begrepene regnskapskvalitet, resultat kvalitet og informasjonsverdi.

Som følge av at foreslått lov og standard ikke er implementert er oppgaven av en teoretisk tilnærming. Resultater og funn fra oppgaven tilsier at brukermassen hos øvrige foretak i Norge er mindre heterogen enn brukermassen som er tiltenkt for regnskap utarbeidet etter IFRS. Det fremkommer at internasjonal sammenlignbarhet er av begrenset relevans for brukergruppene i Norge, og at det ikke er opplagt at IFRS for SMEs vil medføre økt sammenlignbarhet av norske regnskap. Videre angir funn fra utredningen at det ikke er klart at en standard basert på IFRS for SMEs vil gi økt brukernytte sammenlignet med dagens regulering. Oppgaven viser at det kan forekomme en rekke endringer i regnskapsreguleringen som kan påvirke regnskapets resultat kvalitet og informasjonsverdi.

Oppgavens konklusjon er at IFRS for SMEs ikke vil medføre økt regnskapskvalitet og informasjonsverdi sammenlignet med gjeldende regulering, analysert ut fra en teoretisk

tilnærming. Videre gis anbefalinger til videre forskning ved en praktisk gjennomføring av denne utredningen etter implementert lov. Det anbefales også å vurdere disse forandringene i en rekke andre kontekster.

Internasjonale trender

Regnskapsstandardene som er utarbeidet av IASB og IASC er brukt i mange land i verden. Ved utarbeidelse av regnskapsreguleringen har en over minst to tiår sett hen til internasjonalt anerkjente regnskapsstandarder i Norge, og IFRS for SMEs er en regnskapsstandard som er utarbeidet av et internasjonalt anerkjent regnskapsorgan. Følgelig omhandler oppgaven et tema som er aktuelt i store deler av verden, og IFRS bidrar til internasjonalisering av regnskapsregulering. IFRS-standardene er internasjonalt utbredt, og kan i stor grad anses som en internasjonal regnskapstrend. EU pålegger medlemslandene sine at børsnoterte foretak skal benytte IFRS og bruk av IFRS som regnskapsspråk er globalt utbredt. Dette emnet har vært løftet frem i flere av fagene jeg har hatt i løpet av mastergraden og utbredelsen av IFRS kan medvirke til internasjonal sammenlignbarhet og redusere handelsbarrierer mellom ulike land som følge av at regnskapsspråket er kjent i de fleste land i verden.

Et annet interessant aspekt som er fremkommet i løpet av arbeidet med denne oppgaven er den digitale utviklingen som verden er i. Teknologisk utvikling i verden reiser raskt på tvers av landegrensene, og utviklingen medfører et behov om dynamisk regnskapsregulering som kan anvendes selv for nyvinninger som ikke er direkte nedfelt i regnskapsstandarder. Teknologisk utvikling i verden er noe som vil påvirke arbeidet til regnskapsførere og revisorer, og jeg har lært om hvordan roboter kan benyttes i dette arbeidet i fag jeg har hatt på masteren. Disse utviklingene kombinert med internasjonal harmonisering av regnskapsreguleringen kan føre til at regnskap blir sammenlignbare og gjenkjennbare på tvers av landegrenser, og kan føre til at sammenlignbarheten blir større enn den er i dag.

Innovasjon og nytenkning

Denne oppgaven tar for seg vurdering av om nytt forslag til regnskapsregulering vil være fordelaktig for regnskapets brukere. Etter min mening er det ikke avdekket noen konkrete hull ved temaet som er undersøkt, og jeg vil derfor diskutere innovasjon og nytenkning mer generelt opp mot oppgavens tema. Forslagene følger av at vi er i en dynamisk verden, og at skillene og grensene mellom ulike land stadig reduseres eller viskes ut. Den foreslåtte loven

om regnskapsplikt og IFRS for SMEs er relativt nye, og kan i dette perspektivet omtales som innovative. Foreslått ny lov representerer en stor endring fra gjeldende lov og kan representere en nytenkning når det kommer til norsk regnskapsregulering. Det er få land i vesten som har implementert IFRS for SMEs, og det er nytenkende for et land som har veletablert regnskapspraksis å implementere denne standarden ettersom de fleste landene som har implementert standarden hadde lite eller ingen regulering på dette området fra før.

Dersom IFRS for SMEs blir ny standard for øvrige foretak i Norge kan dette representere en innovasjon av hvordan disse regnskapene skal utarbeides, og ikke minst medfører dette forslaget en nytenkning på temaet om regnskapsstandardsetting i Norge. I dag utarbeides og oppdateres norske regnskapsstandarder på dugnadsbasis og bygger på engasjementet til de regnskapskyndige. En overgang til regnskapsstandard basert på IFRS for SMEs kan nesten anses som en forretningsmodellinnovasjon hos Norsk Regnskapsstiftelse, da arbeidet med standardsettingen vil gå fra egne utarbeidelser til en intelligent oversettelse av en allerede eksisterende standard. Tidsbruk, ressursbruk og kostnadsbruk hos standardsetter vil reduseres kraftig dersom de analyserte endringene blir gjennomført.

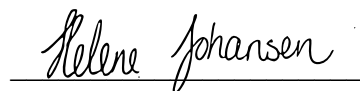
Ansvarlighet

Temaet og tilnærmingen til denne oppgaven ble valgt på grunn av at det er identifisert et behov i å vurdere de foreslåtte endringene i et brukerfokus. Regnskapslovutvalget har blitt kritisert for å ikke hensynta brukernes behov ved forslaget til ny regulering. Analysedelen av denne oppgaven har tatt for seg om de foreslåtte endringene vil medføre økt nytte for regnskapets brukere, og har vurdert dette med hensyn til endringer av både lov og standarder. Mange som har uttrykt skepsis til endringene begrunner dette i at det er et manglende hensyn til regnskapsbrukerne, og implementering av en såpass stor endring som vil påvirke mange regnskapsprodusenter og regnskapsbrukere burde ta hensyn til disse. En kan stille spørsmål til ansvarligheten som tas dersom endringen gjennomføres uten et hensyn til alle som blir påvirket, og etisk sett så kan dette fremstå som problematisk.

For regnskapsstandardsetter vil de foreslåtte endringene medføre en forenkling og en reduksjon av arbeidsomfanget. Risikoen for at norske foretak går glipp av internasjonale investorer kan reduseres som følge av en implementering av IFRS for SMEs på grunn av at dette er et internasjonalt gjenkjennbart regnskapspråk, i motsetning til GRS. Likevel er det

ikke opplagt at det vil føre til mer internasjonalt gjenkjennbare regnskaper, og det kan stilles spørsmål til om det er etisk riktig å pålegge norske foretak en slik endring når det ikke er tydelig godtgjort at det vil medføre fordeler for regnskapsbrukerne. Ansvarlighet innenfor regnskapsregulering kan fremstå som et noe diffust tema. Likevel er det en rekke tiltak som kan gjennomføres for å styrke ansvarligheten innenfor norsk regnskapsregulering. Det er viktig å skape regnskapsregulering som ikke har hull som åpner for regnskapsmanipulasjon. Gjennom flere fag i løpet av mastergraden har jeg lært om ansvaret revisor har overfor omverdenen for at regnskap ikke skal være misvisende, og jeg mener at det er viktig at regnskapsreguleringen utarbeides på en slik måte at det i så liten grad som mulig er rom for manipulering. Videre er det viktig å ta et ansvar ved å vurdere og ta hensyn til høringssvar som innsendes til forslag til lover og standarder, og at relevante kommentarer som følger i disse blir gjennomgått. Regulering som håndheves bør ta ansvar ved at de beste løsningene til regnskapsprodusentene og regnskapsbrukerne blir prioritert over forenkling i arbeidet med reguleringen.

Kristiansand, mai 2019

Helene Johansen

Vedlegg 4: Refleksjonsnotat 2

Denne masteroppgaven omhandler temaet internasjonal regnskapslovgivning og nasjonal tilpasning i Norge. Oppgaven omhandler i hovedsak om implementeringen av IFRS for SMEs i norsk regnskapslov gir økt regnskapskvalitet og informasjonsverdi for brukerne. I 2015 ble det foreslått «Lov om regnskapsplikt» som åpner for muligheten til å implementere IFRS for SMEs-standarden for øvrige foretak i Norge. For å kunne besvare oppgavens problemstilling har vi sett på relevans av internasjonal sammenlignbarhet, brukernytte og informasjonsbehov til regnskapsbrukerne. Målet med masteroppgaven er å komme med et bidrag på de områder hvor det er kritisert at utredningen har mangler.

Hovedfunn og tema

Resultatene av denne forskningen er at den foreslåtte loven og standarden IFRS for SMEs ikke vil øke informasjonsverdien og regnskapskvaliteten for brukerne. Videre ser det ikke ut til at internasjonal sammenlignbarhet er en karakteristikk ved regnskapet som brukerne oppfatter som relevant. Funnene viser at informasjonsbehovet til brukerne av regnskapet til små og middels store selskaper er ulikt det til brukerne av regnskapet til børsnoterte foretak. I tillegg ser det heller ikke ut til å øke brukernytten totalt sett ved regnskapet. Likevel er det viktig å understreke at oppgaven har kun et teoretisk perspektiv og det er ikke mulig å etterprøve dette med empiri før en eventuell implementering av denne standarden i Norge. Det mest sentrale funnet ser ut til å være at noe må skje på området knyttet til regnskapsregulering i Norge i dag, fordi mange av standardene vi benytter er utdatert og henviser for eksempel til skatteregimer som ikke lengre eksisterer.

Internasjonalisering

Vi lever i en verden hvor den teknologiske utviklingen er i eksponentiell vekst og internasjonal handel stadig blir enklere for selger og mer tilgjengelig for forbruker. IFRS for SMEs er en standard som er utarbeidet av IASB (et internasjonalt anerkjent regnskapsorgan) og anvendes i dag i 85 jurisdiksjoner. De siste tiårene har IASB og de internasjonale regnskapsstandardene IFRS uten tvil hatt stor betydning for regnskapsrapporteringen i verden og dette er også tilfellet i Norge. Vi ser at IFRS utvilsomt er det dominerende regnskapsspråket i utdanningsløpet i dag og det er disse standardene som i størst grad har vært pensum spesielt på mastergradsnivå. I fagene BE-420 og BE-507 har det vært IFRS som har vært vektlagt og vi har fått en grundig innføring i dette regnskapsspråket. Viktigheten av

internasjonalisering er økende og etter børsnoterte selskaper i Norge ble pålagt å rapportere etter IFRS er det tydelig hvilken retning denne utviklingen går. Flere av høringsinstansene til utredningen NOU 2015:10 og har uttalt at det er viktig med internasjonalisering og at internasjonalt sammenlignbare regnskaper er positivt for selskapene. Regnskapsreguleringen er i stor grad påvirket av internasjonale standarder og flere av endringene skjer som følge av krav i EU-direktiver. Jeg tror at denne utviklingen kommer til å fortsette i fremtiden og det at IFRS for SMEs er foreslått implementert i Norge er et godt eksempel på dette.

Gjennom masteroppgaven har vi sett på relevansen av internasjonal sammenlignbare regnskaper i verden og selv om det ikke blir sett på som viktig for brukeren til de aller fleste, kan det se ut til at de som driver med import og eksport i Norge kan internasjonal sammenlignbare regnskaper være fordelaktig. Med hensyn til et internasjonalt regnskapsspråk, er IFRS for SMEs i liten grad utbredt, spesielt når det gjelder norske handelspartnere. Motstanderne av denne endringen argumenterer med at for at denne faktisk skal medføre sammenlignbare regnskaper, må det implementeres uten for mye nasjonale tilpasninger, hvilket det er gjort i for eksempel Storbritannia og Irland. I tillegg er det svært få selskaper som vi driver handel med som faktisk har implementert denne. Likevel kan det lede til at det blir mer internasjonalt gjenkjennbart for utenlandske handelspartnere som kan være en fordel når det gjelder internasjonalisering. Det å benytte et internasjonalt anerkjent regnskapsspråk medfører at handelsbarrierer blir brutt også for små og middels store selskap i Norge som følge av at kunder, leverandører og investorer i utlandet kan identifisere de rapporterte tallene i regnskapet.

Innovasjon

Da dette er et relativt nytt lovforslag og en endring som ikke enda er implementert er IFRS for SMEs i Norge et emne som det er skrevet relativt lite om. Standarden ble fullført på et internasjonalt nivå i 2009 og det ble foreslått implementert i Norge i 2015. Da implementering ikke ennå er gjennomført er oppgaven teoretisk forankret med innspill fra en rekke kompetente mennesker i regnskapsmiljøet. Det har skjedd få drastiske endringer i regnskapsreguleringen dette århundret og lovutvalget har derfor tatt en helt ny retning ved å foreslå en helt ny lov som i stor grad er preget av internasjonale regler. I tillegg åpnes det for implementering av IFRS for SMEs som en rettslig bindende standard. I denne sammenheng kan en slik endring bli sett på som innovativt. Videre er dette et relativt nytt lovforslag og den

foreslåtte standarden ble ferdigstilt i 2009, derfor er det mindre forskning på dette området sammenlignet med en rekke andre aktuelle temaer.

Den teknologiske utviklingen krever at profesjonen endres og revisoryrket har de siste årene vært i stor endring. I faget RE-401 har vi blant annet fått innsikt i hvilke arbeidsmetoder vi vil forholde oss i fremtiden og innføring i hvordan vår arbeidshverdag vil påvirkes som følge av informasjonsteknologi. Likevel kan det ta lang tid før teknologien blir god nok til å ta over krevende arbeidsoppgaver for oss mennesker og i fagene BE-418, BE-420 og RE-401 har vi fått en innføring i områder som krever gode menneskelige vurderinger og profesjonelt skjønn. Per dags dato er det bare oss mennesker som innehar disse egenskapene og derfor anser jeg det som viktig at vi har fått en dypere innsikt i disse vurderingene.

Ansvarlig

Formålet med regnskapet er å gi beslutningsnyttig informasjon til brukerne. Selskapene rapporterer finansiell informasjon og i Norge er alt offentlig tilgjengelig. En virksomhet har både interne og eksterne brukere av finansregnskapet og tallene som rapporteres kan bidra til å redusere informasjonsasymmetri for de eksterne beslutningstakerne. For små og middels store selskaper, som vi fokuserer på, er dette i stor grad investorer og långivere, samt skattemyndighetene.

De største internasjonale regnskapsskandalene gjennom tidene har skjedd som følge av manipulasjoner i regnskapet og dette har fått store ringvirkninger for mange og svakheter ved regnskapsreguleringen er noe som har blitt unyttet av mange for å kunne tjene mer penger på ulovlig vis. Det er derfor viktig å være klar over risikoer knyttet til for store skjønnsmessige vurderinger og opportunistisk regnskapsføring, hvilket er drøftet i masteroppgaven vår. Vi har i emnet RE-400 fått en innføring i noen av de største risikoområdene i regnskapet og hvordan vi som revisorer kan være med på å oppdage enten overvurderinger eller undervurderinger i regnskapet som følge av manipuleringer.

Oppgavens problemstilling er basert på et brukerperspektiv da lovutvalget har blitt kritisert for å være for lite brukerorientert. Det hevdes at en endring i regnskapsreguleringen skal være brukerbegrunnet og at i NOU 2015:10 kommer det frem at dette skal være et premiss for endring. Brukerne av regnskapet kan være mange og det er for eksempel viktig at

informasjonen som rapporteres er rettviseende både når det kommer til skatteregnskap og finansregnskap. Det er fordelaktig for samfunnet at regnskapsinformasjonen som rapporteres er av høy kvalitet og at det bidrar til at investorer og långivere kan fatte gode beslutninger basert på den rapporterte informasjonen. Lovutredningen har vært kritisert for å ikke være basert på brukerens etterspørsel eller behov og derfor har vi analysert dette behovet i vår oppgave. Formålet med regnskapet er å gi informasjon om selskapets økonomiske stilling og denne informasjonen skal bidra til at brukerne kan ta bedre beslutninger og at eierne kan evaluere ledelsens forvaltningsevne. I forbindelse med en lovendring er det derfor argumentert med at brukernes informasjonsbehov bør ivaretas.

Selv om konklusjonen i oppgaven er at den foreslåtte loven som åpner for implementering av en standard basert på IFRS for SMEs ikke medfører økt informasjonsverdi og regnskapskvalitet for brukeren, vil det å åpne opp for denne standarden i Norge ha en mal for standardsetting fra et internasjonalt organ som skal fungere tilfredsstillende. Det vil forenkle dette arbeidet betraktelig og vil være den største endringen i norsk regnskapsregulering på to tiår, som kan betraktes som noe innovativt. I tillegg er det også klart at det er en fordel med tanke på internasjonalisering som stadig blir mer viktig for alle land.

Kristiansand, mai 2019

Kristina Ågedal